

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ASIJSKÝCH STUDIÍ

**PIKTOGRAM A JEHO POZICE V ČÍNSKÉM ZNAKOVÉM
PÍSMU**

Pictogram and its position in Chinese characters

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. David Uher, PhD.

Studentka: Andrea Likavčanová

OLOMOUC 2010

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
LIKAVČANOVÁ Andrea	Mláďí 25, Havířov - Šumbark	F02396

TÉMA ČESKY:

Piktogram a jeho pozice v čínském znakovém písmu

NÁZEV ANGLICKY:

Pictogram and its position in Chinese characters

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. David Uher, Dr. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- vyhledat piktogramy ve slovníku Hanzi Xingyi Fenxi Zidian
- charakteristika a analýza piktogramů
- proces grafické formalizace piktogramů

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- CAO, Xianzhuo, Su Peichang (1999): Hanzi Xingyi Fenxi Zidian. Beijing: Beijing Dajie chubanshe, 736 s.
ZHOU, Xuquan, Wang Chengyu (1991): Guhanyu changyong ciyuanliu cidian. Chongqing: Chungqing chubanshe, 434 s.
WIEGER, L. (1940): Chinese Characters (2nd edition). Peking: Henri Vetch. 820p.
WILDER, G. D., Ingram, J.H. (1974): Analysis of Chinese Characters. New York, Dover. 364p.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla veškeré
prameny a použitou literaturu.

Olomouc, 10. srpna 2010

.....

MOTTO:

„Některé skvrny nelze vyčistit bez porušení podstaty látky.“

Bohumil Hrabal (1914-1997)

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Davidu Uhrovi, PhD. za obětavé a vstřícné vedení mé práce, za cenné rady, doporučení a připomínky v průběhu jejího zpracovávání. Poděkování patří také Martinu Ferkovi za nejen technickou podporu, dále rodičům, bratrovi, přátelům a všem známým, kteří mne po celý čas mého studia vytrvale podporovali.

Obsah

Úvod.....	6
Ediční poznámka.....	8
Prameny a jejich zpracování.....	9
HXFZ.....	11
Historický vývoj čínského znakového písma.....	12
Zrod čínské gramatologie.....	13
Šest kategorií znaků.....	14
Piktogram.....	17
Analýza:	18
1 První kapitola - člověk.....	19
1.1 Lidské tělo.....	19
1.2 Tvář.....	24
1.3 Horní a dolní končetiny.....	34
1.3.1 Ruce.....	34
1.3.2 Nohy.....	39
1.4 Lidský život.....	40
2 Druhá kapitola – příroda.....	48
2.1 Matka příroda.....	48
2.2 Flora.....	59
2.3 Fauna.....	71
2.3.1 Vodní zvířata, plazi a hmyz.....	71
2.3.2 Savci.....	78
2.3.3 Ptáci.....	88
3 Třetí kapitola – lov a zemědělství.....	93
3.1 Lov.....	93
3.1.1 Lovecké potřeby.....	93
3.2 Zemědělství.....	95
3.2.1 Zemědělské potřeby.....	95
3.2.2 Zemědělství.....	97
3.2.3 Sklizeň, příprava jídla, skladování potravin.....	99
3.3 Domestikace zvířat.....	99
4 Čtvrtá kapitola – dovednosti.....	101
4.1 Hedvábí a tkaní.....	101
4.2 Architektura.....	102
4.3 Keramika.....	109
4.3.1 Výroba keramiky.....	109
4.4 Truhlářství.....	110
4.5 Vinařství.....	111
5 Pátá kapitola – živobytí.....	112

5.1 Užití ohně.....	112
5.2 Vaření a jídlo.....	113
5.3 Oděvy a ozdoby.....	120
5.4 Bydlení.....	125
5.5 Doprava.....	129
6 Kapitola šestá – válka.....	130
6.1 Vojsko a zbraně.....	130
6.1.1 Arzenál.....	130
6.1.2 Lukostřelba.....	135
6.1.3 Prapory.....	137
6.2 Národ a válčení.....	138
6.3 Vítězná kořist.....	140
7 Kapitola sedmá – kult a kultura.....	142
7.1 Primitivní umění.....	142
7.1.1 Písňe.....	142
7.1.2 Lidské tělo v umění.....	144
7.2 Věštění o obřady.....	147
7.2.1 Věštba.....	147
7.3 Kolébka civilizace.....	152
7.3.1 Vázání uzlů – primitivní způsob záznamu.....	152
7.3.2 Číslice a symboly.....	152
Shluková analýza.....	153
Tabulky (výstup analýzy).....	154
Závěr.....	163
Anotace.....	167
Abstract.....	168
Bibliografie.....	169

Úvod

Piktogramy představují jednu z šesti kategorií čínského znakového písma. Jsou to znaky, které zobrazují stylizovanou podobu předmětů a jevů okolního světa (Kéki 1984: 59). Skutečné písmo z původních obrázků vzniklo až tehdy, kdy se obrázky přestaly vztahovat k příslušným předmětům a začaly se spojovat s jazykovými jednotkami (Černý 1998: 44).

Cílem diplomové práce bude vysledovat a popsat proces grafické formalizace znaků označených jako piktogramy, jak je označil Xǔ Shèn 许慎 (?54-?125) v *Shuōwén jiězì* 《說文解字》 [*Výkladu významu základních a vysvětlení struktury složených znaků*], dále jen *Výklad*. Znaky označené jako piktogramy budou vyhledány ve slovníku *Hànzi xíngyì fēnxī zìdiǎn* 《汉字形义分析字典》 [*Analytický grafemický a sémantický slovník čínského znakového písma*], dále jen *HXFZ*. Poté budou vybrané znaky vyhledány ve druhém elementárním prameni pro tuto analýzu, a to ve slovníku *Jiǎ jīn zhuàn lì dà zìdiǎn* 《甲金篆隸大字典》, [*Velký slovník znaků z nápísů na kostech, bronzích, stylu menšího písma a stylu úřednického písma*], dále jen *Velký slovník znaků*. Na základě těchto dvou elementárních zdrojů budou jednotlivé piktogramy analyzovány, charakterizovány a bude sledován proces jejich grafické formalizace v průběhu vývoje čínského znakového písma v doložených podobách znaků z jednotlivých fází grafického vývoje: v grafické podobě daného piktogramu nalezené v nápisech na hovězích lopatkách a želvích krunýřích (ve dvojí variantě), dále v podobě znaku v nápisech na bronzích, následně v podobě z nápísů na kamenných bubnech, v grafické podobě piktogramu v textech psaných menším písmem a konečně v textech psaných úřednickým písmem.

Piktogramy budou seřazeny na základě sémantického významu do příslušných kategorií, ke každému z nich bude přiřazena příslušná etymologie a popis formalizačního procesu.

Analýza bude zaměřena na sledování případných společných tendencí v procesu grafické formalizace znaku. Za pomoci tzv. shlukové analýzy budou procentuálně vyjádřeny zásadní změny ve formalizaci grafické podoby znaku, dále bude kladen důraz na porovnání původního sémantického obsahu znaku s dnešním významem. Na základě těchto faktorů by mělo z analýzy vyplynout, které

z formalizačních tendencí ve vývoji grafiky převažovaly a co se týče sémantického obsahu znaku, měla by analýza procentuálně vyjádřit počet piktogramů, u nichž byl původní význam zachován a počet těch, u nichž byl původní význam nahrazen jiným, případně počet těch piktogramů, které se dnes již samostatně nevyskytují.

Všechny analyzované faktory budou zaznamenány do přehledné tabulky, která bude tvořit výstup analýzy.

Při psaní diplomové práce bude tedy užita následující metodika: 1, vyhledání piktogramů v *HXFZ 2*, vyhledání těchto piktogramů ve *Velkém slovníku znaků* a jejich převedení do elektronické podoby 3, seřazení jednotlivých piktogramů dle výše zmíněných sedmi fází grafické formalizace znaku 4, zařazení piktogramů do jednotlivých tematických okruhů 5, etymologický výklad a popis faktorů ovlivňujících grafickou formalizaci znaku 6, provedení tzv. shlukové analýzy v programu Excell 7, vyhotovení výstupní tabulky.

Analýze bude předcházet teoretická část, která bude obsahovat kapitolu popisující šest kategorií znakového písma, dále kapitolu o historickém vývoji čínského znakového písma a kapitolu o zrodu čínské gramatologie.

Ediční poznámka

Pro přepis čínských pojmů a znaků do latinky bylo použito mezinárodní transkripce pinyin. Transkribované údaje jsou psány písmem Trebuchet MS zpravidla před samotnými znaky. Překlad uvedeného výrazu do češtiny následuje za názvem ve znacích. Znaký a transkripce budou užity jen při prvním výskytu v textu.

Použité zkratky:

HXFZ : Hànzì xíngyì fēnxī zìdiǎn 《汉字形义分析字典》 [*Analytický grafemický a sémantický slovník čínského znakového písma*]

Výklad: Shuōwén jiězì 《说文解字》 [*Výklad významu základních a vysvětlení struktury složených znaků*]

Velký slovník znaků: Jiǎ jīn zhuàn lì dà zìdiǎn 《甲金篆隸大字典》, [*Velký slovník znaků z nápisů na kostech, bronzích, stylu menšího písma a stylu úřednického písma*]

Prameny a jejich zpracování

Klíčovým pramenem pro analýzu předkládanou v této práci byl slovník *HXFZ* (viz Úvod). Ve slovníku byly vyhledány znaky charakterizované jako piktogramy, které byly vypsány i s uvedenou charakteristikou. Podoba piktogramů v jednotlivých vývojových fázích byla vyhledána a neskenována z *Velkého slovníku znaků* (viz Úvod).

Za základ teoretické části práce posloužila *Hovorová čínština. Úvod do studia hovorové čínštiny* Oldřicha Švarného a Davida Uhra, která představuje stručný a přehledný úvod do problematiky historického vývoje čínského znakového písma.

Další opěrnou literaturou pro úvod do dané problematiky byl článek Davida Uhra „Zvířecí determinativy“, který se ve svém úvodu věnuje stručnému výkladu o vzniku čínské lingvistiky a gramatologie.

Při sestavování kapitoly o historickém vývoji čínského znakového písma jsem čerpala z výše zmíněného článku „Zvířecí determinativy“, dále z publikace Bély Koliho *5000 let písma* a nápomocnou mi byla též publikace *Číňané 21. století, dějiny – tradice – obchod* Lubicy Obuchové.

Další nápomocnou literaturou při psaní teoretického podkladu práce byla diplomová magisterská práce Terezy Slaměňkové *Kombinační možnosti prvků v ideogramech*, která mi poskytla podklad pro sepsání kapitoly o šesti kategoriích čínského písma.

Etymologie jednotlivých piktogramů byla vyhledávána v *Chángyòng hànzi yǎnbiàn túshuō* 《常用汉字演变图说》 [*Ilustrovaná příručka o vývoji znaků čínského znakového písma*]. Další příručku pro určení etymologie znaků představovala publikace *Hànyǔ zìyuán zìdiǎn* 《汉语字源字典》, [*Slovník původ čínských znaků*]. Nejenže etymologické výklady jednotlivých znaků nebyly vždy ve zmíněných publikacích shodné, mnohdy se lišily i v zařazení jednotlivých znaků do příslušné tematické kategorie. Při vyhledávání etymologie znaku a při jejich řazení do tematických okruhů mi byla nápomocna anglicko-čínská publikace s názvem: *Hànzi zìyuán rùmen* 《汉字字源入门》, [*Od vzniku čínského písma*].

Významnou měrou mi byl nápomocen i elektronický slovník Wénlín 文林, a to jednak při převodu zjednodušených znaků do jejich původní nezjednodušené podoby, mnohdy byl nápomocen i poskytnutými etymologickými výklady.

HXFZ

Slovník čítá 7000 znaků zařazených v Xiàndài hànyǔ chángyòng zìbiǎo

《现代汉语通用字表》, [*Tabulka běžně používaných znaků současné čínštiny*] (Slaměniková 2008: 10). Na kompilaci slovníku se podílel kolektiv autorů z Pekingské univerzity. Jednotlivá hesla jsou ve slovníku řazena abecedně: dle transkripčního přepisu pinyin. V případech se stejnou výslovností je rozhodující počet tahů.

Znaky ve slovníku jsou uvedeny ve zjednodušené podobě. V závorce se pak vyskytují variantní znaky, případně nezjednodušená podoba znaku. Následuje uvedení výslovnosti daného znaku (případně více možných výslovností), dále jednotlivé významy k dané výslovnosti. Stěžejní část slovníku představuje oddíl Jiěxī 解析, *Analýza*, jež se v první části věnuje analýze grafiky znaku a jeho zařazení do jedné ze čtyř kategorií čínského znakového písma (ideogramy, fonogramy, symboly a piktogramy). Autoři zde vycházejí z grafické podoby xiǎozhuàn 小篆 menšího písma, případně z podoby jiǎgǔwén 甲骨文 nápisů na kostech a želvích krunýřích a z jīnwén 金文 nápisů na bronzích. Realizace znaků v těchto třech vývojových fázích je uvedena na počátku hesla před výslovností. Druhá část *Analýzy* uvádí původní význam daného znaku a osvětluje vznik odvozených významů.

Slovník *HFXZ* je přínosným zejména pro systematické zpracování nejpoužívanějších čínských znaků. I přes přínos, který slovník pro studium čínských znaků představuje, setkala jsem se při vyhledávání piktogramů s několika obtížemi. Mnohdy bylo náročné rozhodnout zda má být daný znak zařazen mezi piktogramy, či nikoliv, některým heslům totiž zařazení do kategorie chybí. Mnohdy byl problémem také původní význam daného piktogramu. Vzhledem ke stáří užívání prvních piktogramů, bývají jeho významy mnohdy archaismy, případně historismy, u nichž je mnohdy překlad do češtiny nesnadný.

Dalším problémem je případná transformace určitého piktogramu k jiné kategorii, což není ve slovníku vždy přesně označeno.

I přes obtíže, zůstává klíčovým pramenem pro výběr piktogramů právě slovník *HFXZ*.

Historický vývoj čínského znakového písma

Čínské znakové písmo je nejstarším denně užívaným grafemickým systémem na světě (Obuchová 1999: 28). Mýtickým vládcem spojovaným s vytvořením čínského písma je Shén Nóng 神农 Božský rolník, který údajně používal provázkového písma. Za tvůrce čínského znakového písma jako takového je považován teprve Cāng Jié 仓颉¹ - dvorní rádce bájného Huángdì 黄帝 Žlutého císaře.

Nejstarší dochované písemné památky jsou označovány dle materiálu, na němž byly psány – jiǎgǔwén 甲骨文 nápisy na želvích krunýřích a hovězích lopatkách² a současně s nimi již vznikaly i první jīnwén 金文 nápisy na bronzových nádobách (2. a 1. tisíciletí p.n.l.). Písmo bronzových nádob se už kvalitativně neliší od dàzhuàn 大篆 většího písma (psáno na hedvábí a bambusových destičkách), xiǎozhuàn 小篆 menší písmo³ je pak již pouze kvantitativním omezením většího písma.

Významným předělem ve vývoji grafiky čínského písma představuje přechod na styl liùshū 隶属 úřednické písmo⁴. Dalším významným zásahem do čínského písma je přechod na styl cǎoshū 草书 trávové písmo, což proběhlo ještě za vlády dynastie Han (206 př. n. l. – 220 n. l.).

Nastolený proces demotivace čínských znaků se nepodařilo zvrátit ani přechodem na kǎishū 楷书, normativní písmo⁵ za Tangů, přičemž tento proces pokračuje do současnosti.

Po celou dobu vývoje čínského znakového písma lze pozorovat opakované snahy o jeho zjednodušení. K jeho poslednímu zjednodušení došlo v 50. letech 20. stol.

¹ Inspiroval se stopami zvířat a stíny stromů, podle legendy vytvořil několik set čínských znaků. Cang Jie byl ve staré Číně uctíván jako bůh písemnictví (Obuchová 1999: 32).

² Forma tohoto písma je už značně vyspělá – značky jsou povětšinou už silně schematické (Švarný – Uher 2001: 20).

³ Toto písmo bylo nejen sjednocením písma po stránce vnější, ale znamenalo v mnoha případech též výrazný zásah do vnitřní struktury znaků (Švarný-Uher 2001: 19).

⁴ Znaky psané úřednickým písmem byly kodifikovány jako znaky psané štětcem (Švarný-Uher 2001: 20). Zavedením štětce byl silně setřen původní obrázkový charakter znaků (Švarný-Uher 2001: 27).

⁵ Zvané též vzorové písmo.

Zrod čínské gramatologie¹

Období vlády dynastie Hàn 漢 (206 př. n. l. – 220 n. l.) je tradičně vykládáno jako jedno z nejvýznamnějších období čínské historie. V tomto období byly položeny základy čínské tradiční vědy, filozofie, literatury, historiografie a dalších vědních oborů, čímž byl vytvořen významný zdroj pro další rozvoj čínské a světové kultury. (Uher 2010: 106).

Ačkoliv již v době předhanské nacházíme zárodky pozdějších jazykovědných bádání, první doložené lingvistické monografie a jejich autoři pocházejí až z období dynastie Han. Za hlavní důvod tohoto rozvoje čínské lingvistiky lze považovat významné posuny a změny v písmu té doby (Uher 2010: 106).

Za Hanů dosáhla lingvistika pozoruhodných výsledků, a to především xùngǔxué 训诂学 historická lexikografie a wénzìxué 文字学 gramatologie.² V předchozím období vznikala a formovala se historická lexikografie, která za Hanů dosáhla významného vývoje. Zásadním dílem pro čínskou gramatologii, pocházejícím právě z tohoto období, je *Výklad*. *Výklad* se stal základem tradiční čínské gramatologie, na nějž v mnohém navazuje i moderní čínská lingvistika. Zásadní je terminologie *Výkladu* a definice a exemplifikace pojmu liùshū 六书 šest kategorií čínského znakového písma (Uher 2010: 107).

Autorem *Výkladu* je hanský lingvista, zvaný též „otec“ tradiční čínské gramatologie Xǔ Shèn 许慎 (?54-?125). Xu Shen byl původem z dnešního Henanu, studoval v tehdejší hlavní město Luoyangu. Zastával úřady v hlavní město i mimo něj, měl tak přístup do císařských knihoven. Mezi jeho úkoly dále patřila výuka mladých dvořanů, proto je třeba jeho *Výklad* chápat jako učebnici čínského písma. Celý *Výklad* čítá dohromady 15 svazků, celkem je v něm analyzováno 9353 znaků a 1163 jejich variantních podob. *Výklad* se tak stal první gramatologickou studií v dějinách čínské lingvistiky (Uher 2010: 107).

¹ Gramatologie je disciplína studující písmo (grafiku) v nejširších souvislostech (Lotko 2000: 43)

² Vzniklo několik významných děl, z nichž některá se dochovala do současnosti. Jsou to především *Er Ya* 爾雅 (*Pravý vzor*), první dochovaný tezaurus, první výkladový slovník v dějinách čínské lingvistiky, *Fang Yan* 方言 (*Místní slova*), základní dílo čínské dialektologie, a *Shi Ming* 釋名 (*Výklad jmen*), první příručka o původu čínských slov. (Uher 2010: 107)

Šest kategorií znaků

Rozdělení znaků do šesti kategorií je dílem hanského učence, „otce“ gramatologie, autora *Výkladu* Xu Shena.

Rozdělení do šesti kategorií je založeno na původu – etymologii znaků. Kategorie znaků jsou následující: **xiàngxíng** 象形 piktogramy, **zhǐshǐ** 指使 symboly, **huìyì** 会意 ideogramy, **xíngshēng** 形声 fonogramy, **jiǎjiè** 假借 výpůjčky, **zhuǎnzhù** 转注 varianty¹ (Uher 2008: 98).

Pořadí uvedených šesti kategorií znaků doznalo od svého prvního uspořádání určitých změn, zde jej uvádíme v pořadí, v němž se užívá dnes (Slaměnková 2008: 16).

Xiàngxíng 象形 piktogramy, znaky označované též jako znaky obrázkové (Švarný - Uher 2001: 23), jsou znaky zobrazující stylizovanou podobu předmětů a jevů okolního světa (Kéki 1984: 59). Mezi piktogramy patří např. znaky: **rén** 人 člověk, zpodobňující nakročenou lidskou postavu, dnes již velmi schematické zobrazení; **yuè** 月 Měsíc, zobrazující srpek Měsíce; **mù** 目 oko, otočeno o 90 stupňů; **tián** 田 pole rozdělené mezemi; **jǐng** 井 studna, při pohledu shora; **rì** 日 Slunce, původně kruh reprezentující sluneční kotouč.

Zhǐshǐ 指使 symboly jsou znaky schematicky znázorňující určité abstraktum nebo část konkréta² (Uher 2008: 99). Symboly vznikají připojením rozlišovacího tahu k piktogramu nebo vyjádřením významu slova pomocí symbolických tahů (Slaměnková 2008: 16). Symboly (zvané též jako znaky symbolické, ukazující či jednoduché ideogramy) jsou například znaky **yī** 一 jeden, **èr** 二 dva, **sān** 三 tři, u nichž počet tahů představuje číslo, které chceme zaznamenat; **shàng** 上 nahore; **xià** 下 dole, u kterých vodorovný tah znázorňuje horizont, zbytek znaku ukazuje na to, co je nad horizontem; **běn** 本 kořen stromu složený z determinativu **mù** 木 strom, v jehož dolní části je vodorovným tahem vyznačeno, kterou část stromu označujeme (Uher 2008: 99).

Huìyì 会意 ideogramy jsou znaky, které skládají významy dvou nebo více existujících piktogramů nebo symbolů. Ideogramy jsou například znaky **jiā** 家 domov,

¹ Výpůjčky a varianty představují pouze nové použití znaků, které původně byly piktogramy, symboly, ideogramy nebo fonogramy.

² Ve smyslu našich dopravních značek.

složený z determinativů **shǐ** 豕 prase a **mián** 宀 střecha; **cóng** 从 následovat, složený ze dvou lidských postav, přičemž jedna následuje druhou; **míng** 明 jasný, složený z determinativů **rì** 日 Slunce a **yuè** 月 Měsíc; **nán** 男 muž, složený z determinativů **tiān** 田 pole a **lì** 力 socha (celodřevěný zemědělský nástroj podobný rýči); **gōng** 公 veřejný, složený z determinativů **bā** 八 a **sī** 厶 soukromý (Uher 2008: 99).

Xíngshēng 形声 fonogramy kombinují složku významovou a složku fonetickou, tj. vznikají kombinací **xíngpáng** 形旁 determinativu a **shēnpáng** 声旁 fonetika (Uher 2008: 99). Jinými slovy, determinativ se vztahuje k významu celého znaku, fonetikum k jeho výslovnosti. Jak determinativ, tak fonetikum jsou původně samostatnými znaky. Kombinace determinativu a fonetika se staly nejproduktivnějším způsobem tvoření nových znaků, neboť v důsledku značné homografie čínského písma docházelo k případům, v nichž při četbě daného znaku v daném kontextu nebyl jasný jeho význam. V takových případech došlo k přidání determinantu nebo fonetika ke stávající podobě znaku, přičemž mnohdy docházelo k výpůjčkám znaků (Slaměnková 2008: 17). Mezi fonogramy patří například znaky: **yōng** 拥 objímat s determinativem **shǒu** 手 ruka a fonetikem **yòng** 用; **tíng** 停 zastavovat s determinativem **rén** 人 člověk a fonetikem **tíng** 亭; **rén** 仁 humanita s determinativem **èr** 二 dva a fonetikem **rén** 人; **zhǎng** 掌 dlaň s determinativem **shǒu** 手 ruka a fonetikem **shàng** 尚; **cí** 词 slovo s determinativem **yán** 言 slovo a fonetikem **sī** 司 (Uher 2008: 99).

Jiǎjiè 假借 výpůjčky jsou znaky vzniklé tzv. vypůjčením: znaky, které původně neměly grafickou podobu (nebo měly příliš složitou grafickou podobu) se na základě stejného nebo podobného čtení začaly psát pomocí již existujícího piktogramu, symbolu, ideogramu nebo fonogramu – tzn. k jejich zápisu se použil vypůjčený znak. Původní význam znaku se tak odsunul na periferii nebo se k původní psané podobě přidal nový významový či fonetický prvek. Jinými slovy řečeno, výpůjčky představují nové použití znaků, jež původně byly piktogramy, symboly, ideogramy nebo fonogramy (Slaměnková 2008: 17).

Mezi znaky označované jako výpůjčky patří například: **bā** 八 osm, původně symbol s významem rozdělit, dnes zapisován znakem **fēn** 分; **jiǔ** 九 devět, původně piktogram loket, dnes zapisován znakem **zhǒu** 肘; **xī** 西 západ, původně piktogram

s významem hnízdo, dnes psán znakem qī 栖; nán 南 jih, původně piktogram označující hudební nástroj; běi 北 sever, původně ideogram záda, dvě postavy, které jsou k sobě obráceny zády, dnes zapisováno znakem bèi 背 (Slaměnková 2008: 17).

Zhuǎnzhù 转注 varianty, zvané též znaky transfigurované či znaky sdružené, jsou podobně jako výpůjčky znaky, které byly původně piktogramy, symboly, ideogramy nebo fonogramy. Xu Shenova definice zní: „*Varianta vzniká proměnou grafiky části znaku svého synonyma, přičemž si ale ponechává též radikál, díky němuž se pak oba znaky dělí o stejný význam*“ (Slaměnková 2008: 18).

Varianty a výpůjčky představují pouze nové použití znaků a žádný znak *Výkladu* v jeho textu není označen jako varianta nebo výpůjčka (Uher 2008: 98).

Piktogram

Piktogramy tvoří jednu ze šesti kategorií čínského znakového písma. Jsou to obrázky, schématické znázornění určitého konkrétního (Uher 2008: 98). Jinými slovy, linie piktogramu odpovídají tvaru předmětu. Od obrázků se odlišují tím, že označují konkrétní slovo, čímž jsou spojeny s určitým významem a určitou výslovností (Slaměnková 2008: 16).

„Z nejstarších dochovaných písemných památek lze usuzovat, že se čínské znakové písmo vyvinulo z obrázkového a postupem času se dále formalizovalo a zjednodušovalo. Některé znaky ještě v sobě mají piktografické prvky, většina však využívá jiných grafotvorných principů“ (Obuchová 1999: 33). Obdobně na problematiku piktografičnosti čínského znakového písma nahlíží B. Kéki: *„Naprostá většina čínského písma dnes připomíná svůj obrázkový charakter jen velmi vzdáleně nebo vůbec ne“* (Kéki 1984: 59).

V průběhu grafické formalizace čínského písma docházelo k narůstání míry konvenčnosti, což se v důsledku projevilo na vztahu piktogramu a zobrazovaného předmětu. Vztah mezi nimi je dnes víceméně otázkou konvence.

Dle D. Kanea tvoří piktogramy stále významnou část nejčastěji používaných znaků a jejich obrázková forma může být ještě i dnes s trochou dobré vůle rozpoznatelná (Kane 2009: 41).

ANALÝZA

1 První kapitola - člověk

1.1 Lidské tělo

人 osoba

V první variantě nápisů na kostech zobrazuje piktogram člověka z profilu. Zřetelná je postava člověka a dále jeho horní a dolní končetiny. V druhé variantě nápisů na kostech je postava člověka vyobrazena ve srovnání s první variantou zrcadlově obráceně, tj. pravostranně. V nápisech na bronzích se grafická podoba piktogramu vrací k první variantě nápisů na kostech – ke zobrazení lidské postavy i obou končetin z pohledu zleva. Grafická podoba nápisů na kamenných bubnech se nijak neliší od první varianty nápisů na kostech. K transformaci grafické podoby dochází až ve stylu menšího písma: tah znázorňující horní končetiny byl prodloužen (nejspíš v důsledku stylizace), tah znázorňující trup člověka byl v horní části zahnut směrem doleva. V nápisech úřednickým písmem byl piktogram v rámci stylizace a schematizace znovu transformován: tah, který od nápisů na kostech až po nápisy na kamenných bubnech zobrazoval horní končetiny, byl ve srovnání s nápisy ve stylu menšího písma zkrácen a jeho poloha navázala na podobu z nápisů na kamenných bubnech, na bronzích a na kostech. Tah zpodobňující trup byl naopak protažen směrem doprava. Původní znázornění horní končetiny bylo transformováno do zobrazení lidské postavy, původní označení postavy bylo naopak transformováno do zobrazení dolní končetiny.

Ačkoliv grafická podoba doznala v průběhu svého vývoje několika změn (otočení, prodloužení tahů, změny ve sklonu), je se znalostí předchozích podob piktogramu původní význam poměrně zřetelně čitelný. Původní význam znaku byl zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

天 člověk s velkou hlavou

V první variantě nápisů na kostech je vyobrazena postava člověka s velkou hlavou při pohledu z čelní strany. Zřetelné jsou kromě hlavy také horní končetiny, trup a dolní končetiny. Druhá varianta nápisů na kostech se od první varianty odlišuje zobrazením hlavy: grafická podoba z první varianty nápisů na kostech se transformovala do dvou vodorovných tahů, dolní končetiny byly také zaznamenány dvěma svislými tahy narozdíl od původního jednoho tahu. V nápisech na bronzích se pak jedná o velmi zřetelné znázornění postavy člověka s velkou hlavou: v horní části piktogramu pozorujeme hlavu, krk, následují ramena a horní končetiny, trup, v dolní části jsou pak zřetelné dolní končetiny. Jejich grafická podoba připomíná druhou variantu nápisů na kostech. V nápisech na kamenných bubnech dochází k simplifikaci: v horní části hlava člověka naznačena vodorovným tahem (podobně jako u druhé varianty nápisů na kostech), zobrazení horních a dolních končetin se vrací k podobě první varianty nápisů na kostech. V grafice znaku psaného menším písmem nedochází již k výraznější formalizaci, jen zobrazení horních končetin připomíná grafickou podobu z nápisů na bronzích. Grafická podoba znaku psaného úřednickým písmem a písmem normativním nedoznala již zásadnějších transformačních změn, došlo pouze k její stylizaci. Všechny původní atributy byly zachovány.

Podle pozdějších výkladů se jedná o symbol, kde horní vodorovný tah zobrazuje Nebesa nad velkým člověkem. Dnes znak užíván ve významu: nebesa, den.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

女 žena

V první variantě nápisů na kostech je patrná klečící žena se sepjatýma rukama. V horní části piktogramu pozorujeme sepjaté ruce, v dolní části znaku pokrčená kolena. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech se od první z nich liší tím, že je pravostranně orientovaná. Z grafické podoby nápisů na bronzích jsou patrné zkřížené horní končetiny a ve srovnání s předchozí podobou znaku mírněji pokrčená kolena. V grafické podobě znaku z nápisů menším písmem dochází z neznámého důvodu k prodloužení tahu zobrazujícího levou ruku. V tahu znázorňujícím pokleknutí dochází ve srovnání s nápisem na bronzích k mírné změně v zakřivení. Grafická podoba nápisů psaných úřednickým a normativním písmem je již natolik stylizovaná, že všechny zmíněné atributy (zkřížené horní končetiny a pokrčené dolní končetiny) jsou nezřetelné. I přesto si znak ponechal svůj původní význam.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

胃 žaludek

V nápisích psaných menším písmem je v horní části znaku vyobrazen žaludek, v dolní části znaku maso, které je naznačeno žilkováním. Horní část znaku zůstala v úřednickém písmu zachována, dolní část znaku byla pootočena o 45 stupňů směrem doleva. V normativním písmu došlo ke zkrácení tahu protínajícího grafické znázornění žaludku. Význam znaku zůstal zachován.

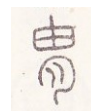
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

心 srdce

V nápisech na bronzích pozorujeme obrázek srdce se síní (s krátkým svislým tahem uprostřed) a dvěma komorami (po obou stranách). V nápisech na kamenných bubnech zůstává grafická podoba znaku zachována s tím rozdílem, že je vynechán krátký svislý tah uprostřed srdeční síně. Ve stylu menšího písma dochází k protažení tahu naznačujícího srdeční komoru, což se částečně projeví v grafice úřednického písma, kde dochází ke značné stylizaci a schematizaci znaku. Z původního označení síně a dvou komor se grafická podoba znaku změnila natolik, že komory jsou naznačeny bodovými tahy a síň třemi tahy uprostřed znaku. Piktogram znázorňující lidské srdce je však již díky zmíněné stylizaci a schematizaci nezřetelný. Význam byl u znaku i přes změny v jeho grafické podobě zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

要 pas

V grafické podobě nápisů na bronzích je uprostřed znázorněno lidské tělo, mezi rukama po obou stranách je naznačen pas, dolní část znaku znázorňuje dolní končetiny. V nápisech menším písmem zůstávají zřetelné obě horní i dolní končetiny, znázornění pasu je schematizováno, ale zůstává zachováno. Podoba znaku zapsaná úřednickým písmem je již poměrně stylizovaná. Z grafické podoby znaku nebyl z původní podoby zachován žádný prvek, který by připomínal zobrazení pasu. Sémantická hodnota znaku také nebyla zachována (dnes se používá ve významu chtít), původní význam pas je dnes psán znakem 腰.

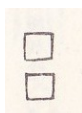
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

吕 páteř, hřbet

V nápisech na kostech je patrné znázornění na sebe napojených obratlů, a to jak v grafice první varianty nápisů na kostech, tak v grafice druhé varianty. Obdobně je tomu i u nápisů na bronzích. Svislý tah v grafice menšího písma, který je zde ve srovnání s předchozími zápisy znaku navíc, s největší pravděpodobností schematicky znázorňuje spojení jednotlivých obratlů. Znak patří k té skupině znaků, jejichž grafická podoba nedoznala v průběhu vývoje téměř žádných změn. Co se týče významové stránky znaku, dnes je obratel psán znakem 脊. Původní význam znaku se dnes užívá pro fonetickou výpůjčku jednoho z čínských příjmení.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

骨 kost

V nápisech na kostech v horní části do sebe zaklesnuté kosti, ve spodní části naznačeno maso. V nápisech menším písmem je ještě zřetelné zobrazení dvou kostí do sebe zaklesnutých, přičemž dolní část znaku zobrazuje maso, jehož charakteristickým rysem je žilkování. V nápisech psaných úřednickým písmem dochází ke stylizaci, i přesto jsou všechny atributy zachovány. Dnes znak užíván v původním významu.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

交 křížit (se)

V nápisech na kostech horní část znaku označuje trup z čelního pohledu, po obou stranách horní končetiny, v dolní části dolní končetiny, jejichž zkřížení je zřetelné v druhé variantě nápisů na kostech. V nápisech na bronzích dochází ke splynutí trupu a horních končetin do jednoho grafického prvku. V nápisech menším písmem se grafická podoba piktogramu vrací k podobě druhé varianty nápisů na kostech. K výraznější formalizaci grafické podoby znaku dochází v přechodu z menšího písma na úřednické písmo: v horní části znaku, která původně zobrazovala horní končetiny, dochází ke stylizovanému zápisu, kde svislý tah transformuje do bodového tahu, lomený tah do tahu vodorovného. Dolní část znaku představuje zkřížené dolní končetiny, přičemž je však tento prvek opět výrazně stylizován. Dnes výpůjčka pro spojit se, spojovat se.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

1.2 Tvář

囟 lebka

V nápisech na kostech obrázek lebky při pohledu shora, křížení čar představuje kraniální srůsty, svislý tah v horní části patrně nos. Piktogram patří k řadě těch, jejichž grafická podoba nedoznala v průběhu vývoje výraznějších změn. V samostatném významu se dnes znak již nepoužívá.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

面 obličej

V první variantě nápisů na kostech se jedná o obrys tváře: uprostřed se nachází duhovka v bělmu, dohromady tak piktogram zobrazuje část obličeje, tedy toho, v čem se nachází oko při pohledu z čelní strany. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech je bez naznačené duhovky, oko zůstává zachováno. V nápisech menším písmem dochází k odlišení od předchozí podoby piktogramu jednak tím, že je znak otočen o 90 stupňů, jednak tím, že došlo ke schematizaci a ke stylizaci grafické podoby znaku. V prostřední části piktogramu v nápisech menším písmem lze vidět oko, patrně i se schematicky naznačenou duhovkou, i obrys tváře. Z jakého důvodu je obrys tváře neuzavřen, není známo. K další proměně grafické podoby znaku došlo v přechodu od nápisů menším písmem k nápisům úřednickým písmem. K původnímu atributu oka s duhovkou v obrysu tváře přibyl vodorovný tah, který se často užívá při označení hlavy (viz piktogram člověk s velkou hlavou), což je přijatelné vysvětlení i pro tento případ. Další možností vysvětlení je proces stylizace grafické podoby znaku. Ačkoliv byla grafická podoba znaku v průběhu svého vývoje transformována, znak si zachoval svůj původní význam.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

首 hlava

V nápisech na kostech jsou v horní části znaku zřetelně čitelné vlasy, uprostřed oko, ucho, v dolní části ústa. V nápisech na bronzích dochází k úbytku atributů: z původních čtyř (vlasy, oko, ucho, ústa) zůstávají zachovány jen dva (vlasy a oko). V menším písmu je grafická podoba znázornění hlavy s vlasy a oko již schematizována. V nápisech menším písmem zůstávají zachovány jak vlasy, tak oko, ačkoliv jsou již značně schematizovány. V nápisech úřednickým písmem dochází k další stylizaci grafické podoby znaku: grafický prvek označující hlavu je transformován do podoby vodorovného tahu v horní části znaku, jehož bodové tahy znázorňují vlasy, v dolní části znaku zůstává zachován prvek znázorňující oko. U grafické formalizace tohoto piktogramu sledujeme úbytek atributů a značnou schematizaci grafické podoby znaku. Ze sémantického hlediska došlo k přenesení původního významu znaku: dnes užíván pro označení hlavy jako první nebo hlavní části určitého celku.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

毛 chlup

V nápisech na bronzích obrázek vlasů nebo chlupů. V nápisech menším písmem zůstává zachována grafická podoba znaku z nápisů na bronzích, přičemž při přechodu z menšího písma na písmo úřednické došlo ke stylizaci horního vodorovného tahu, a analogicky pak i následujících dvou tahů znázorňujících jednotlivé chlupy. Grafická podoba znaku zásadnějších transformací nedoznala, stejně tak původní význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

須 licousy

Zobrazuje z tváře vyrůstající vousy. V nápisech na bronzích zřetelně vyobrazená tvář s okem uprostřed, po straně vyrůstající licousy vyjádřené pěti tahy. Pravý dolní grafický prvek v nápisech na bronzích je nejspíš označení obočí. Grafická podoba znaku v nápisech psaných menším písmem nese všechny atributy předchozí varianty znaku: vousy (znázorněné třemi tahy v levé části znaku), oko (v horní části znaku), obočí (v pravé dolní části znaku), ohraničením oka je znázorněn obličej, z něhož vousy vyrůstají (viz piktogram obličej). V nápisech úřednickým písmem došlo ke schematizaci a stylizaci grafické podoby znaku. Třítahové znázornění vousů zůstalo beze změny, stejně tak i oko a znázornění obličej, avšak v dolní části znaku byl zakřivený tah naznačující obočí transformován na pravý tah. Po významové stránce došlo rovněž k transformaci významu: původní význam byl nahrazen fonetickou výpůjčkou pro sloveso muset.

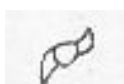
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

目 oko

V nápisech na kostech obrázek oka z čelního pohledu, uprostřed duhovka v bělmu (srov. s piktogramem obličej). Grafická podoba znaku v nápisech na bronzích zůstává zachována, včetně znázornění oční duhovky uprostřed znaku. V nápisech menším písmem dochází v grafice znaku k otočení o 90 stupňů směrem doprava, všechny atributy zůstávají zachovány. Nejinak je tomu v případě varianty znaku psaného v úřednickém a normativním písmu. V průběhu vývoje grafiky piktogramu došlo k jeho otočení, atributy však zůstaly zachovány, původní význam rovněž zůstal zachován, přesto je oko v dnešní podobě znaku bez znalosti předchozích podob znaku nezřetelné.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

自 nos

V první variantě nápisů na kostech vidíme obrázek nosu: horní částí zobrazení kořene nosu, v dolní části naznačeny nosní dírky. V druhé variantě nápisů na kostech jsou zachovány (i přes nižší počet tahů) oba atributy: kořen nosu v horní části, nosní dírky v dolní části. V nápisech na bronzích došlo ke značné schematizaci znaku: v horní části zachován grafický prvek naznačující kořen nosu, dolní část znaku připomíná spíše piktogram oko, což je ještě zřetelnější ve variantě znaku z nápisů na kamenných bubnech. Znak je od piktogramu oko odlišován horní částí znaku: třemi svislými tahy, pozůstatky z grafiky piktogramu z nápisů na kostech. K redukci těchto tahů dochází v úřednickém písmu, kdy z původní horní části znaku (tři svislé tahy), která naznačovala kořen nosu, zůstal zachován jen jeden bodový tah, zbývající dva svislé tahy splynuly s dolní částí znaku. V úřednickém a normativním písmu je piktogram nos diferencován od piktogramu oko pouze oním bodovým tahem v horní části znaku. Co se týká významové stránky znaku, byl znak v přeneseném významu využit pro vyjádření významu: sám (=osobně)¹.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Pravděpodobně souvisí s gestem, jímž starí Číňané označovali v řeči svou osobu – dotknutím se vlastního nosu.

口 ústa

V nápisech na kostech (v obou variantách) jsou zřetelná otevřená lidská ústa, patrně i s označením obou koutků. Podoba piktogramu v nápisech na bronzích se téměř neliší od grafické podoby nápisů na kostech. K mírnému odlišení od předchozích podob piktogramu dochází v nápisech menším písmem: grafická podoba znaku je ve srovnání s předchozími podobami vertikálně protáhlejší. V podobě grafiky úřednického a normativního stylu písma došlo pouze k redukci svislých tahů znázorňujících patrně koutky. I přesto lze říci, že piktogram ústa patří k těm, jejichž grafická podoba se v průběhu grafické formalizace znaku příliš nezměnila. Co do významu znaku, ten zůstal zachován, dále k němu přeneseně přibyl význam otvor, vstup.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

舌 jazyk

V nápisech na kostech obrázek vypláznutého jazyka z úst: horní část piktogramu znázorňuje jazyk a dolní část znaku ústa (viz piktogram ústa). Grafická podoba piktogramu z nápisů na kostech zůstává zachována i v nápisech menším písmem: v horní části znaku jazyk, v dolní části ústa. K výrazné proměně v grafice piktogramu nedochází ani v úřednickém písmu. V grafice piktogramu v normativním písmu dochází k drobné formalizaci horní části znaku označující jazyk: dva šikmé tahy jsou nahrazeny jedním pravým tahem. K výraznější formalizaci grafiky piktogramu v průběhu vývoje grafické podoby znaku nedošlo. Co se týká významové stránky piktogramu, původní význam jazyk byl zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

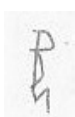
lishu

欠 zivat

V první variantě nápisů na kostech postava zívajícího člověka s široce otevřenými ústy z profilu, z pohledu zleva, v druhé variantě z pohledu zprava. V horní části znaku se nachází široce otevřená ústa, následuje trup a nohy. V menším písmu byla ústa transformována do podoby tří vodorovných tahů symbolizujících vydechovaný vzduch. V nápisech úřednickým písmem došlo ke zjednodušení grafiky: v horní části znaku došlo ke ztrátě třítahového atributu znázorňujícího vydechovaný vzduch, dolní část znaku byla rovněž zjednodušena na levý a pravý tah. Ke změně v grafice piktogramu došlo i v přechodu na písmo normativní. Dnes výpůjčka s významem: dlužit. Nebyla tak zachována ani grafická podoba znaku, ani jeho sémantický obsah.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

耳 ucho

V první variantě nápisů na kostech obrázky levého vnějšího ucha: boltce a ušního otvoru. V druhé variantě nápisů na kostech grafické znázornění pravého vnějšího ucha. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech je od první z nich odlišena znázorněním ušního otvoru. V nápisech na bronzích se grafická podoba piktogramu vrací k první variantě nápisů na kostech: zobrazeno je pravé vnější ucho i s ušním otvorem. K výraznějšímu odlišení grafické podoby piktogramu dochází v menším písmu. Původní grafika je zkomolena, jednotlivé atributy ucha nejsou zřetelné. Grafika piktogramu úřednického písma vychází ze zkomolené grafiky piktogramu psaného menším písmem, obdobně tak grafika normativního písma vychází z grafiky úřednického písma. U tohoto piktogramu lze v grafické formalizaci sledovat náhlý obrat v grafice při přechodu nápisů na bronzích ke grafice nápisů menším písmem. U znaku byl zachován původní význam.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

而 vous

V nápisech na kostech (první varianta) obrázek vousů visících z brady dolů: brada (případně knír) je znázorněna vodorovným tahem, vousy jsou znázorněny čtyřmi tahy. V druhé variantě se patrně jedná o obrázek kníru a vousů vyrůstajících z brady, která je zde znázorněna horním vodorovným tahem, druhým tahem je naznačen knír, čtyřmi svislými tahy pak vousy. Grafická podoba nápisů na bronzech se vyznačuje návratem ke grafice první varianty nápisů na kostech (pouze jeden vodorovný tah v horní části znaku), od níž se však odlišuje výrazným vertikálním protažením. V nápisech na kamenných bubnech dochází v grafice znaku ke změně ve způsobu znázornění vousů: původní čtyři tahy jsou redukovány na dva lomené tahy, které propojeny svislým tahem. Grafická podoba znaku nápisů menším písmem vychází z grafiky nápisů na bubnech, přičemž se od ní odlišuje tím, že v ní byl zkrácen svislý tah, jenž tvořil spojnicí dvou lomených tahů znázorňujících vousy. V nápisech úřednickým písmem byl tento spojující tah vynechán, v grafice normativním písmem znovu přidán. Grafická podoba znaku byla v průběhu svého vývoje mírně formalizována a stylizována, přičemž ale k výraznějším změnám nedošlo. Stran sémantiky znaku došlo však k vypůjčení znaku pro význam: ale.

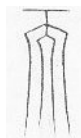
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

牙 zub

V nápisech na bronzech obrázek řady na sebe navazujících zubů, patrně stoliček. (V nápisech na kostech totiž existoval pro zub jen znak 齒.¹) V nápisech menším písmem došlo ke schematizaci piktogramu utříbením jednotlivých tahů. V nápisech úřednickým písmem dochází k další stylizaci znaku, z něhož původní piktogram není zřetelný. Grafika normativního písma vychází více z podoby menšího písma než z podoby úřednického písma. Původní význam znaku byl narozdíl od jeho původní grafické podoby zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ 常用汉字演变图说: 65

齒 zub

Obrázek zuby. Ve srovnání se znakem 牙 (zub), jenž je vyobrazením stoliček, jedná se zde o zobrazení přední řady řezáků v otevřených ústech. V první variantě nápisů na kostech znázorněna horní i dolní řada řezáků, v grafice druhé varianty nápisů na kostech dochází k redukci znázorňovaných zubů z původních čtyř na dva. V grafice nápisů na bronzích dochází k nárůstu atributů: horní část znaku znázorňuje třemi tahy neznámo kterou část obličej, v dolní části znaku zůstávají naznačeny čtyři zuby (naznačenými čtyřmi tahy) znázorňující horní a dolní řadu řezáků. Grafika nápisů menšího písma přebírá grafiku nápisů na bronzích, horní část znaku ubírá na svém původním vertikálním protažení, dolní část znaku zřetelně znázorňuje zuby. V grafice úřednického písma zůstává ponechána horní část znaku, dolní část znaku představující dvě řady řezáků se vrací ke grafice menšího písma s tím rozdílem, že horní a dolní řada řezáků je rozdělena horizontálním tahem. Po sémantické stránce znak nedoznal žádných změn.

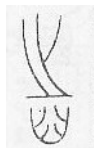
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

1.3 Horní a dolní končetiny

1.3.1 Ruce

手 ruka

Ruka s pěti prsty. Většinou se jedná o levou ruku, která byla malována pravou rukou. V grafice nápisů na bronzích prostřední svislá část znaku znázorňuje ruku, ostatní tahy zpodobňují pět prstů.¹ Grafická podoba nápisů menším písmem vychází z grafiky nápisů na bronzích, ačkoliv zde došlo ke stylizaci. V nápisech úřednickým písmem došlo ke schematizaci piktogramu – tahy znázorňující jednotlivé prsty byly transformovány do podoby jednoho levého tahu a dvou vodorovných tahů. V nápisech normativním písmem ve srovnání s grafikou piktogramu psaného úřednickým písmem nedošlo k žádným změnám. Původní význam znaku zůstal zachován.

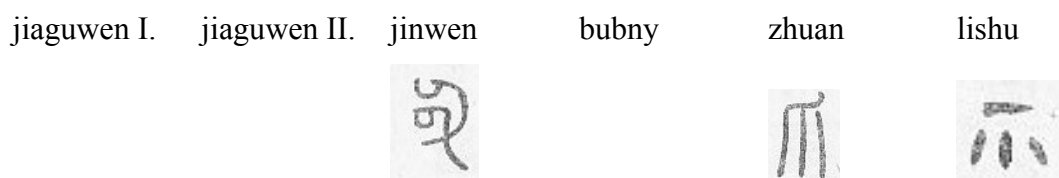
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

¹ Zajímavé je, že grafika znaku 手 a grafika znaku 毛 je až do stylu nápisů menším písmem do značné míry téměř shodná.

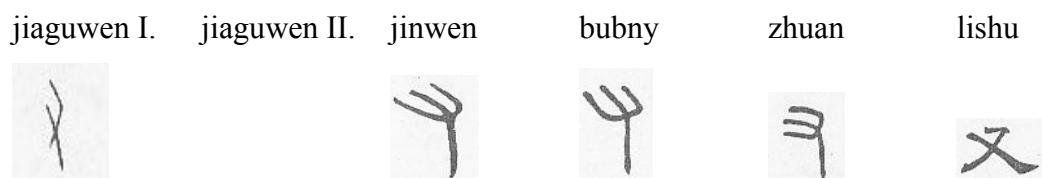
爪 spár

V nápisech na kostech znak 爪 a znak 又 (viz níže) byl jeden a tentýž, oba znázorňují ruku. V nápisech na bronzech se jedná o znázornění ruky i s nehty na konečcích prstů. Později přeneseno na zvířecí spáry. Grafika znaku psaného menším písmem je od grafiky znaku na bronzech naprosto odlišná: patrně došlo jednak k otočení znaku o 90 stupňů směrem doleva, dále došlo ke zjednodušení tahů znázorňujících prsty nebo spáry, zaniklo označení nehtů, případně drápů. K dalšímu zjednodušení došlo v grafice nápisů úřednickým písmem, přičemž v nápisech normativním písmem došlo k návratu ke grafice menšího písma. Grafická podoba znaku po dobu formalizace značně proměněna, význam zůstal v podstatě stejný.

又 pravá ruka

V nápisech na kostech obrázek pravé ruky se symbolicky naznačenými třemi prsty z pohledu z profilu. V nápisech na bronzech došlo k naklonění horní části znaku znázorňujícího dlaň s prsty směrem doleva. Grafická podoba nápisů na kamenných bubnech a nápisech menším písmem se neliší od nápisů na bronzech. V grafice úřednického písma však dochází ke stylizaci znaku: protažením té části znaku, který v nápisech na kostech, bronzech, kamenných bubnech i v nápisech menším písmem označoval prsty, došlo k nečitelnosti znaku coby piktogramu ruka. Znak dnes použit jako výpůjčka ve významu znovu, opět.

鬥 boj

Vyobrazení boje, v němž se dvě postavy drží rukama za vlasy, což je zřetelné jak z nápisů na kostech, tak i z grafiky znaku psaného menším písmem, zde však jen se znalostí etymologie a předchozí podoby znaku. Grafická podoba nápisů na kostech znázorňuje v levé části znaku postavu, jejíž ruka je natažena k hlavě postavy zobrazené v pravé části znaku, přičemž tato má rovněž znázorněnu nataženou ruku směrem k hlavě levé postavy. Postavy jsou zde znázorněny svislými tahy. Grafická podoba znaku v nápisech menším písmem dokazuje, že atribut ruka byl zde systematicky stylizován stejně jako tomu bylo u znaku 手 (viz výše). Dnešní význam je boj.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

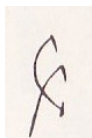
lishu

丑 ruka

V první variantě nápisů na kostech zřetelně zobrazena ruka zakončená dlouhými nehty či drápy v horní části znaku, paže či končetina je znázorněna dolní částí znaku. Narozdíl od znaku 手, jenž zobrazuje ruku s pěti prsty, zobrazuje tento znak navíc nehet či dráp. V druhé variantě nápisů na kostech dochází k zrcadlovému otočení znaku, namísto tří nehtů či drápů jsou naznačeny jen dva. V podobě znaku z nápisů na bronzích zůstává znak otočen drápy směřujícími doleva, přičemž jejich znázornění je z původního naznačení svislým tahem transformováno do lomeného tahu. V nápisech menším písmem dochází k další transformaci znázornění nehtů či drápů, a to do podoby jednoho svislého tahu, jímž je prořata symbolicky znázorněná ruka. V podobě úřednického písma dochází k transformaci znázornění končetiny, a to do podoby vodorovného tahu, čímž se ruka stává nezřetelná. K další formalizaci znaku v podobě schematizace a stylizace dochází v nápisech normativním písmem. Znak je zde vertikálně protažen, vodorovný tah původně znázorňující končetinu protíná jen levou část znaku. Výpůjčka pro 2. pozemskou větev.

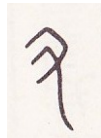
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

了 křeč v paži

Paže pokroucená křečí. Grafická podoba znaku psaného menším písmem připomíná horní končetinu a její zkroucení při křeči. V nápisech úřednickým písmem dochází transformaci horní části znaku na tah zahnutý, v dolní části znaku zůstává pravý tah. Dnes se znak používá jako výpůjčka pro vyjádření gramatické partikule označující změnu stavu.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

左 levá ruka

V nápisech na kostech znázorňuje piktogram levou ruku z profilu: v horní části dlaň a schématické znázornění tří prstů a horní končetiny. V nápisech na bronzích dochází z neznámých důvodů k přidání atributu nástroj (sekera), který přetrvává až do dnešní normativní grafické podoby znaku. Dnes znak vystupuje v přeneseném významu: levý.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

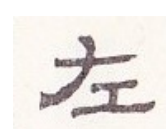
bubny

zhuan

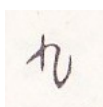
lishu

九 předloktí

V nápisech na kostech znázorňuje paži pokrčenou v lokti, jenž je naznačen zahnutým tahem. V levé části piktogramu je znázorněna dlaň s prsty. Z grafické podoby nápisů na bronzích je dlaň se schématickým naznačením tří prstů zřetelnější, stejně tak předloktí znázorněné zahnutým tahem. Podoba nápisů menším písmem zachovává všechny tři atributy horní končetiny s předloktím, ale ze znaku je patrná značná stylizace: protažení tahu znázorňujícího prsty, pootočené prohnutí předloktí. V nápisech psaných úřednickým písmem dochází k další stylizaci, piktogram předloktí je nezřetelný. Mezi grafickou podobou piktogramu v úřednickém písmu a v normativním písmu již rozdíl není. Znak dnes představuje číslo devět, patrně se tak jedná o přenesení významu z významu předloktí, což údajně označovalo právě číslo devět.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

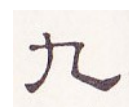
jinwen

bubny

zhuan

lishu

1.3.2 Nohy

止 chodidlo

V první variantě nápisů na kostech obrázek otisku pravého lidského chodidla: levá část znaku je znázorněním palce a dvou prstů, pravá část znázorňuje patu. Grafická podoba znaku druhé varianty nápisů na kostech je pootočená o 90 stupňů směrem doprava, v horní levé části znaku je zřetelný palec, ostatní prsty jsou znázorněny vodorovným tahem. V dolní části znaku se nachází pata. V nápisích na bronzích je piktogram otočen ve srovnání s druhou variantou nápisů na kostech zrcadlově. V horní pravé části je schematicky naznačen palec, vedle něj jsou dvěma svislými tahy naznačeny další prsty. Schematické naznačení paty se patrně nachází v dolní části znaku, případně došlo k odpadnutí tohoto atributu. Grafická podoba nápisů na kamenných bubnech a nápisů menším písmem vychází z grafiky nápisů na bronzích. Ke stylizaci grafiky dochází v úřednickém písmu, všechny atributy z nápisů na bronzích, bubnech i z nápisů menším písmem zůstávají zachovány. Tah znázorňující palec byl transformován do podoby bodového tahu. Dnes ve významu zabránit, zastavit.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

1.4 Lidský život

包 placenta

V menším písmu obrázek embrya v placentě: vnitřní část znaku představuje embryo, vnější část znaku placentu s pupeční šňůrou. V grafické podobě nápisů úřednickým písmem zůstává zřetelné embryo, přičemž placenta byla stylizována do podoby radikálu obal, balit. Odtud odvozený přenesený význam balit.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

巳 zárodek

V nápisích na kostech zobrazuje zárodek (viz piktogram placenta). Grafická podoba znaku z nápisů menším písmem se od grafiky nápisů na kostech výrazněji neliší. V nápisích úřednickým písmem došlo ke zřetelné stylizaci, atributy piktogramu zárodek i zůstaly sice zachovány, bez znalosti etymologie bychom v něm však původní význam hledali velmi obtížně. Dnes se znaku užívá ve významu 6. z 12 pozemských větví.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

子 dítě

V nápisech na kostech obrázek hlavy, paží a trupu novorozeného dítěte, jehož nohy jsou zavinuty povijanem. V nápisech na bronzích, na kamenných bubnech i v nápisech menším písmem vychází grafická podoba znaku z grafiky nápisů na kostech, zřetelné jsou všechny zmiňované atributy. K formalizaci grafické podoby dochází až v nápisech úřednickým písmem: grafika atributu hlava transformovala do vodorovného tahu s hákem, atribut ruce do vodorovného tahu, nohy svázané povijanem do levého zahnutého tahu. Dnešní význam znaku je spíše formální: přípona některých podstatných jmen.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

兒 novorozeně

V nápisech na bronzích se jedná o profilové zobrazení novorozeněte bez kranálních srůstů, což je naznačeno otevřenou lebkou v horní části znaku. Dolní část znaku představuje trup a ruku novorozeněte. V nápisech menším písmem dochází k proměně grafiky piktogramu, dochází k nárůstu počtu tahů v horní části znaku představující lebku – z původních dvou na čtyři, v dolní části znaku je již méně patrný trup novorozeněte. V nápisech úřednickým písmem dochází ke stylizaci a transformaci horní i dolní části znaku. Z nápisů úřednickým písmem, ani normativním písmem není již původní piktogram zřetelný. Původní význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

夫 dospělý muž

V nápisech na kostech nebyl rozdíl mezi dnešními znaky 夫 a 大. Později byl ke znaku 大 přidán vodorovný tah, aby bylo možné oba znaky odlišit.

V první variantě nápisů na kostech je zřetelný piktoqram zobrazující dospělého muže s jehlicí ve vlasech (známka dospělosti)¹ z čelního pohledu: v horní části znaku hlava s jehlicí, následují paže vycházející z trupu, v dolní části znaku jsou dvěma svislými tahy znázorněny nohy. V druhé variantě nápisů na kostech (ne nepodobné první variantě nápisů na kostech piktoqramu vous) je postava dospělého muže méně zřetelná – nereálné vyobrazení dolních končetin vycházejících přímo od rukou. V grafické podobě nápisů na bronzích dochází k návratu grafiky z první varianty nápisů na kostech. Ke stylizované podobě piktoqramu dospělý muž dochází v menším písmu, kde horní část znaku označující hlavu a jehlici do vlasů zůstává beze změny, transformované je grafické zobrazení paží – oblouk místo dvou svislých tahů, dále došlo k transformaci v grafickém zobrazení dolních končetin, a to do podoby dvou kolmých svislých tahů. Grafická podoba nápisů menším písmem připomíná grafiku druhé varianty nápisů na kostech. K další stylizaci, a tím ke komolení znaku, dochází v úřednickém písmu: horní část představující hlavu s jehlicí ve vlasech zůstává zachována, zobrazení horních končetin je transformováno z obloukového zobrazení do podoby vodorovného tahu protínajícího graficky naznačený trup člověka, dolní končetiny jsou transformovány do podoby levého a pravého tahu, vzdáleně tak dolní část znaku odkazuje k první variantě nápisů na kostech nebo nápisů na bronzích. V zápisech normativním písmem nedošlo ve srovnání s předchozím úřednickým písmem k dalším grafickým proměnám. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ V dávných dobách nosili chlapeč dlouhé vlasy, dospělí muži pak vlasy sepnuté za pomoci jehlice do vlasů.

夏 Han

Pravděpodobně se jedná o detailní zobrazení postavy celého člověka při pohledu z boku. V nápisech na bronzích: v horní části hlava s vlasy a s nosem uprostřed (nebo okem), dále ruce a trup, v dolní části nohy. V grafické podobě nápisů menším písmem zůstávají zachovány atributy: hlava, dále ruce po obou stranách trupu, trup, v dolní části nohy. K výraznému zjednodušení grafické podoby znaku došlo v nápisech úřednickým písmem. Z původního piktogramu zůstaly atributy hlavy v horní části znaku, avšak celá dolní část znázorňující trup, ruce a nohy byla transformována do podoby dvou levých a jednoho pravého tahu. Dnešní význam: léto.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

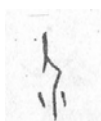
lishu

介 člověk v brnění

Pravděpodobně se jedná o zobrazení člověka v brnění z pohledu z profilu. V první variantě nápisů na kostech je zřetelně zobrazena postava člověka z profilu (viz piktogram člověk), po jehož stranách jsou dva bodové tahy schematicky označující oděv sešitý ze dvou dílů – brnění. V grafice druhé varianty nápisů na kostech je obdobně jako ve variantě první zřetelné vyobrazení člověka z profilu, zde však z pohledu zprava. Brnění je zde naznačeno čtyřmi svislými tahy. V nápisech na kostech dochází k transformaci grafiky středních dvou tahů, které v obou variantách nápisů na kostech představovaly postavu člověka. Původní dva na sebe napojené svislé tahy, z nichž ten dolní je mírně zahnutý, transformovaly do podoby jednoho tahu v horní části zakřiveného a druhého levého. Grafická podoba zobrazeného brnění je naznačena dvěma svislými tahy po stranách znázorněné postavy. Grafika piktogramu menšího písma tak naposledy poměrně zřetelně vystihuje postavu v brnění. V nápisech úřednickým písmem došlo ke komolení vlivem stylizace znaku. Z nápisů úřednickým písmem a normativním písmem již není brnění zřetelné: ačkoliv počet tahů se nezměnil, poloha jednotlivých částí znaku byla různě transformována, označení brnění tak zcela zmizelo. Dnes se znak používá pro význam: být umístěn mezi, seznámit.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

久 ležící člověk

Ležící člověk pravděpodobně léčený akupunkturou. Význam jednotlivých tahů v nápisech na bronzích ani v nápisech menším písmem není zřetelný. Dnes nese význam: dlouho.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

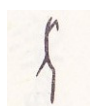
長 dlouhé vlasy

V první variantě nápisů na kostech je patrná shrbená lidská postava, jejíž vlasy na hlavě schematicky vyobrazené vodorovným tahem – v horní části znaku – jsou rozevláté, dále je z grafické podoby piktogramu z první varianty nápisů na kostech patrná ruka držící hůl – v levé dolní části znaku, v pravé dolní části jsou zobrazeny nohy. Druhá varianta nápisů na kostech je v grafickém vyjádření postavy prostší: není zde naznačena hlava, jen vlasy, dále chybí hůl. Z původních pěti atributů (vlasy, hlava, ruka, hůl, nohy) shrbeného člověka jsou ve druhé variantě nápisů na kostech jen tři (vlasy, ruka, noha). Grafická podoba z nápisů na bronzích se blíží podobě grafiky první varianty nápisů na kostech, chybí jen atribut hůl. V nápisech menším písmem došlo v grafice znaku ke zkomolení a stylizaci. Původně dvěma tahy naznačené vlasy jsou v nápisech menším písmem transformovány do tří tahů, hlava zůstává naznačena vodorovným tahem, v dolní části znaku patrně zobrazení chodidla, po obou stranách znaku svislé tahy, jejichž přesný význam není zřetelný. K další formalizaci grafické podoby znaku došlo v úřednickém písmu. Stylizace horní i dolní části znaku: v horní části schematické vyznačení rozevlátých vlasů, dále naznačena vodorovným tahem hlava, dolní část znaku byla zkomolena. Ve srovnání s úřednickým písmem v nápisech normativním písmem již nedošlo k žádným grafickým formalizacím. Dnešní přenesený význam znaku: dlouhý.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

老 stařec

První varianta piktogramu v nápisech na kostech - zřetelná postava shrbeného starce opírajícího se o hůl: v horní části hlava, v levé dolní části znaku ruka držící hůl, v pravé části znaku shrbené tělo. Druhá varianta nápisů na kostech je zrcadlově otočena, zachovává však atributy první varianty. V nápisech na bronzích se v horní části znaku nachází schematické zobrazení hlavy – naznačena jsou patrně ústa a nos (případně hlava s prořídlymi vlasy), v dolní části znaku schematicky naznačeno shrbené tělo, v levé dolní části patrně naznačena hůl. V nápisech menším písmem představuje horní část piktogramu hlavu s vlasy, levá dolní část hůl, případně ruku držící hůl. Grafická podoba znaku v nápisech úřednickým i normativním písmem je zkomoleninou předchozí podoby znaku. Dnes bychom již s obtížemi hledali ve znaku 老 starce. Sémantický obsah zůstal zachován, znak se užívá ve významu starý.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

尸 ležící postava

Grafická podoba první varianty nápisů na kostech představuje ležící postavu z profilu s pokrčenýma nohama. V horní části jsou patrné horní končetiny. V grafice druhé varianty nápisů na kostech je znak zrcadlově otočen. V grafice nápisů na bronzích se znak co do orientace vrací k první variantě nápisů na kostech. Podoba znaku ležící postavy v nápisech na kostech je odlišná od předchozích grafickým znázorněním více pokrčeného těla. V nápisech menším písmem je znak ve srovnání s předchozími podobami deformován; zřejmě díky tendenci k většímu pokrčení těla ležící postavy, jak je to patrné v podobě znaku z nápisů na bronzích. Grafická podoba znaku v úřednickém písmu vychází z grafiky menšího písma, grafika normativního písma rovněž, došlo zde pouze k propojení levé části znaku svislým tahem, čímž došlo k zániku původního vyobrazení ležící postavy. Dnešní přenesený význam znaku: mrtvola.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

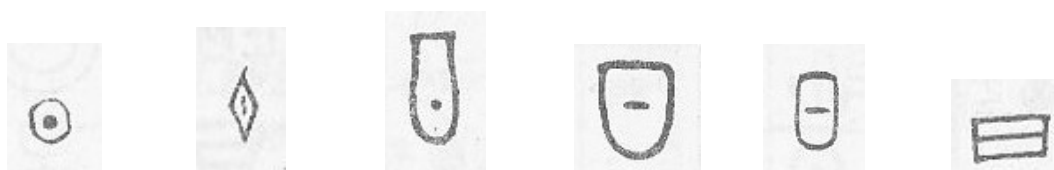
2 Druhá kapitola - příroda

2.1 Matka příroda

日 slunce

V první variantě nápisů na kostech kruh reprezentuje piktogram sluneční kotouč, centrální bod představuje patrně vránu – symbol slunce. V druhé variantě nápisů na kostech se kotouč transformuje do kosočtvercového zobrazení, centrální bodový tah zůstává. V nápisech na bronzích dochází ke stylizaci: sledujeme vertikální protažení původního kruhového zobrazení slunečního kotouče. V nápisech na kamenných bubnech transformuje střední bodový tah na tah horizontální, což se projevuje také v nápisech menším písmem a následně v nápisech úřednickým i normativním písmem. Grafickou podobu znak v podstatě v průběhu vývoje nezměnil: kruh, kosočtverec, případně ovál s bodovým nebo horizontálním tahem uprostřed. V přeneseném významu znak dnes znamená den.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

月 Měsíc

Půlkruh v nápisech na kostech reprezentuje srpek Měsíce. V první variantě orientován doprava, v druhé variantě doleva. V nápisech na bronzích co do orientace piktogram navazuje na podobu druhé varianty, navíc je zde svislý tah uprostřed srpku Měsíce. V nápisech menším písmem dochází ke stylizaci znaku, jeho grafická podoba je totožná se spodní částí znaku 胃 zobrazující maso. V úřednickém písmu dochází k otočení znaku o 45 stupňů směrem doleva. Původní význam nebyl změněn.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

夕 pŭlměsíc

V nápisech na kostech zobrazuje srpek Měsíce. Grafická podoba první varianty nápisů na kostech připomíná podobu piktogramu Měsíc v nápisech na bronzích, jen je zrcadlově otočen. V druhé variantě nápisů na kostech je grafická podoba znaku téměř identická s grafikou znaku Měsíc v první variantě nápisů na kostech. Grafika nápisů na bronzích vychází z podoby první varianty nápisů na bronzích. V nápisech na kamenných bubnech dochází k pootočení znaku o 15 směrem doleva, v grafice menšího písma se vrací k původní orientaci. K výraznější formalizaci grafiky dochází v úřednickém písmu: původní půlkruhové zobrazení Měsíce je horizontálně protaženo a srpek Měsíce tak není zřetelný. K další formalizaci došlo v přechodu na normativní písmo, kdy byl znak znovu pootočen o 45 stupňů směrem doleva, čímž došlo ke změně v protažení z horizontálního na vertikální. Piktogram tak procesem formalizace ztratil svou piktografičnost, srpek Měsíce z něj není dnes vůbec zřetelný. Dnešní význam je večer nebo západ slunce.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

𠄎 vír

Piktogram zobrazuje otáčení vody ve vodním víru mezi dvěma břehy. Dle jiných výkladů se jedná o loď putující mezi dvěma břehy. Grafická podoba znaku z nápísů na bronzích připomíná spirálovitě zobrazený vodní vír, podoba nápisů menším písmem odkazuje dvěma horizontálními tahy ke druhému výkladu, spirála je zde však velmi zřetelná. K její transformaci dochází v úřednickém písmu: vlivem stylizace se spirála shodou okolností transformuje do podoby radikálu slunce, dva horizontální tahy zůstávají zachovány. Dnešní význam znaku: natahovat, protahovat.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

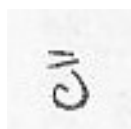
云 mraky

V první variantě nápisů na kostech piktogram reprezentuje oblaka: v horní části dvěma svislými tahy pozorujeme symbolicky naznačenou oblohu, v levé dolní části se nacházejí oblaka. Druhá varianta nápisů na kostech se projevuje zrcadlovým otočením znaku, přičemž dochází ke transformaci dvou svislých tahů na tahy horizontální. Grafická podoba nápisů na bronzích se svou grafikou vrací k druhé variantě nápisů na kostech co do horizontálnosti dvou tahů reprezentujících oblohu, přičemž svou orientací vychází z podoby první varianty nápisů na kostech. V menším písmu dochází ke stylizaci piktogramu, oba atributy zůstávají zachovány. V grafice úřednického a normativního písma došlo k další stylizaci znaku. Původní význam je bez znalosti předchozí podoby znaku málo zřetelný, zůstal však zachován.¹

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Zjednodušená varianta posloužila coby výpůjčka pro sloveso mluvit, k nezjednodušené variantě přibyl atribut déšť.

雨 déšť

V první variantě nápisů na kostech představuje déšť: horizontální tah nebe, šest bodových tahů představuje dešťové kapky. Ve druhé variantě nápisů na kostech je znázornění nebe méně patrné. V nápisech na bronzech dochází ke stylizaci znaku a tím k postupné ztrátě piktografičnosti: horizontální tah i zde představuje nebe, šest bodových tahů představujících déšť transformovalo do čtyř bodových a tří svislých tahů. V nápisech na kamenných bubnech dále přibyl v horní část znaku horizontální tah, čtyři svislé bodové tahy byly transformovány do čtyř vodorovných tahů. V nápisech menším písmem dochází k další ztrátě piktografičnosti: střední svislý tah je veden kolmo k tahu znázorňujícímu déšť, znázornění dešťových kapek je zde provedeno čtyřmi svislými tahy. Grafická podoba znaku v nápisech úřednickým písmem a normativním písmem vychází z grafiky nápisů na kamenných bubnech při označení dešťových kapek (čtyři vodorovné tahy), z nápisů menším písmem (propojení středního svislého tahu s tahem reprezentujícím nebe. Přestože znak se různým způsobem formalizoval (přidáváním prvků), zůstává z něj původní význam poměrně zřetelný. Po významové stránce zůstal znak nezměněn.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

电/電 blesk

V nápisech na bronzích znak reprezentuje blesk na obloze: v horní části déšť, v dolní části zobrazení blesku.¹ Dolní část znaku v nápisech menším písmem je upravena analogicky k znaku blesk (viz piktogram blesk), horní část analogicky ke znaku déšť (viz piktogram déšť). Při srovnání horní části znaku se znakem 雨 vyplyne, že grafická podoba tahů znázorňujících déšť – u piktogramu déšť' svislá, u piktogramu blesk vodorovná – je rozdílná, přičemž k jejímu sjednocení dochází v nápisech úřednickým písmem.

Dnes přenesený význam: elektřina.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

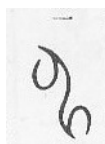
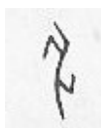

¹ V nápisech na kostech měl piktogram podobu blesku bez atributu déšť v horní části znaku. V menším písmu a v úřednickém písmu měl znak podobu složeniny z blesku a deště, dnes opět zjednodušen na blesk odebráním atributu déšť.

申 blesk

V nápisech na kostech reprezentuje piktogram blesk na obloze charakteristickými zakřivenými tahy. V nápisech na bronzích je jeho podoba poměrně stylizována, ale blesk je stále poměrně zřetelný. V nápisech na kamenných bubnech je míra stylizace vyšší, tudíž charakteristické zakřivené tahy jsou zaobleny a blesk je z nich patrný jen při znalosti etymologie a předchozí podoby piktogramu. V nápisech menším písmem dochází k výrazné formalizaci původní grafické podoby piktogramu, ze které v podstatě nic nezbylo. Střední zakřivený tah byl transformován do podoby svislého tahu, ostatní zakřivené tahy byly schematizovány do podoby připomínající ruce. K další výraznější formalizaci piktogramu došlo v úřednickém písmu. Dnes se znak používá ve významu 9. pozemská větev.

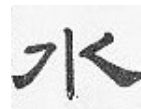
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

水 řeka

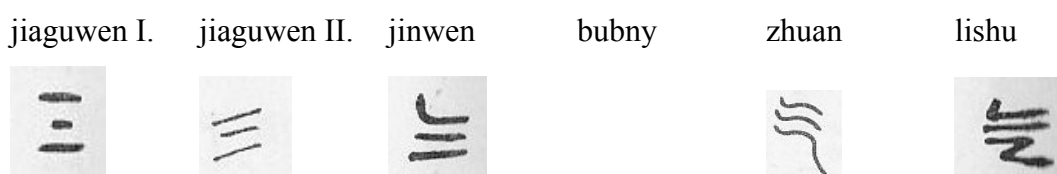
V nápisech na kostech reprezentuje prostřední lomený tah říční proud, šest vnějších bodových tahů odpovídá schematickému zobrazení ostrůvků. Ostrůvky se nacházejí na vnějších stranách znaku, kdežto u znaku 川 (viz piktogram řeka) se nacházejí uvnitř znaku. V nápisech na bronzích dochází k redukci počtu tahů ze sedmi na pět, grafická podoba zůstává zachována. V nápisech na kamenných bubnech a v nápisech menším písmem zůstává zachována grafika předchozích dvou forem. K výraznější formalizaci dochází v úřednickém písmu: tahy reprezentující ostrůvky byly transformovány do tří prvků, prostřední tah zůstal zachován s tím rozdílem, že došlo k jeho vyrovnání. Původní význam se zobecnil, dnes se znak používá ve významu voda.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

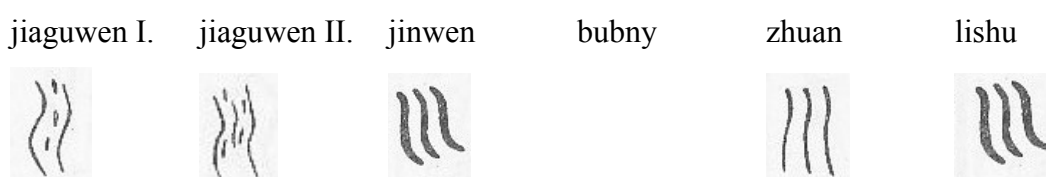
气 vzduch

V obou variantách nápisů na kostech i v nápisech na bronzích reprezentují tři horizontální tahy vlnící se vzduch. V nápisech na bronzích je horní tah na levé straně zakřiven směrem vzhůru. Toto zakřivení se projeví na všech třech tazích v grafice menšího písma, přičemž je zde navíc vertikálně protažen dolní tah. V nápisech úřednickým písmem došlo k formalizaci dolního tahu do podoby zakřiveného tahu, horní část zůstala zachována. K další formalizaci došlo v normativním písmu, horní část je zde psána třemi tahy (první horní tah psán dvěma tahy) a dolní část jedním zakřiveným tahem. Z původních tří horizontálních tahů zůstal jeden. Sémantický obsah znaku zůstal zachován.

川 řeka

Obdobně jako u piktogramu řeka, znázorňuje první varianta nápisů na kostech proud řeky: ostrůvky a písčiny se zde však nacházejí uvnitř znaku, narozdíl od piktogramu 水 (viz piktogram řeka), kde se ostrůvky nacházejí na vnějších stranách znaku. Ve druhé variantě nápisů na kostech jsou ostrůvky reprezentovány čtyřmi bodovými a jedním svislým tahem uprostřed znaku. V nápisech na bronzích dochází ke splynutí prostřední části znaku v jeden grafický prvek, jenž je totožný s tahy reprezentujícími řeku. V nápisech menším písmem nedochází v grafice znaku k žádné výraznější formalizaci, grafika úřednického písma rovněž vychází z podoby nápisů na bronzích. V nápisech normativním písmem došlo jen k mírné stylizaci – levý tah byl v dolní části mírně zahnut směrem doleva. Ačkoliv znak nepatří k těm, jejichž grafická podoba by byla po dobu svého vývoje nezměněna, je i dnes s trochou fantazie z piktogramu zřejmé, že znázorňuje říční proud. Význam znaku zůstal zachován.

回 točit se

V nápisech na kostech zobrazuje vodní vír (viz piktogramem vír) – točící se vodu. Ve druhé variantě nápisů na kostech je piktogram ve srovnání s první variantou nápisů na kostech zrcadlově otočen, navíc k němu byl přidán horizontální tah v horní části. V nápisech na bronzích byl znak zaoblen, došlo k redukci vodorovného tahu v horní části znaku, orientací se piktogram vrací ke druhé variantě nápisů na kostech. K výrazné formalizaci piktogramu dochází v nápisech menším písmem: střední část znaku, která svou grafikou připomíná grafiku piktogramu ústa, je orámovaná. Grafická podoba znaku v nápisech úřednickým písmem a normativním písmem vychází z grafiky menšího písma. Původní piktogram je z dnešní podoby znaku již velice obtížně čitelný. Od původního významu byl odvozen dnešní význam točit se, vracet se.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

州 ostrov

V první i ve druhé variantě nápisů na kostech je patrné zobrazení říčního proudu (viz piktogramy řeka 川 a řeka 水): uprostřed říčního proudu se nachází písčina nebo ostrůvek. Z grafiky nápisů na bronzích je říční proud i ostrůvek uprostřed zřetelně patrný. V grafice nápisů menším písmem dochází k přidání dalších dvou ostrůvků k tahům znázorňujícím říční proud na levé i pravé straně. Tyto ostrůvky v nápisech normativním písmem transformují do podoby tří bodových tahů. Bez znalosti předchozích grafických podob znaku bychom nejspíš obtížně určili, že se jedná o zobrazení ostrova. Původní význam znaku byl přenesen do významu: prefektura, kontinent.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

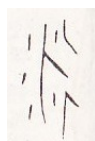
永 řeka

V první variantě nápisů na kostech piktogram reprezentuje schematicky naznačenou lidskou postavu (uprostřed) plavající ve vodě. V druhé variantě nápisů na kostech reprezentují bodové tahy (pět) a zakřivené svislé tahy (dva) vodní tok, uprostřed schematické naznačení lidské postavy ve vodě. Ve srovnání s první variantou je ve druhé variantě znak orientován zrcadlově obráceně. V nápisech na bronzích je grafika piktogramu nepřiliš zřetelná, lidská podstava buďto chybí nebo byla transformována. V nápisech na kamenných bubnech připomíná grafika piktogramu spíše soutok řek než plavce ve vodě.¹ Grafická podoba znaku zde připomíná podobu první varianty nápisů na kostech. Obdobně je tomu v nápisech menším písmem. K zásadnější formalizaci v grafice došlo v úřednickém písmu: z původní grafiky zůstal jen střed (plavec, případně proud řeky). Dnes se znak užívá ve významu věčný, dlouhý.

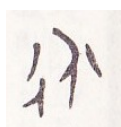
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

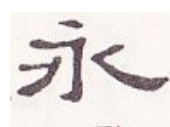
bubny

zhuan

lishu

¹ Podle 少年儿童趣味汉字识读: 92 znak reprezentuje soutok dvou řek.

泉 proud vody

V první variantě nápisů na kostech reprezentuje piktogram proud vody vytékající z jeskyně: proud vody naznačen schematicky čtyřmi bodovými tahy, jedním svislým a na něj kolmým tahem uvnitř znaku, ohraničení představuje jeskyni. V druhé variantě nápisů na kostech je odlišně zobrazen vodní proud: všechny tahy zobrazující vodní proud transformovaly do podoby pěti bodových tahů. V nápisech menším písmem vychází grafika znaku částečně z první varianty nápisů na kostech, navíc je zde bodový tah v horní části znaku, redukovány byly bodové tahy uprostřed znaku. K zásadní diferenciaci znaku dochází v úřednickém písmu: horní část byla zkomolena do tvaru znaku 白 s významem bílý, dolní část analogicky ke znaku 水 (viz piktogram řeka). Postupný proces formalizace vedl ke schematizaci a tím ke zkomolení znaku, což vedlo k dnešní nečitelnosti obrázkového významu znaku. Dnešní význam znaku je proud.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

山 hora

V první i druhé variantě nápisů na kostech představuje piktogram schematické znázornění hor pomocí tří vrcholků. V nápisech na bronzích došlo v grafice piktogramu k vertikálnímu protažení znaku, přičemž byl povýšen prostřední vrcholek zobrazených hor. K další schematizaci došlo v menším písmu: vrcholky jsou zde znázorněny třemi svislými tahy, střední tah zůstává ve větší výši, což se následně projeví v úřednickém i normativním písmu, kdy sice opět došlo ke stylizaci a schematizaci piktogramu, ne však k jeho zkomolení, tudíž i dnes je piktografičnost znaku patrná. Význam zůstal nezměněn.

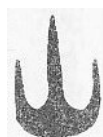
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

冫 kopec

V první i druhé variantě nápisů na kostech znázorňuje piktogram schematicky dva pahorky nad horizontem: v horní části znaku dva pahorky, v dolní části znaku představuje vodorovný tah horizont. K formalizaci grafiky znaku dochází v nápisích na bronzích: pahorky nejsou graficky spojeny s horizontem. V nápisích menším písmem vychází grafická podoba znaku částečně z grafiky nápisů na bronzích – pahorky jsou od horizontu oddělené – částečně z grafiky první varianty nápisů na kostech – pahorky jsou zaoblené. Podoba znaku z nápisů úřednickým písmem je charakteristická tím, že prvky znázorňující pahorky jsou od vodorovného tahu znázorňujícího horizont vzdáleny, což je patrně výsledek komolení znaku. Zmíněné komolení grafiky znaku se projeví i v nápisích normativním písmem, kdy je grafický prvek znázorňující levý i pravý pahorek zkomolen natolik, že není zřejmé, že jde o pahorky. Jedinou stálíci je zde dolní vodorovný tah reprezentující horizont. Po významové stránce zůstal znak zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

厶 skalní převis

V nápisích na bronzích piktogram reprezentuje skalní převis. Grafika piktogramu zůstala neměnná i v menším písmu i v normativním písmu. Dnes se užívá jako radikál pro skály, útesy apod.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

2.2 Flora

木 strom

V první i druhé variantě nápisů na kostech jsou zřetelně patrné atributy stromu: v horní části koruna stromu naznačena schematicky dvěma větvemi, v dolní části schematicky zobrazeny kořeny, uprostřed kmen stromu. Obdobně je tomu i u grafiky piktogramu nápisů na bronzích: v horní části pozorujeme korunu stromu, v dolní části kořeny, uprostřed kmen. Ke stylizaci grafiky dochází ve stylu menšího písma, kde jsou větve i kořeny zobrazeny zaobleně. K další proměně grafické podoby znaku dochází v úřednickém písmu: horní tah znázorňující korunu stromu transformoval do horizontálního tahu, dolní část znaku znázorňující kořeny byla posunuta na kmeni o něco výše, tudíž došlo ke zkomolení původního piktogramu. Význam zůstal do dnešní doby zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

生 rašící rostlinka

V obou variantách nápisů na kostech představuje piktogram rašící rostlinku: dolní horizontální tah představuje půdu, horní tahy novou mladou rostlinku vyrůstající ze země. V grafice nápisů bronzích došlo k přidání atributu v dolní části stonku, který v nápisech menším písmem transformoval do podoby horizontálního tahu, přičemž horní část znaku zůstala ve srovnání s předchozími podobami nezměněná. V nápisech úřednickým písmem došlo vlivem stylizace k transformaci horní části znaku: tahy představující horní část rostlinky transformovaly do horizontálního tahu s levým bodovým tahem. Dnes se znak užívá v přeneseném významu rodič.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

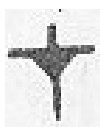
lishu

才 rostlina

V první variantě na kostech reprezentuje piktogram rašící rostlinu: v dolní části znaku je zobrazeno naklíčené semínko pod zemí, v horní části znaku stonek prorážející hlínu. Ve druhé variantě nápisů na kostech je naklíčené semínko pod zemí méně zřetelné. V nápisích na bronzích grafické zobrazení piktogramu v dolní části transformuje do půlkruhového zobrazení naklíčeného semínka, což v nápisích menším písmem dále transformuje do podoby krátkého vodorovného tahu. Horní část zůstává nezměněna. Grafická podoba znaku ve stylu úřednického písma vychází z grafiky menšího písma. V normativním písmu vlivem stylizace dochází ke schematizaci znaku: dolní část transformovala do levého zakřiveného tahu a původní svislý tah do svislého tahu s hákem. Dnes se znaku užívá ve významu: talent nebo teprve.

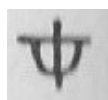
jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

不květní kalich¹

V nápisech na kostech reprezentuje piktogram květní kalich: v dolní části znaku kořínky, následuje stonek, v horní část krátkým vodorovným tahem naznačen květní kalich. V nápisech na bronzích transformuje horní část znaku do trojúhelníkového zobrazení květního kalichu, dolní část reprezentuje stonek. Grafická podoba nápisů na kamenných bubnech vychází z podoby nápisů na bronzích, přičemž došlo k další transformaci horní části znaku: trojúhelníkové zobrazení květního kalichu bylo nahrazeno horizontálním a půlkruhovým tahem. V nápisech psaných menším písmem rafika vychází z nápisů na kamenných bubnech. K další formalizaci dochází vlivem stylizace znaku v nápisech úřednickým písmem: horní část znaku transformovala do podoby horizontálního tahu, v dolní části zůstalo znázornění stonku a dvou lístků rostliny, květní kalich zde není pro schematizaci a stylizaci zřetelný. Po významové stránce došlo ke změně ve využití znaku pro význam záporky ne.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Podle jiných výkladů se jedná o piktogram reprezentující kořínky rašícího semínka (汉语字源字典: 445) nebo o obrázek letícího ptáka (Karlgren, Wenlin, znak 不).

帝 květní lůžko

V první variantě nápisů na kostech reprezentuje dolní část piktogramu stonků s listy, horní část piktogramu květní lůžko, dva horizontální tahy patrně naznačují povadlé či padající okvětní lístky. Grafika druhé varianty nápisů na kostech je ve srovnání s první variantou schematickejší, v dolní části je zachováno zobrazení stonku a listů, v horní části květní lůžko, přičemž květní lůžko transformovalo do trojúhelníkové podoby, okvětní lístky do jednoho horizontálního tahu ohraničeného z obou stran krátkým svislým tahem. Grafická podoba znaku z nápisů na bronzách vychází z grafiky druhé varianty nápisů na kostech, svislý tah reprezentující stonky květiny zde protíná květní lůžko. Ačkoliv je grafická podoba piktogramu v nápisech menším písmem stylizovaná, je z ní patrná grafika druhé varianty nápisů na kostech a nápisů na bronzách. Horní část znaku zase spíše připomíná zobrazení květního lůžka z první varianty nápisů na kostech. V nápisech úřednickým písmem dochází v rámci stylizace znaku k další grafické formalizaci, nicméně původní počet a rozložení atributů se nemění. Horní část znaku připomíná grafiku první varianty nápisů na kostech, prostřední horizontální tah navazuje na grafickou podobu druhé z nich, dolní část znaku zobrazující listy na stonku rostliny vychází z podoby z nápisů menším písmem. Pozdější sémantický obsah znaku: císař.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

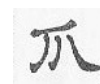
lishu

瓜 tykev

V nápisech na bronzích reprezentuje piktogram tykev mezi dvěma úponky. Je zde patrné i charakteristické rýsování tykvovitých plodů. V nápisech menším písmem došlo k redukci tahů rýsování tykve, naopak přibyl svislý tah reprezentující úponek tykve. V nápisech úřednickým písmem již není původní piktogram zřetelný, a to především vlivem stylizace grafické podoby znaku. Prostřední část znaku reprezentující původně tykev transformovala do podoby levého tahu. Po významové stránce zůstal znak zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

齊 pšenice

V obou variantách nápisů na kostech a v nápisech na bronzích je zřetelné schematické zobrazení tří klasů pšenice¹. V grafické podobě znaku psaného menším písmem dochází k proměně v uspořádání tří klasů: v horní části znaku jeden, v prostřední části dva (oproti původním dvěma v horní části, jednomu v dolní části), dále byly z nejasných důvodů přidány dva horizontální tahy uprostřed znaku. Grafická podoba znaku v úřednickém písmu přejala grafiku menšího písma, přičemž grafika normativního písma (nezjednodušená varianta znaku) byla značně zkomolena, proto není z její dnešní podoby původní podoba zřetelná. Dnešní význam znaku: urovnat, zarovnat.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

¹ Podle jiného výkladu se jedná o zobrazení tří jehlic do vlasů vdané ženy (Švarný-Uher 2001: 20).

禾 klas

V první variantě nápisů na kostech piktogram reprezentuje klas: středem znaku je veden tah znázorňující stonek, na něm vyrůstající listy jsou naznačeny čtyřmi tahy po obou stranách stonku, v horní části zobrazen klas. Ve druhé variantě nápisů na kostech je na rozdíl od první z nich horní část zobrazující klas spojena se svislým tahem označujícím stonek. Grafika nápisů na bronzích vychází z grafiky druhé varianty nápisů na kostech, došlo však k její stylizaci a schematizaci co se týče dolní části znaku zobrazující stonek a listy. V horní části znaku zobrazující klas došlo k jeho zvýraznění. K další schematizaci a stylizaci znaku došlo v menším písmu: grafická podoba horní části znaku se vrátila ke grafice z nápisů na bronzích, přičemž horní část zobrazující klas byla zjednodušena, znázornění listů tahem v obloukovém tvaru je vliv stylizace. V úřednickém písmu došlo k další stylizaci a přitom k částečnému návratu grafické podoby z první varianty nápisů na kostech. Horní část zobrazující klas byla oddělena od části zobrazující stonek, u vyznačení listů první konkávní tvar transformoval do horizontálního tahu, konvexní tah transformoval do levého a pravého tahu. Grafická podoba znaku v normativním písmu je identická s podobou znaku v úřednickém písmu. Dnes v přeneseném významu zrno.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

來 pšenice

V první variantě nápisů na kostech zobrazuje piktogram klas pšenice na stéble: v horní části klas pšenice protínající stonek, následuje schematické znázornění listů vyrůstajících ze stonku obilniny. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech se od první z nich odlišuje grafickým znázorněním klasu v horní části znaku. Zatímco v první variantě reprezentuje klas tah protínající stonek v jeho horní části, ve druhé variantě horní tah zobrazující klas stonek neprotíná. Mírně odlišné je také znázornění horních listů. Grafika nápisů na bronzích se, co se týče znázornění klasu, vrací ke grafice první varianty nápisů na kostech – klas protíná stonek. Ve střední části znaku znázorněné horní listy na stonku se svou grafickou podobou vrací spíše ke druhé variantě nápisů na kostech. Horní část znaku psaného menším písmem prošla stylizací, přičemž vychází z podoby grafiky nápisů na bronzích. V úřednickém písmu je grafická podoba znaku výrazněji stylizovaná: horní vodorovný tah reprezentující klas a protínající stonek se prodloužil, původně zakřivené znázornění horních listů transformovalo do podoby horizontálního tahu, konvexní ztvárnění reprezentující dolní listy rostliny transformovaly do levého a pravého tahu. V normativním písmu byl znak dále zkomolen, proto z něj není původní význam patrný. Co do významu, jedná se o fonetickou výpůjčku pro sloveso přijít, přicházet.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

米 rýže

V obou variantách nápisů na kostech piktogram šesti krátkými svislými tahy reprezentuje zrnka rýže. Přítomnost středního horizontálního tahu je nejasná, patrně se jedná tah, jenž má odlišit rýži od zrněk, písku nebo vody.¹ V menším písmu došlo ke splynutí prostředních dvou tahů v jeden svislý tah, čímž byla narušena piktografičnost znaku. Ke zkomolení grafické podoby znaku došlo v úřednickém písmu, kdy horní část znaku, která původně představovala tři zrnka rýže, transformovala do dvou bodových tahů, přičemž střední svislý tah byl převzat z grafiky menšího písma. Dolní část znaku v úřednickém písmu transformovala vlivem stylizace do levého a pravého tahu, čímž znak zcela pozbyl původní piktografičnost. Význam zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ 汉语字源字典: 464

果 plod

V nápisech na kostech představuje piktogram strom s plody: v horní části znaku symbolicky zobrazeny čtyřmi bodovými tahy plody v koruně stromu, v dolní části znaku kmen s větvemi. Grafická podoba znaku v menším písmu vychází z grafiky nápisů na bronzích, odlišuje se ve zobrazení plodů v koruně stromu: bodové tahy, které v nápisech na bronzích reprezentují plody, se v menším písmu již neobjevují. Grafika úřednického písma vychází co do ztvárnění horní části znaku z grafiky menšího písma. V dolní části znaku došlo vlivem stylizace k transformaci tahu znázorňujícího vrchní větve stromu do horizontálního tahu a tah představující v nápisech na bronzích a v menším písmu spodní větve transformoval do dvou bodových tahů v dolní části znaku. Původní význam znaku byl přenesen na význam ovoce; výsledek.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

甲 osemení

Existují různé výklady etymologie tohoto piktogramu. Podle jedné z nich je původním významem želví krunýř užívaný k výrobě brnění¹, podle další teorie se jedná o zobrazení přístroje na měření slunce (označeno křížkem)², podle jiné teorie se jedná o rašící semínko, o jeho horní část. Dnes se používá ve významu přilba, což by odpovídalo dřívějšímu významu brnění. Používá se jej rovněž ve významu první, což by naopak přeneseně souviselo s významem rašícího semínka či s významem měření slunce.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

竹 bambus

Piktogram reprezentuje dva lístky vyrůstající na bambusovém stonku. Grafickou podobu piktogramu v menším písmu charakterizují lístky protnuté dvěma svislými tahy. V grafice úřednického písma již svislé tahy lístky neprotínají. V normativním písmu došlo ke zkomolení původního piktogramu vlivem stylizace. Význam však zůstal nezměněn.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ 少年儿童趣味汉字识读: 31 a 汉语字源字典: 176

² 汉字字源入门: 193

朵 poupě

Piktogram reprezentuje lístky, květy, plody a větvičky visící z rostliny dolů. V grafice menšího písma je zřetelná rostlina v dolní části znaku (viz piktogram strom), v horní části visící lístky, květy, plody a větvičky. Grafika znaku v zápisu z úřednického písma – dolní část znaku reprezentující rostlinu, strom - je formována analogicky k piktogramu strom (viz výše), horní část znaku je stylizována a tím zkomolena. Došlo zde opět ke ztrátě piktografičnosti vlivem stylizace. Dnes se znak užívá ve významu numerativu pro květiny.

jiaguwen I.

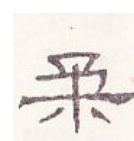
jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

黍 proso

V první variantě nápisů na kostech piktogram zřetelně představuje proso: v horní části symbolické dva plody rostliny, v dolní části stonků s kořeny. Ve druhé variantě nápisů na kostech je v horní části zřejmé zobrazení jednoho klasu prosa, uprostřed ze stonku vyrůstající list, dolní část znaku představuje kořeny. V nápisech na bronzích přidána voda v levé části znaku, pravá část připomíná piktogram klas (viz piktogram klas) v nápisech na bronzích. Stejně tak grafické zobrazení horní části piktogramu proso v menším písmu přejímá grafiku piktogramu klas z menšího písma, dolní část zde představuje vodu (viz grafická podoba piktogramu voda v menším písmu), která změnila ve srovnání s nápisem na bronzích svou pozici (z levé části znaku do jeho dolní části). Grafická podoba znaku v úřednickém písmu je vlivem stylizace zkomolena: horní část znaku představuje klas (viz piktogram klas), grafická podoba dolní části znaku, jež v menším písmu reprezentovala vodu, překvapivě není s grafikou piktogramu voda v úřednickém písmu identická, naopak je identická s piktogramem strom (viz piktogram strom). Zajímavostí je, že v normativním písmu horní část znaku vychází z grafiky úřednického písma, dolní část znaku však vychází z grafiky menšího písma: v dolní části znaku je opět voda. Bez znalosti etymologie a předchozích grafických podob znaku je piktogram proso nezřetelný. Co se týče významové stránky znaku, jeho význam je stále proso seté, ale jako samostatný se nevyskytuje.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

2.3 Fauna

2.3.1 Vodní zvířata, plazi a hmyz

魚 ryba

V první variantě nápisů na kostech reprezentuje rybu v pohledu shora z levé strany: v horní části sledujeme hlavu, následuje tělo s charakteristickými šupinami, v dolní části ocasní ploutve, na levé straně jedna břišní ploutve, na pravé straně jedna hřbetní ploutev. Ve druhé variantě nápisů na kostech je ryba otočena o 90 stupňů: hlava se nachází v dolní části znaku, po obou stranách piktogramu dvě ploutve, šupinaté tělo ryby je ve srovnání s první variantou piktogramu v nápisech na kostech zobrazeno schematictěji dvěma tahy, ocasní ploutev rovněž. Podoba piktogramu v nápisech na bronzích je nejzřetelnějším zobrazením ryby, orientací se piktogram vrací k podobě první varianty nápisů na kostech: v horní části hlava s okem, následuje šupinaté tělo ryby zakončené dvěma ocasními ploutvemi, v levé části znaku dvě břišní ploutve, v pravé části hřbetní ploutev. V nápisech na kamenných bubnech došlo k schematizaci piktogramu: hlava ryby transformovala do vidlicovité podoby, šupinaté tělo transformovalo do schematizované, a tím nezřetelné, podoby, ocasní ploutev je zde jediným čitelným atributem ryby. V menším písmu dochází k další schematizaci a stylizaci znaku: nezřetelná hlava ryby v horní části znaku, šupinaté tělo naznačeno podobně jako ve druhé variantě nápisů na kostech dvěma tahy, grafická podoba ocasní ploutve vychází z podoby nápisů na kamenných bubnech. Grafická podoba znaku v úřednickém a normativním písmu je již natolik zkomolená, že rybu z ní bez znalosti předchozí grafické podoby znaku nepoznáme. Význam zůstal nezměněn.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

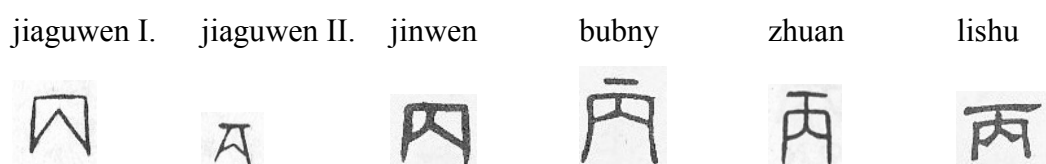

lishu

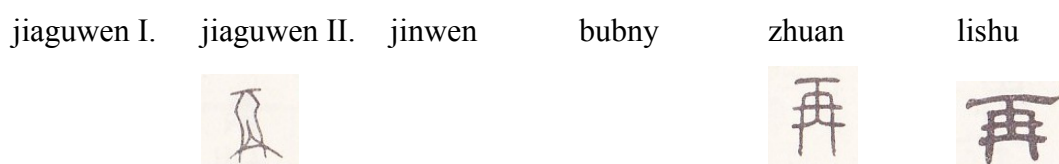
丙 ocasní ploutev

V nápisech na kostech, v první variantě, je z piktoqramu zřetelná ocasní ploutev (viz piktoqram ryby). Ve druhé variantě nápisů na kostech vychází grafická podoba znaku opět z piktoqramu ryby (z části zobrazující ocasní ploutev). V grafice nápisů na bronzích došlo ve srovnání s druhou variantou nápisů na kostech k transformaci vnitřních tahů ocasní ploutve, v nápisech na kamenných bubnech přibyl horizontální tah v horní části znaku, který se v menším písmu graficky spojil se zbylou částí znaku. V úřednickém a normativním písmu již grafická podoba nebyla ve srovnání s menším písmem výrazně formalizována. Výpůjčka pro 3. nebeský kmen.

再 ryby

Obrázek dvou proti sobě ležících či plovoucích ryb. V nápisech na kostech v horní části jedna ryba s ocasní ploutví nahoře, tělem uprostřed, hlavou dole, se schematicky naznačenou hřbetní a břišní ploutví po obou stranách; v dolní části druhá ryba s hlavou v horní části, hřbetní a břišní ploutví a tělem zakončeným ocasní ploutví. Dnešní význam je znovu.

貝 škeble

Reprezentuje otevřenou mořskou škebli. V nápisech na kostech, v první i ve druhé variantě je zřetelný tvar otevřené škeble z ventrálního pohledu. Vnitřními tahy je patrně naznačen uvnitř škeble žijící mlž. V nápisech na bronzích dochází k formalizaci vnitřní části znaku, grafická podoba tak připomíná sloučení obou předchozích variant z nápisů na kostech. V menším písmu se grafická podoba piktogramu škeble transformuje: horní část zkomolena do podoby piktogramu oko v menším písmu (viz piktogram oko), dolní část transformovala do podoby dvou svislých tahů. Grafická podoba znaku v úřednickém a normativním písmu vychází z podoby menšího písma. Dnes znak představuje stejný význam, často tvoří také determinant pro znaky s významem peněz, platby apod.¹

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

龜 želva

První ze znaků nápisů na kostech zobrazuje želvu z pohledu shora, druhý z boku. Zřetelná je hlava, čtyři končetiny, krunýř a ocas. Podoba znaku želva v nápisech na bronzích je téměř identická s prvním znakem nápisů na kostech, kdežto znak menšího písma se již obrací ke grafice druhého z nich. Stále je ale patrná hlava, již jen dvě končetiny, krunýř, tělo a ocas. V úřednickém a normativním písmu pak znak již nedoznal významnějších grafických změn, patrně v souvislosti s nižší frekvencí slova želva v čínských textech (Uher 2010: 121). Do dnešních dob se užívá ve stejném významu.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Škeble v přímořských oblastech sloužily nejen k výrobě šperků, ale rovněž se jich využívalo coby platidla.

虫 had

Nejstarší podoba zápisu znaku je obrázek hada při pohledu shora. V nápisech na kostech i na bronzích je z obrázku patrná hlava hada v horní části a tělo v dolní části. Zatímco v první variantě napsů na kostech je tělo hada zahnuté směrem doprava, ve druhé variantě je zahnuté směrem doleva, přičemž v nápisech na bronzích se co do zahnutí vrací k první variantě. V grafice znaku ze stylu menšího písma došlo k jeho formalizaci především v horní části znaku, z níž již není hlava hada patrná. K další formalizaci znaku došlo ve stylu normativního písma. Grafika znaku ve stylu úřednického písma není doložena. Dnes se užívá ve významu hmyz, červ.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

它 had

Obrázek hada - kobry z čelního pohledu. Ze znaku 它 je odvozen znak 也. V nápisech na bronzích je v dolní části zřetelný mírně zahnutý ocas, v horní části hlava. K formalizaci znaku došlo ve stylu menšího písma a dále v grafice stylu úředního písma. Dnes se užívá jako výpůjčka pro význam osobního zájmena to.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

也 had

V nápisech na bronzích reprezentuje hada z čelního pohledu: hlava v horní části znaku přechází v mírně zahnutý ocas. (Podle *Výkladu* se jedná o obrázek vagíny.)

V menším písmu znak formalizován do zkomolené grafiky: zřetelný zůstává pouze mírně zahnutý hadí ocas. Podoba znaku v úřednickém a normativním písmu je dalším zkomolením původního obrázku hada. Z grafiky úřednického písma, ani z grafiky normativního písma není obrázkový původ patrný vůbec. Dnes se znaku užívá ve významu také.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

巴 velký had

Grafické ztvárnění velkého hada zpodobněného z profilu ve výhružné vztyčené poloze (viz piktogram had). V nápisech menším písmem je stále zřetelně patrná vztyčená poloha hadího těla s hlavou v horní části znaku, v níž je umístěn schematicky naznačený hadí jazyk. V úřednickém písmu je znak stylizován, stále je u něj zachována jeho piktografičnost. Grafika normativního písma vychází z podoby úřednického písma, vlivem stylizace jsou však hadí ústa „uzavřena“, čímž znak ztrácí svůj obrázkový původ. V samostatném významu dnes nese význam: doufat. Dále ve spojení s dalším znakem tvoří význam: ocas, ústa.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

龍 drak

Mytické zvíře s otevřenou tlamou a hadovitým tělem. V prvním znaku nápisů na kostech vidíme ještě končetiny, které jsou ve druhém znaku nápisů na kostech redukovány, navíc ve druhé variantě znaku z nápisů na kostech došlo k rotaci znaku o 45 stupňů. V nápisech na bronzích výjimečně sledujeme větší formalizaci znaku, než tomu bylo u jiných znaků. Hadovité tělo zůstává však patrné. K další formalizaci dochází v menším písmu, kde vlivem rozpadu znaku na tři grafické prvky, dochází k úplné ztrátě původního obrázkového charakteru znaku. V etapě úřednického písma dochází k převzetí a stylizaci grafické podoby z menšího písma, obdobně je tomu i u normativního písma, které co do grafiky znaku přebírá a stylizuje podobu znaku z úřednického písma. V dnešním významu užívá původní význam drak.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

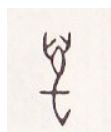
萬 štír

Piktogram reprezentuje štíra z pohledu shora. V obou variantách znaku v nápisech na kostech se v horní části nacházejí klepeta, následuje trup a jedový trn v dolní části znaku. V první variantě je tělo štíra naznačeno s charakteristickým šrafováním, které u druhé varianty chybí, přičemž je zde přidán vodorovný tah do té části znaku, jenž zpodobňuje ocas štíra. Nápisy na bronzích slučují grafickou podobu první a druhé varianty nápisů na kostech – tělo štíra je šrafováno, v ocasní části se nachází vodorovný tah. K formalizaci znaku dochází v etapě menšího písma: z grafické podoby zůstávají patrná klepeta v horní části znaku, tělo štíra uprostřed znaku, v dolní části znaku přibyly neznámé atributy k ocasní části štíra. Zkomolením znaku, ke kterému došlo v etapě úřednického písma, znak ztratil svou piktografičnost. Dnes se užívá ve významu číslovky deset tisíc. Štír psán dvěma znaky 蝎子.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

辰 mlž

Zobrazuje některého z velkých jedlých mlžů v pohledu z boku. V nápisech na kostech zobrazuje levá část patrně ulitu, pravá část živočicha. Již v nápisech na bronzích je grafická podoba znaku formalizována. Ve stylu menšího písma vychází grafika částečně z grafiky nápisů na bronzích, a to svou levou částí, kterou přebírá i styl úřednického písma a dále normativního písma. Pravá část znaku byla zkomolená, schematizována a postupně stylizována. Dnes se znak užívá významu 5. z 12. pozemských větví.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

2.3.2 Savci

豸 šelma

Obrázek divokého zvířete s dlouhým krkem otočeného o 90 stupňů. Význam znaku není přesně identifikovatelný, neboť znak není doložen dobovým kontextem. Z nápisů na kostech je čitelná rozevřená tlama, trup a dvě končetiny. V menším písmu zůstává grafika znaku zachována. Dnes se znak v samostatném významu nepoužívá.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

熊 medvěd

Podoba znaku z nápisů na kostech není doložena. V nápisech na bronzích reprezentuje medvěda: v pravé části znaku velká hlava, dále zavalitý trup uprostřed, dvě končetiny s drápy v dolní části znaku, krátký ocas v pravé horní části. Zahnutý tah vyběhající směrem vzhůru z trupu medvěda v levé horní části znaku je nejasného významu. Orientace znaku zůstala zachována patrně vlivem tendence k vertikálnímu protažení znaků v nápisech na kostech, bronzích i kamenných bubnech. V menším písmu dochází rozpadu znaku do čtyř grafických prvků, což dále pokračuje v úřednickém a normativním písmu. Znak byl vypůjčen pro stejně nebo podobně znějící slovo dovednost (Uher 2010: 106-126).¹ Dnes opět ve významu medvěd. Pro význam dovednost se užívá znak 能.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

¹ Uher zde dále upozorňuje na pozoruhodnou shodu, kdy v češtině je slovo medvěd rovněž spojeno s určitou dovedností, a to s věděním, kde je med...

鼠 krysa

Reprezentuje krysu otočenou o 90 stupňů směrem doprava. V nápisech na kostech jasně zřetelná hlava s ušima a otevřenou tlamou v horní části znaku, tělíčkem a dvěma končetinami uprostřed znaku, ocasem v dolní části znaku. V těsné blízkosti tlamy zvířete se nacházejí čtyři zrnka. V nápisech na bronzích dochází k redukci atributů krysy, kdy zůstává zachován pouze ocas, přičemž ostatní výše zmíněné atributy jsou značně formalizovány. V menším písmu je opět patrná otevřená tlama v horní části znaku. Grafická podoba normativního písma již upouští od atributů hlodavce. Dnešní význam původního piktogramu krysa zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

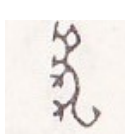
虎 tygr

Piktogram reprezentuje tygra s velkou otevřenou tlamou o 90 stupňů otočeného směrem doprava. V první variantě nápisů na kostech je zřetelně rozeznatelná široce rozevřená tlama zakončená tesáky v horní části znaku, pruhované tělo tygra a z něj vystupující končetiny uprostřed znaku, v dolní části ocas. Ve druhé variantě nápisů na kostech jsou některé z atributů ještě výraznější: poměrně dlouhý krk a tlapy s drápy. V nápisech na bronzích jsou zdůrazněny následující atributy: široce otevřená tlama s tesáky, trup zakončený ocasem a dvě končetiny. Dochází k postupné formalizaci a schematizaci znaku. V nápisech na kamenných bubnech je již tygr těžko rozpoznatelný: rozšklebená tlama je sice stále dobře patrná v horní části, trup je ale značně schematizován. Formalizace pokračuje v úřednickém i normativním písmu. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

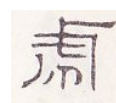
bubny

zhuan

lishu

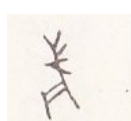
鹿 jelen

Reprezentuje jelena. Pozoruhodné je, že narozdíl od jiných zvířecích piktoqramů, nedošlo v tomto případě k otočení znaku o 90 stupňů. Nejspíše je to způsobeno vertikálním protažením znaků v nápisech na kostech, bronzech i kamenných bubnech. Vertikální protažení dává znaku paroží. V první variantě nápisů na kostech je v horní části zřetelně patrná hlava s parožím, uprostřed trup zakončený krátkým ocasem, v dolní části končetiny. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech i přes větší míru schematizace zachovává atributy první z nich: paroží, hlava, trup, dolní končetiny. V nápisech na bronzech pozorujeme levostrannou orientaci znaku, atributy zůstávají zachovány. V nápisech na kamenných bubnech dochází k výrazné formalizaci znaku, zřetelným atributem zůstává pouze koruna paroží a dva páry končetin v dolní části znaku. Z menšího, úřednického ani normativního písma již není vlivem formalizace zřetelný jediný atribut jelena. Původní význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

馬 kůň

Obrázek koně. V nápisech na kostech v horní části znaku patrná koňská hlava, tlama, oko, ucho a hříva, níže pak z nevyjasněného důvodu pruhovaný trup, jenž je ve srovnání s vepřem a slonem štíhlejší, srovnatelný s tygrem. Patrné jsou rovněž končetiny, které jsou zakončeny kopyty. V dolní části znaku je patrný ocas. Grafická podoba druhé varianty nápisů na kostech se vyznačuje kvantitativním úbytkem atributů¹. V nápisech na bronzách signalizují koně jen tři atributy (z původních pěti): oko, hříva a ocas. V nápisech na kamenných bubnech došlo k další redukci atributů koně, a to ze tří na pouhé dva: hříva a ocas. Grafická podoba menšího písma vychází z grafiky nápisů na kamenných bubnech. V poslední etapě grafické formalizace znaku došlo k tomu, že byl ponechán jediný atribut, a to hříva. Zajímavostí je vyjádření dolních končetin pomocí determinantu oheň v úřednickém a normativním písmu. Původní sémantický obsah piktogramu přetrval platným dodnes.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

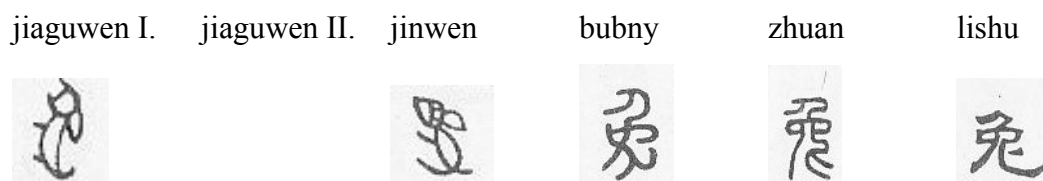
lishu

¹ Kvantitativní úbytek atributů je typickým rysem formalizace znaků a projevem působení ekonomických faktorů na jazyk, ovšem za současného zachování srozumitelnosti jazykového systému. (Uher 2010:116).

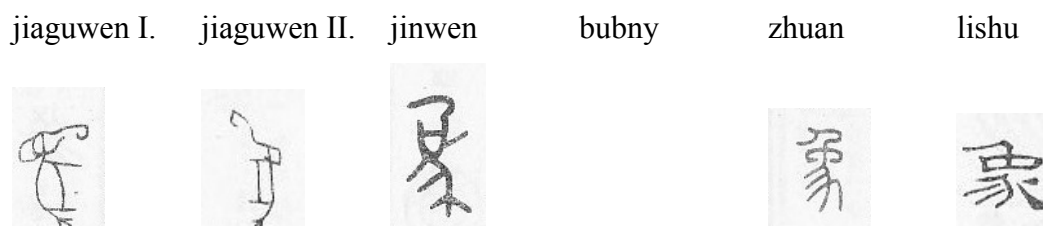
兔 zajíc

V nápisech na kostech schematizovaná podoba těla zajíce. V horní části znaku: hlava s výraznými ušima, v dolní části znaku: trup, krátké končetiny a ocásek. Zajíc opět stojí na zadních a je obrácen vlevo. Piktografický charakter má znak i v nápisech na bronzích, patrné jsou všechny atributy zajíce. Ke ztrátě obrázkového charakteru znaku dochází v nápisech na kamenných bubnech. Postupná ztráta piktografičnosti znaku pokračuje i v menším, úřednickém a normativním písmu. Z nápisů psaných menším písmem již není podoba zajíce patrná. Původní význam zůstal zachován.

象 slon

Obrázek slona, otočen o 90 stupňů. V první variantě nápisů na kostech je zřetelná pravostranná orientace znaku: v horní části se nachází hlava s charakteristicky dlouhým chobotem, uprostřed zavalitý trup s končetinami, v dolní části znaku ocas. Ve druhé variantě nápisů na kostech dochází ke změně v orientaci znaku, a to z pravostranné na levostrannou, sloní atributy jsou zde stále zřetelné. V nápisech na bronzích dochází ke ztrátě plasticity znaku, základní sloní atributy však zůstaly zachovány. Grafická podoba znaku v menším písmu je již značně schematizována, schematizace pokračuje až do etapy normativního písma. Původní význam zachován.

牛 buvol

V nápisech na kostech schematizovaná podoba obrázku hlavy buvola z pohledu shora. V obou variantách nápisů na kostech představuje svislý tah osu hlavy, v horní části je koruna rohů, grafické prvky v dolní části znaku představují uši. V grafické podobě nápisů na kostech pozorujeme ve zpodobnění koruny buvolích rohů charakteristické zaoblení do tvaru půlměsíce. V menším písmu vidíme ještě stále patrné, v úřednickém a normativním písmu již značně schematizované znázornění koruny rohů, které v posledních dvou etapách transformovalo do podoby vodorovného tahu a z původní podoby znaku tak zůstal zachován pouze svislý tah reprezentující osu buvolí hlavy. Původní význam byl u znaku zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

羊 ovce

Podobně jako piktogram buvol, představuje i piktogram ovce schematicky znázorněnou hlavu zvířete. V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme ovčí hlavu: analogicky k buvolu, představuje svislý tah osu hlavy ovce, v horní části znaku se nacházejí charakteristicky tvarované beraní rohy, v dolní části se patrně nacházejí uši. V nápisech na bronzích dochází k transformaci zobrazovaných uší ve dva vodorovné tahy, horní část znaku zůstává zachována. V grafické podobě menšího písma se horní část znaku (rohy) napřimuje a v úřednickém a normativním písmu již transformuje do kombinace bodového, vodorovného a levého tahu. Význam ovce zůstává zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

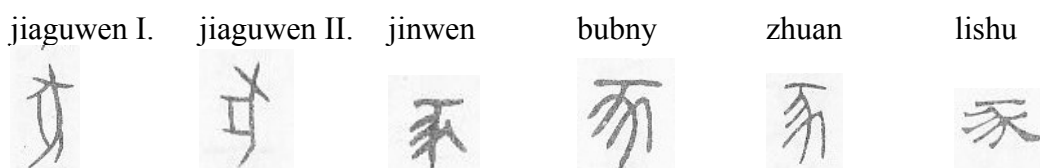

lishu

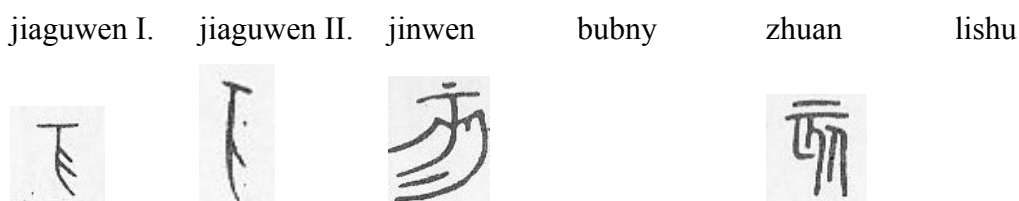
豕 vepř

V obou variantách nápisů na kostech představuje piktogram vepře, který je opět otočen o 90 stupňů, znak je levostranně orientován. V horní části znaku je zřetelná hlava, uprostřed poměrně mohutný trup zakončený ocasem a končetinami. Atribut zavalitého trupu se zde jeví jako jediný atribut, dle kterého můžeme vepře rozpoznat. V nápisích na bronzích však již tento atribut chybí. V nápisích na bronzích, kamenných bubnech a dále i v menším, úřednickém i normativním písmu můžeme v horním vodorovném tahu spatřovat zploštělý prasečí rypák (Uher 2010: 115), případně by se mohlo jednat o zobrazení hlavy, jak je to patrné ve zobrazeních člověka. V nápisích na bronzích je dále patrný neplasticky ztvárněný trup, tři končetiny a ocas, u nápisů na kamenných bubnech pod zploštělým rypákem nebo hlavou pozorujeme trup, čtyři končetiny a ocas. Grafická podoba znaku v menším, úřednickém a normativním písmu vychází z podoby nápisů na kamenných bubnech. Vlivem schematizace je však již původní význam nezřetelný. Znak dodnes nese stejný sémantický obsah.

亥 vepř

Schematizovaný obrázek prasete otočený o 90 stupňů. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme v horní části znaku patrně zploštělý rypák nebo hlavu (viz piktogram vepř), následuje tělo s ocáskem a dvěma končetinami, které jsou ve druhé variantě nápisů na kostech staženy do jedné. V nápisích na bronzích dochází k zrcadlovému otočení znaku (patrné dle orientace končetin). V menším písmu již dospěl znak vlivem schematizace k nezřetelnosti. Původně byl znak 亥 a 豕 jedním znakem, později se rozdělily: 亥 označoval 12. pozemskou větev, 豕 vepře.

犬 pes

V nápisech na kostech reprezentuje psa otočeného o 90 stupňů a zobrazeného v pohledu z levé strany. V obou variantách nápisů na kostech velice připomíná piktogram vepř (viz piktogram vepř 豕) ve stejné etapě vývoje¹. Jedinou odlišností mezi oběma piktogramy je délka ocasu, která je v případě zobrazení psa delší než v případě zobrazení vepře. V nápisech na bronzích došlo k otočení znaku o 90 stupňů a došlo tak k věrnému vyobrazení psa: v levé části patrná otevřená tlama, oko, ucho, následuje trup zakončený končetinami s drápy, v pravé části je zřetelně vyobrazený poměrně dlouhý ocas². Grafická podoba znaku v menším písmu již zdaleka neodpovídá obrázkovému charakteru podoby z nápisů na bronzích. Vlivem schematizace se stal znak bez znalosti etymologie a předchozí podoby nezřetelným. K další schematizaci došlo v úřednickém a normativním písmu. Původní význam znaku zůstal zachován v literárních textech, vedle něj se pro význam psa užívá hovorovější varianta 狗.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Jak poukazuje Uher, téměř shodné zobrazení obou piktogramů je pravděpodobně způsobeno tím, že pes a vepř jsou dvě zvířata, která v Číně patřila mezi první domestikovanou zvěř, dále to byla zvířata, která sloužila k potravě. (Uher 2010: 115)

² Následuje otázka, proč má znak v podobě nápisů na bronzích mnohem piktografičtější charakter než v nápisech na kostech. Větší míra piktografičnosti nápisů na bronzích je přisuzována tomu faktu, že nejstarší nalezené bronzové nádoby jsou zhruba stejně staré nebo i starší než věštebné želví krunýře (Uher 2010: 118). Opomíjena zde často zůstává i rozdílnost tvrdosti materiálu užívaného k zápisu (Uher 2010: 118).

角 roh

Schematické zobrazení zvířecího rohu. V první variantě nápisů na kostech se ve spodní části nachází růžice, odtud se roh zužuje směrem vzhůru, vně je patrné charakteristické žilkování rohu, které ve druhé variantě nápisů na kostech chybí. V nápisích na bronzích má grafická podoba znaku poměrně daleko od obou variant nápisů na kostech. Výrůstek vybíhající z horní pravé části znaku je nejasného významu. V nápisích na kamenných bubnech se znak grafickým ztvárněním vrací k první variantě nápisů na kostech, pravděpodobně došlo k jeho zrcadlovému otočení, soudě dle výrůstku v horní části znaku, který zde transformoval do šikmého tahu. V menším písmu došlo ke schematizaci znaku do podoby, z níž již není zvířecí roh zřetelně rozpoznatelný. Schematizace pokračuje i v úřednickém a normativním písmu. Zajímavé je, jak byl význam znaku rozšířen z významu zvířecí roh na roh v širším slova smyslu – roh místnosti, roh stránky apod.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

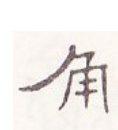
bubny

zhuan

lishu

兕 samice nosorožce

Znak reprezentuje nosorožčí samici, která je v první variantě nápisů na kostech pravostranně orientována (na rozdíl od většiny piktogramů orientovaných levostranně) a je opět otočena o 90 stupňů. V první variantě je patrná hlava s rohem, tlama, oko, poměrně zavalitý trup, dvě končetiny a ocas. Ve druhé variantě je znak již orientován levostranně, zůstávají zde zřetelné dolní končetiny, ocas, zploštělý trup, v horní části znaku hlava s rohem. Dnes znak nese stejný význam, avšak jako jednoslabičný se běžně neuzívá.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

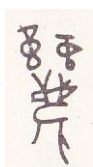
zhuan

lishu

麗 jelení paroží

Reprezentuje jelena, důraz je kladen na jeho paroží. V nápise na kostech: v horní části znaku se nachází jelení paroží, v dolní části znaku jelen s parožím, trup jelena zakončený končetinami (viz piktogram jelen). V nápisech na bronzích stále zřetelně patrná hlava jelena s výrazně ztvárněným parožím. V grafické podobě znaku v menším písmu dochází ke schematizaci, která pokračuje v úřednickém a normativním písmu. Zajímavé je, že pro zápis zjednodušené varianty znaku bylo užito horní části znaku, původně zobrazující paroží. V samostatném významu se znak běžně nevyužívá. Ve dvouslabičném spojení se znak užívá ve významu krásný.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

2.3.3 Ptáci

鳥 pták

Piktogram reprezentující ptáka z levostranného pohledu. V první variantě nápisů na kostech v horní části znaku rozpoznáváme zobák, který přechází v hlavu se zdůrazněným okem, následuje trup, zakončený vlevo pařátem a vpravo ocasem. Druhá varianta znaku z nápisů na kostech je ve srovnání s první zrcadlově obrácena, atributy zůstaly s výjimkou zdůrazněného oka zachovány. Velmi dobře zřetelná je podoba ptáka z nápisů na bronzích: zobák, hlava se zvýrazněným okem v horní části znaku, trup uprostřed, ocas v prvé a pařáty v levé části znaku. Ke ztrátě obrázkového charakteru dochází vlivem schematizace ve stylu menšího písma, kontury hlavy, křídla, ocasu směřující vpravo a pařát vlevo jsou však ještě stále dobře patrné. Postupná formalizace znaku ve stylu úřednického a normativního písma je završena transformací dolní části znaku do podoby levého a tří bodových tahů (radikál oheň, viz piktogram kůň). Patrně se jedná o zkomoleninu hanských úředníků (Uher 2010: 114). Znak dodnes užíván ve stejném významu.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

鳥 pták

Obrázek ptáka s dlouhými ocasními péry je dobře zřetelný z nápisů na bronzích: v horní části je zpodobněn trup ptáka a jeho hlava¹, v dolní části dlouhá ocasní péra. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma je s výjimkou jednoho vodorovného tahu v horní části znaku totožná s grafikou výše popsaného piktogramu pták. Ve stylu úřednického a normativního písma pozorujeme opět transformaci dolní části znaku v jeden levý a tři bodové tahy. Dnes se znaku užívá ve významu vrána.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

隹 krátkoocasý pták

V obou grafických podobách nápisů na kostech je v horní části identifikovatelná ptačí hlava se zobáčkem, v dolní části pokračuje krkem, na levé straně hrudí, na pravé straně křídlem, zakončeno pařátkem. Grafická podoba z nápisů na kostech je zachována v nápisech na bronzích, na kamenných bubnech i v menším písmu. V podobě úřednického písma není znak doložen.² Až v etapě normativního písma dochází k výrazné formalizaci znaku. Dnes se znak samostatně nepoužívá.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

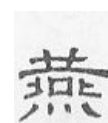
¹ Chybí zobrazení oka – vrána je včetně oka celá černá.

² Uher zde nachází souvislost s nižší frekvencí užívání slova v období dynastie Han (Uher 2010: 113).

燕 vlaštovka

Grafická podoba znaku není sice z nápisů na kostech ani z nápisů na bronzích doložena, z grafiky menšího písma je však zřetelně patrná podoba vlaštovky: hlavička v horní části znaku, tělíčko uprostřed, po obou stranách roztažená křídla, v dolní části pro vlaštovku tolik typický rozštěpený ocásek. V úřednickém a normativním písmu dochází ke grafické formalizaci znaku, v jehož dolní části opět pozorujeme transformaci do jednoho levého a tří bodových tahů – determinantu oheň (viz piktogram kůň, pták). Znak si uchoval původní význam vlaštovka.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

飛 jeřáb

Ve vzduchu se vznášející jeřáb z pohledu zezadu. V nápisech menším písmem se v horní části znaku nachází hlava a pokrčený krk reprezentující jeřába za letu, po obou stranách se nacházejí třepetající se křídla, vodorovnými tahy jsou naznačeny jednotlivé větve praporu. V grafice úřednického písma dochází ke schematizaci a ke ztrátě obrázkového charakteru znaku. Dnes se užívá v přeneseném významu létat.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

鳥 straka

V nápisech na bronzích pozorujeme straku: v horní části hlava, patrně s otevřeným zobákem, v dolní části trup zakončený v pravé části křídlem, v levé části drápem. Ve schematizované podobě znaku ve stylu menšího písma zůstávají zachovány zmíněné atributy straky, stylizovány jsou analogicky k ostatním ptákům. Skutečnost, že grafická podoba znaku není z etapy úřednického písma dochována souvisí patrně s výše uváděnou nižší frekvencí výskytu slova v období vlády dynastie Han. Dnes se znak užívá ve významu sandál.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

羽 peří

V nápisech na kostech můžeme pozorovat dlouhé ptačí peří se schematicky vyznačenými větvemi praporu, orientovanými směrem doprava. Další doložená grafická podoba znaku po nápisech na kostech je až podoba ve stylu menšího písma. Zde je znak orientován směrem doleva, obrázkový charakter znaku je dobře patrný. Grafická podoba znaku ve stylu úřednického písma vychází z grafiky menšího písma. V normativním písmu vodorovné tahy reprezentující větve praporu transformovaly do podoby bodového a levého tahu. Slovní význam zůstal zachován dodnes.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

非 křídla

V nápisech na kostech piktogram reprezentuje dvě třepetající se křídla s vyznačenými větvemi praporu. Třepetání naznačeno v dolní části znaku zakřivením svislých tahů, což se v nápisech na bronzích již nevyskytuje. V menším písmu je již znak schematizován a jeho schematizace dále pokračuje ve stylu úřednického písma. Znak posloužil coby fonetická výpůjčka pro význam záporky ne.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

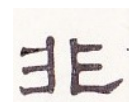
jinwen

bubny

zhuan

lishu

巢 hnízdo

Reprezentuje obrázek ptačího hnízda v koruně stromu. V nápisech na bronzích je velmi dobře zřetelné hnízdo v horní části znaku, ve spodní části strom. Ve stylu menšího písma dochází ke schematizaci znaku, oba atributy zůstávají zřetelné, jsou zde navíc tři zvlněné tahy v horní části znaku, které patrně znázorňují ptáčata v hnízdě. V úřednickém písmu transformuje dolní část znaku analogicky k piktogramu strom (viz piktogram strom), horní část znaku je zde schematizována, tři tahy znázorňující ptáčata zůstávají zachována. Grafická podoba znaku ve stylu normativního písma navazuje na podobu znaku ve stylu písma úřednického. Původní význam zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

西 hnízdo

Piktogram reprezentuje ptačí hnízdo. Ve srovnání s výše analyzovaným znakem hnízdo představuje předchozí znak hnízdo v koruně stromu, kdežto tento znak představuje hnízdo např. ve skalách apod. V nápisech na kostech, v obou variantách, je z piktogramu patrné ptačí hnízdo, jehož střední svislý tah patrně reprezentuje ptáka. V nápisech na bronzích se již tento tah nevyskytuje a podoba hnízda je schematizována. V grafice stylu menšího písma dochází k rozštěpení znaku na dva grafické prvky: vpravo dole je zobrazeno hnízdo, po levé straně patrně symbolicky naznačen pták (viz piktogram pták). Podoba znaku ve stylu úřednického písma je značně schematizována a původní podoba tak zanikla. Dnešní význam znaku je západ.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

3 Třetí kapitola – lov a zemědělství

3.1 Lov

3.1.1 Lovecké potřeby

干 vidle

Z nápisů na kostech je zřetelně patrné schematické zobrazení vidlí: v horní části vidlice, v dolní části znaku rukojeť. Grafická podoba v nápisech na bronzích vychází z grafiky nápisů na kostech, která je zřetelná ještě ze stylu menšího písma. Ve stylu úřednického a normativního písma transformovala horní část zobrazující vidlici ve vodorovný tah, čímž znak ztratil svůj původní obrázkový charakter. Význam byl rozšířen na kmen, dále na sloveso dělat a na adjektivum suchý.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

网 síť

V obou variantách nápisů na kostech je zřetelně rozpoznatelná síť: po okrajích se nacházejí vodící lana, která jsou naznačena svislými tahy, mezi nimi se nachází síťovina, jež je charakterizována dvěma kříži v první variantě nápisů na kostech a jedním křížem ve druhé variantě. V nápisech na bronzích sledujeme simplifikaci vyjádření grafické podoby znaku na pouhé zobrazení kříže v pomyslném obdélníku. V nápisech menším písmem došlo k otočení grafického prvku zobrazujícího síťovinu do svislé polohy. Ve stylu normativního písma vychází grafická podoba znaku z grafiky stylu menšího písma. Význam zůstal zachován, v širším slova smyslu se jej využívá též ve významu internetová síť.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

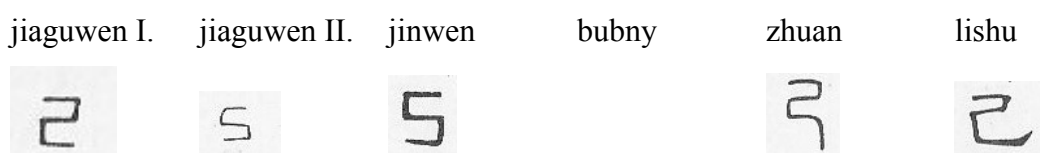
zhuan

lishu

己 provaz

Esovitě zakřivená grafická podoba znaku reprezentuje provaz. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme provaz s prvním pravostranným prohnutím, ve druhé variantě nápisů na kostech s levostranným. Orientace znaku v nápisech na bronzích navazuje na orientaci druhé varianty nápisů na kostech. Ve stylu menšího písma se orientace znaku opět vrací k první variantě nápisů na kostech, ve stylu úřednického písma dochází ke ztrátě druhého zakřivení provazu v dolní části znaku a tím ke ztrátě obrázkového charakteru znaku. Grafika normativního písma vychází z podoby úřednického písma. Výpůjčka pro význam 6. nebeský kmen.

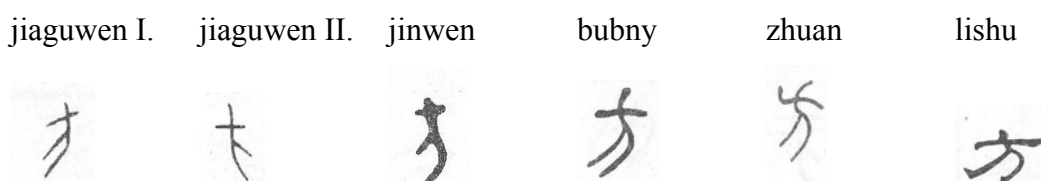

3.2 Zemědělství

3.2.1 Zemědělské potřeby

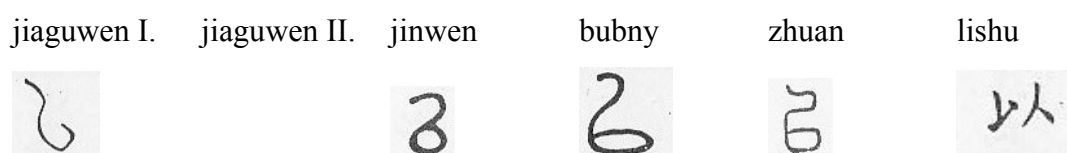
方 pluh

V nápisech na kostech pozorujeme schematizovanou podobu pluhu a pod ním otisku lidského chodidla. V první variantě je znak orientován levostranně, ve druhé variantě pravostranně. Krátký horní tah zobrazuje rukojeť pluhu ve vodorovné poloze, dlouhý tah v dolní části představuje otisk chodidla. V nápisech na bronzích je znak opět orientován pravostranně, jak tomu bylo v první variantě nápisů na kostech. Grafická podoba nápisů na kamenných bubnech a ve stylu menšího písma vychází stále z podoby první varianty nápisů na kostech. K výraznější formalizaci dochází v grafice stylu úřednického písma, která dále pokračuje ve stylu normativního písma. Dnešní význam znaku je strana nebo čtverec.

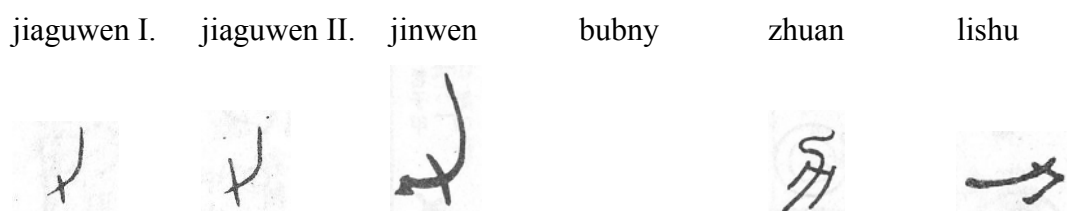
以 pluh

Znak opět reprezentuje pluh, případně jiné zemědělské náčiní obdobného charakteru (viz piktogram pluh). V nápisech na kostech je zřetelná lžice pluhu ve spodní části znaku, rukojeť v horní části znaku. Grafická podoba znaku v nápisech na bronzích je již schematizována, vychází z ní grafika znaku v nápisech na kamenných bubnech a stylizovaná podoba ve stylu menšího písma. Ve stylu úřednického písma je znak rozštěpen na dva grafické prvky, z čehož vychází i grafika stylu normativního písma. Znak je dnes nositelem formálního významu kvůli, podle.

力 socha jako zemědělský nástroj

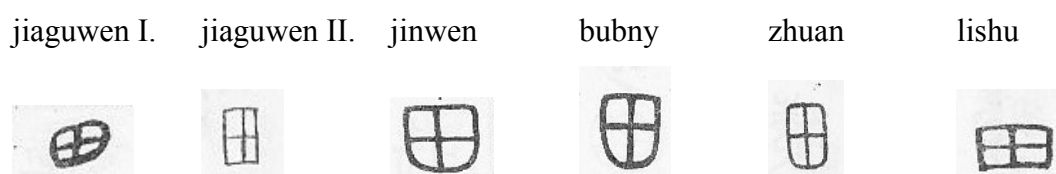
Zobrazuje celodřevěný zemědělský nástroj podobný rýči, zřetelná z podoby znaku v nápisech na bronzích, ale i v nápisech na kostech. Ve stylu menšího písma došlo k formalizaci znaku a k potlačení obrázkového charakteru znaku. Zajímavé je, že ve stylu úřednického písma je ze znaku i přes míru stylizace patrnější původní obrázkový charakter než ze stylu menšího písma. Grafická podoba znaku ve stylu normativního písma vychází z grafiky stylu úřednického písma. Dnešní význam znaku je síla.

3.2.2 Zemědělství

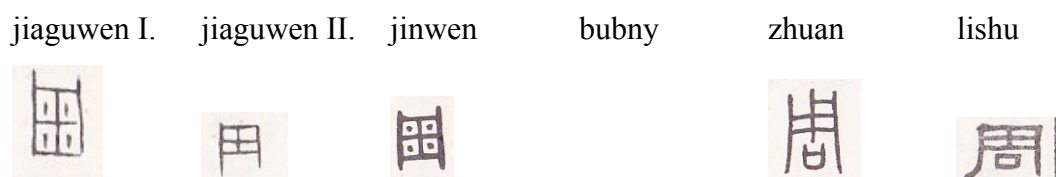
田 pole

Obrázek reprezentuje půdu rozdělenou mezemi na jednotlivá pole, což je velice dobře zřetelné nejen z obou variant znaku v nápisech na kostech, ale rovněž z grafiky nápisů na bronzích, kamenných bubnech, rovněž tak ze stylu menšího, úřednického i normativního písma. Jedná se o další z kategorie piktogramů, jejichž grafika nedoznala v průběhu svého vývoje téměř žádných výrazných formalizací, podobně jako piktogram páteř.

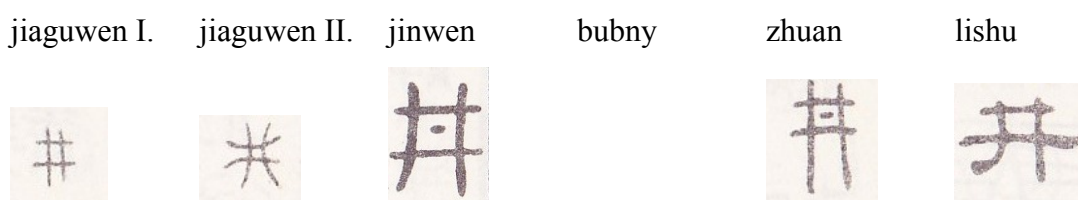
周 úrodné pole

Zobrazuje pole, na němž čtyři bodové tahy v prvním z nápisů na kostech a v nápisech na bronzích pravděpodobně zobrazují úrodu. Ve druhé variantě nápisů na kostech se již bodové tahy nevyskytují. Ve stylu menšího a úřednického písma došlo k výrazné formalizaci znaku, z jehož grafiky není původní obrázkový charakter čitelný. V dolní části znaku ve stylu menšího písma se patrně nacházejí otevřená ústa, která mají signalizovat, že jde o úrodu. Jak schematické zobrazení pole, tak zobrazení otevřených úst přecházejí i do grafické podoby znaku psaného ve stylu úřednického písma. V nápisech normativním je znak dále formalizován, z obrázkového charakteru zůstává zachován determinativ ústa. Dnes ve významu kruh, cyklus (patrně jde o přenesený význam od významu úroda, jež se odehrává v pravidelných cyklech).

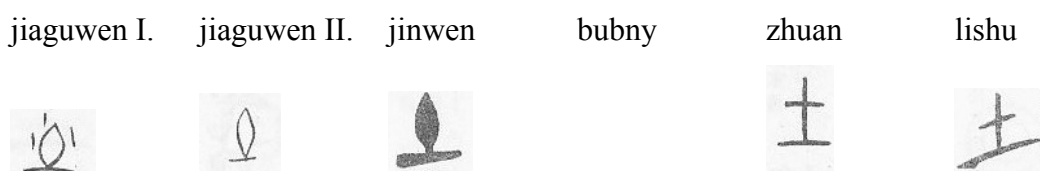
井 studna

V první i druhé variantě nápisů na kostech zřetelně rozeznáváme studnu s hrazením. V nápisích na bronzích je studna navíc charakterizována bodovým tahem uprostřed hrazení. Bodový tah signalizující studnu, resp. vodu ve studni, přebírá i grafika znaku ve stylu menšího písma. Ve stylu úřednického a normativního písma pozorujeme návrat ke grafice nápisů na kostech. Znak můžeme zařadit do kategorie těch, jejichž grafická i sémantická rovina zůstala v podstatě neměnná. Význam zůstal také zachován.

土 menhir

Kamenný blok svisle zasazený do země je patrný z obou variant nápisů na kostech. V dolní části znaku reprezentuje vodorovný tah půdu, v horní části znaku je zobrazen kamenný blok. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme navíc tři bodové tahy v horní části znaku. Význam těchto bodových tahů je nejasný. Grafická podoba znaku z nápisů na bronzích se nijak nemění ve srovnání s podobou znaku druhé varianty nápisů na kostech. K formalizaci znaku dochází ve stylu menšího písma: horní část znaku transformovala do podoby zkřížení svislého a vodorovného tahu. V následujících etapách vývoje grafické podoby znaku již nedošlo k žádným dalším formalizacím. V dnešní době se znak užívá ve významu země, půda.

3.2.3 Sklizeň, příprava jídla, skladování potravin

午 palice

V nápisech na kostech připomíná tvarem palici či tlouk s rukojetí v horní části znaku a nástrojem na tlučení v dolní části znaku, což je zřetelnější z první varianty nápisů na kostech. V nápisech na bronzech vychází grafická podoba z první varianty nápisů na kostech. Ve stylu menšího písma dochází k transformaci dolní části znaku ve vodorovný tah a v úřednickém stylu dochází dále k transformaci ve vodorovný tah ve střední části znaku. Ve stylu normativního písma dochází k další transformaci horního vodorovného tahu do podoby levého a vodorovného tahu. Dnes psáno znakem 杵, zatímco 午 označuje 7. z 12. pozemských větví a patrně odtud přeneseně poledne.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

3.3 Domestikace zvířat

刀 nůž

Zobrazení starodávného bronzového nože. V nápisech na kostech, v obou variantách, se v pravé části znaku nachází rukojeť, levá část znázorňuje ostří. K výraznější transformaci znaku dochází ve stylu menšího písma, znak zde výrazně připomíná piktogram pluh, ovšem s chybějícím vodorovným tahem charakterizujícím rukojeť pluhu v horní části znaku (viz piktogram pluh). K další formalizaci znaku došlo v úřednickém stylu, a ta se následně projevila ve stylu normativním. V dnešní době se znak používá ve významu shodném s významem původním.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

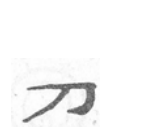
jinwen

bubny

zhuan

lishu

革 stažená kůže

Z grafického znázornění znaku v podobě nápisů na bronzích jasně rozpoznáváme otevřená ústa v horní části znaku, dále horní končetiny, následuje trup z pohledu břišní strany, což je znázorněno dvěma bodovými tahy reprezentujícími patrně samičí bradavky, v dolní části znaku jsou pak zřetelné dolní končetiny zvířete. S největší pravděpodobností se jedná o znázornění stažené zvířecí kůže. Ve stylu menšího písma dochází k formalizaci znaku, a tím k potlačení obrázkového charakteru znaku. Dalším formalizačním procesem znak prochází v etapě úřednického stylu písma, jemuž se blíží i grafická podoba znaku ve stylu normativního písma. Dnes se znak užívá v samostatném významu kůže, ve dvouslabičném spojení ve významu revoluce.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

4 Čtvrtá kapitola – dovednosti

4.1 Hedvábí a tkaní

桑 morušovník

Piktogram představuje morušovník obrostlý listy. V první variantě nápisů na kostech je zřetelně čitelný strom morušovníku s kořeny v dolní části znaku a s korunou stromu, jehož větve jsou obrostlé listy. Ve srovnání s druhou variantou nápisů na kostech je grafická podoba první z nich ucelenější. Grafická podoba listů morušovníků se v nápisech menším písmem formalizovala shodně s piktogramem pravá ruka (viz piktogram pravá ruka), dolní část znaku formalizovala analogicky ke znaku strom (viz piktogram strom). V úřednickém stylu došlo k další transformaci horní části znaku, a to do podoby tří grafických prvků, kde každý jeden je tvořen zkřížením vodorovného a svislého tahu. Ve stylu normativního písma tento prvek dále transformoval do podoby determinativu pravá ruka (viz piktogram pravá ruka), čímž se navrátil ke grafice stylu menšího písma. Dodnes se znak používá ve svém původním významu.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

絲 hedvábí

Dva svazky syrového hedvábí jsou dobře zřetelné z grafické podoby znaku v nápisech na kostech, ještě zřetelněji pak v nápisech na bronzích. Ve stylu menšího písma došlo ke zvýraznění dolní části znaku, která byla ve stylu úřednickém a normativním formalizována. Až do etapy úřednického písma tvořily znak dva shodné grafické prvky. Tato tradice grafické podoby byla narušena až ve stylu normativního písma. Význam znaku byl zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

4.2 *Architektura*

阜 pahorek

Znak reprezentuje terasovitý kopec, mnohonásobně navršený. V první variantě nápisů na kostech jsou naznačeny symbolické tři schody terasy, znak je zde orientován levostranně. Ve druhé variantě nápisů na kostech je znak orientován pravostranně. Ve stylu menšího písma a v úřednického písma se znak navrácí k orientaci druhé varianty nápisů na kostech, dochází zde i k přehlednějšímu zpodobnění schodů terasy, což je poměrně ojedinělý případ. Ve stylu normativního písma je znak dále formalizován a ztrácí tak obrázkový charakter. Dnes se znak užívá v nezměněném významu pahorek, kopec.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

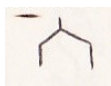
lishu

六 pravěké obydlí

Pravěké obydlí. V obou variantách nápisů na kostech zřetelně rozpoznáváme obydlí: v horní části se nachází střecha s komínem, v dolní části hliněná stěna příbytku kruhového půdorysu. Grafická podoba nápisu na bronzích vychází z grafiky první varianty nápisů na kostech. V grafice nápisů na bubnech došlo k prohnutí stěn, znak zde spíše připomíná věž, komín však zůstává coby atribut lidského obydlí. V grafice stylu menšího písma je znak již formalizován a jeho původní obrázkový charakter je narušen. Ve stylu úřednického a normativního písma došlo k další formalizaci znaku vedoucí k ještě většímu odbourání obrázkového charakteru znaku. Znak použit coby fonetická výpůjčka pro číslovku šest.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

向 dům

V nápisích na kostech zřetelně patrný dům, v jehož horní části se nachází špičatá střecha, uprostřed znaku symbolicky naznačeno otevřené okno, přičemž si nelze nevšimnout jeho podobnosti s piktogramem ústa (viz piktogram ústa). V nápisích na bronzích je dům opět velice dobře zřetelný, grafická podoba znaku je shodná s předchozí podobou z nápisů na kostech. K formalizaci znaku dochází ve stylu menšího písma, tři ze čtyř atributů domu zůstávají zachovány: stěny domu, komín a otevřené okno. Grafická podoba stylu úřednického písma vychází z podoby stylu menšího písma. Ve stylu normativního písma již nedošlo k žádné další formalizaci. Znak dnes nese formální význam předložky směrem k.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

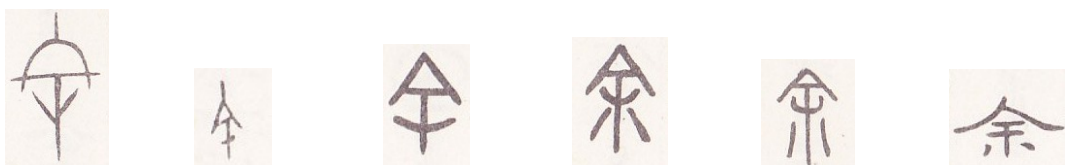
lishu

余 střecha

V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme v horní části znaku střechu obydlí s komínem, v dolní části znaku svislý tah zobrazuje pilíř, vodorovný tah krov střechy. V nápisech na bronzích dochází k redukci svislého tahu znázorňujícího komín, ostatní atributy střechy zůstávají zachovány. V nápisech na kamenných bubnech se objevují navíc další dva svislé tahy, jejichž význam zde není jasný. Grafická podoba menšího písma vychází z podoby nápisů na kamenných bubnech, jehož grafiku přijala i s dvěma nepůvodními svislými tahy. V grafice úřednického stylu písma dochází k formalizaci znaku: vnitřní tahy transformují do vodorovných, svislé tahy, které byly ke znaku přidány v etapě nápisů na kamenných bubnech transformují do dvou bodových tahů. V dnešním významu znamená přebytek, nadbytek.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

高 vysoká budova¹

V první variantě nápisů na kostech je jasně zřetelná vysoká budova: v horní části střecha, pod ní obytná místnost s oknem naznačeným vodorovným tahem, v dolní části budovy zřetelně vyznačené otevřené okno (viz piktogram dům). Ve druhé variantě nápisů na kostech se okno nachází mimo zobrazovanou budovu, zatímco v nápisech na bronzích je zobrazená vysoká budova ještě zřetelnější než v první variantě nápisů na kostech, což opět může souviset s možným dřívějším obdobím vzniku nápisů na bronzích (viz piktogram pes a 2. poznámka pod čarou). V grafice stylu menšího písma došlo k formalizaci znaku, která dále pokračovala až do etapy normativního písma. Dnes se znak používá v přeneseném významu vysoký.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

¹ Žádná obyčejná stavba nesměla převyšovat stavby císařské či kultovní (Obuchová 1999: 249).

宮 palác

Reprezentuje obydlí, které je zcela zapuštěno v zemi. V první variantě nápisů na kostech je zřetelné obydlí patrně se dvěma okny, méně zřetelné je pak z grafické podoby druhé varianty. V nápisech na bronzech jsou okna znázorněna dvěma trojúhelníkovými obrazci. V nápisech na kamenných bubnech je ve srovnání s předchozími podobami znaku navíc komín v horní části znaku, okna jsou opět čtvercová a z nevyjasněného důvodu na sebe napojená svislým tahem. K formalizaci grafické podoby znaku dochází ve stylu úřednického písma: střecha obydlí je transformována do kombinace levého, vodorovného tahu s hákem a bodového tahu, tj. do determinativu střecha. Grafická podoba znaku ve stylu normativního písma je shodná s grafickou podobou znaku v úřednickém stylu. Dnes se znak používá ve svém původním významu.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

京 vysoká stavba

Grafická podoba znaku v nápisech na kostech je až na odlišné zobrazení okna v dolní části znaku shodná s grafikou piktogramu vysoká budova (viz piktogram vysoká budova). Pozorujeme zde opět vysokou stavbu, případně stavbu na vyvýšeném místě. Ve druhé variantě nápisů na kostech je vodorovný tah, který v dolní části znaku symbolizuje patrně okno, nahrazen svislým tahem, stejně tak v nápisech na bronzích. Podoba znaku ve stylu menšího písma dolní část znaku transformuje do půlkruhového zobrazení dolní části stavby, v horní části zůstává z původního obrázku jen okno a transformovaná střecha. Ve stylu úřednického došlo k další formalizaci grafické podoby znaku: horní část znaku transformovala do podoby determinativu střecha, dolní část byla zkomolena. V dnešní době se užívá ve významu hlavní město.¹

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

廣 průčelí

Reprezentuje patrně průčelí domu, podle jiných výkladů se jedná o obrázek kůlny připojené k domu. Pozdější přenesený význam – široký.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Hlavní města i královské paláce se stavěly na vyvýšených místech, odtud přeneseně význam hlavního města.

享 chrám předků

Reprezentuje královský chrám předků. V obou variantách nápisů na kostech je v horní části znaku dobře zřetelná střecha, ve střední části chrám, v dolní části kruhový či čtvercový půdorys chrámu. Grafická podoba znaku v nápisech na bronzích je ještě zřetelnějším zpodobněním chrámu. Ve stylu menšího písma došlo k výrazné formalizaci znaku: horní část znaku transformovala do determinativu střecha, který se již objevil i u některých předešlých analyzovaných piktogramů s významem vysoké stavby (viz piktogram vysoká stavba). K dolní části znaku ve stylu menšího písma byl navíc přidán další grafický prvek. Ve stylu úřednického písma byla horní i dolní část znaku zkomolena a již nepřipomíná původní význam. V dnešní době nese význam těšit se, užívat si.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

囪 komín

Reprezentuje komín, který sloužil současně jako okno. Doložená je pouze grafická podoba ze stylu menšího písma, z které je ještě poměrně patrné zobrazení komína či okna s výhledem na oblohu. Dnešní význam je komín, okno je dnes psáno znakem 窗.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

瓦 střešní taška

Reprezentuje překrývající se střešní tašky. Doložená je pouze grafická podoba z etapy stylu menšího a úřednického písma. Z grafiky stylu menšího písma je obrázkový charakter ještě zřetelně patrný, zatímco v grafice úřednického písma je již znak formalizován a podoba dvou překrývajících se střešních tašek z něj není zřetelná. K další formalizaci znaku došlo v etapě normativního písma. Dnes se znak užívá v obdobném významu: dlaždice, kachel.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

倉 sýpka

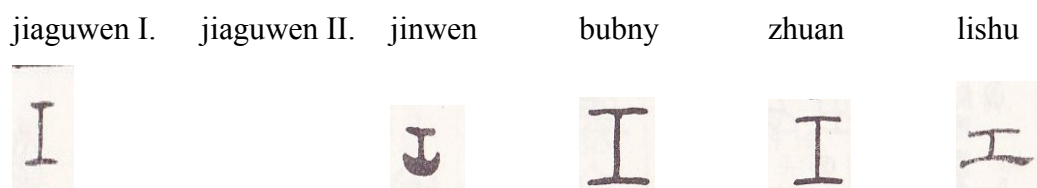
Reprezentuje jednoduchý dům s dveřmi a oknem. V nápisech na kostech reprezentuje horní část znaku střechu, uprostřed jsou v levé části symbolicky naznačeny dveře, v pravé části dva vodorovné tahy symbolizují okno. Ve stylu menšího písma jsou zmíněné atributy zřetelnější než v nápisech na bronzích. Horní část symbolizuje střechu, pod níž je naznačeno levé křídlo dveří a otevřené okno, případně ústa, která naznačují spojitost se stravováním. V etapě úřednického písma horní část znaku zpodobňující střechu transformovala do levého a pravého tahu, podobně jako u výše analyzovaného znaku střecha (viz piktogram střecha). Dnešní význam znaku je jídelna, stravovna.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

工 sekera

V nápisech na kostech reprezentuje sekeru: dolní částí znaku představuje ostří, horní část rukojeť, což je lépe zřetelné z grafiky znaku z nápisů na bronzích. Grafika znaku v nápisech na kamenných bubnech se vrací ke grafice nápisu na kostech, nejinak je tomu u stylu menšího, úřednického i normativního. Znak se tak řadí do kategorie těch piktogramů, jejichž grafická podoba nebyla v průběhu vývoje grafického procesu výrazně změněna. Dnes se užívá ve významu práce, pracovat.

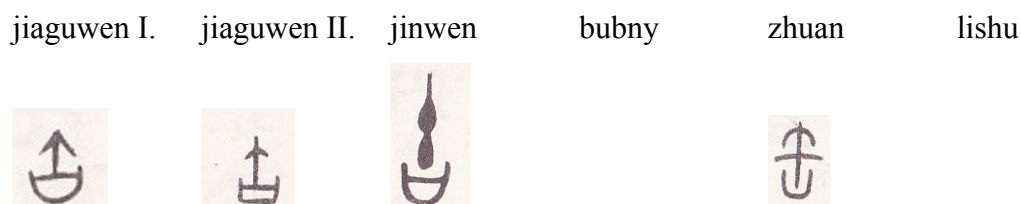

4.3 Keramika

4.3.1 Výroba keramiky

缶 amfora

Piktogram představuje amforu. První i druhá varianta nápisů na kostech zobrazuje v dolní části baňaté břicho nádoby, v horní její zúžené hrdlo. V grafice nápisů na bronzích se grafika znaku dělí na dva grafické prvky, ve stylu menšího písma se oba grafické prvky opět spojují do jednoho grafického prvku. V grafice menšího písma došlo zároveň k formalizaci grafické podoby znaku, z níž již nejsou atributy amfory příliš zřetelné. K další formalizaci znaku došlo ve stylu normativního písma. V dnešní době se užívá pro označení stejného významu.

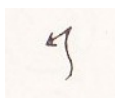

4.4 Truhlářství

斤 sekyrka

Zobrazuje sekyrku užívanou k sekání dřeva, resp. ostří sekerky, jež je patrné v první variantě nápisů na kostech, ostří je zde naznačeno v levé horní části znaku. Orientace znaku ve druhé variantě nápisů na kostech zůstává totožná s první variantou. K výrazné grafické formalizaci dochází v nápisech na bronzích. Znak je zde rozdělen na dva grafické prvky s nevyjasněným významem. Znak rozčleněný do dvou grafických prvků přetrvává i ve stylu menšího písma, kdy je však levý grafický prvek v horní části zakřivený, grafický prvek v pravé části připomíná podobu pravého grafického prvku z nápisu na bronzích. Ve stylu úřednického písma dochází k další výrazné formalizaci a grafická podoba znaku již ničím nepřipomíná grafiku nápisů na kostech. V dnešní době se znak používá pro význam váhové jednotky půl kilo.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

丁 hřebík

Obrázek hřebíku vyráběného z kovu, bambusu nebo ze dřeva. V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme hřebíkovou hlavičku při pohledu shora. V nápisech na bronzích je hřebíková hlavička zobrazena v trojúhelníkovém tvaru. Ve stylu menšího písma se již pravděpodobně jedná o zobrazení hřebíku z čelního pohledu: v horní části hlavička hřebíku, v dolní části hřebík. K další formalizaci znaku došlo ve stylu úřednického písma. Dnes se znak s významem hřebík zapisuje znakem 钉. Znak 丁 se užívá v přeneseném významu pro výraz 4. nebeský kmen.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

4.5 Vinařství

酉 nádoba na víno

Nádoba na víno se zašpičatělým dnem, což je patrné z grafické podoby obou variant nápisů na kostech. V menším písmu je již dno nádoby schematicky zobrazeno jako rovné, podobně je tomu v nápisech úřednickým písmem. Dnes znak nese význam 10. ze 12. pozemských větví.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

5 Pátá kapitola – živobytí

5.1 Užití ohně

火 oheň

V první variantě nápisů na kostech reprezentuje plamen třemi symbolickými třemi plamínky. Ve druhé variantě nápisů na kostech došlo ke zjednodušení grafické podoby znaku, plamínky jsou zde naznačeny kombinací konkávního půlkruhu v dolní části znaku, do něhož je zasazen grafický prvek vzniklý spojením levého a pravého tahu. Ve stylu menšího písma došlo k výrazné formalizaci znaku: vnitřní část z grafiky druhé varianty nápisů na kostech zůstala zachována ve střední části znaku, půlkruh z dolní části byl nahrazen levým a pravým tahem po stranách středového grafického prvku. Ve stylu úřednického písma zůstala zachována střední část, levý a pravý tah po stranách byly zkráceny. Grafická podoba znaku ze stylu úřednického písma byla zachována i v normativním písmu. Znak do dnešní doby nese stejný význam.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

5.2 Vaření a jídlo

勺 lžička

Vnější část znaku, který pozorujeme ve stylu menšího písma, zpodobňuje předmět s rukojetí, vnitřní část znaku zobrazuje vodorovným tahem obsah, náplň předmětu. Dřívější grafická podoba znaku není doložena. V grafice stylu úřednického písma dochází k formalizaci znaku, vodorovný tah zpodobňující obsah, zůstává zachován, ve stylu normativního písma transformuje do bodového tahu. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

升 váha

Zobrazuje váhu, odměrku. V obou variantách nápisů na kostech poznáváme předmět s dlouhou rukojetí, v horní části nádobu s obsahem, následuje rukojeť s vyznačením ruky, po obou stranách znaku jsou dva krátké svislé tahy, které pravděpodobně symbolizují vážený obsah. V první uvedené variantě nápisů na kostech je znak orientován levostranně, ve druhé variantě naopak pravostranně. V nápisech na bronzích došlo ke zjednodušení grafické podoby znaku: zanikly bodové tahy po stranách znaku, orientací se navrácí k první uvedené variantě nápisů na kostech. K nevyjasněné formalizaci znaku dochází ve stylu menšího písma, která pokračuje další formalizací ve stylu úřednického písma. Grafika normativního stylu přebírá grafickou podobu znaku v úřednickém stylu bez další formalizace. Současný význam znaku je přenesený význam z původního váha na dnešní litr.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

鼎 trojnožka

Reprezentuje starodávnou nádobu na vaření, tzv. trojnožku. Dobře zřetelná je trojnožka v grafice znaku v nápisech na bronzích: horní část zde reprezentuje nádobu s uchy, dolní část její tři nožky, to celé je zachyceno z čelního pohledu. V nápisech na kostech pozorujeme již zobrazení nesoucí menší míru piktografičnosti, nádoba v horní části znaku a nožky v dolní části znaku jsou však stále patrné, ačkoliv zobrazeny jsou jen dvě nožky namísto tří. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma je již značně formalizována, je z ní patrný původ v první variantě nápisů na kostech. K další formalizaci grafiky znaku dochází ve stylu úřednického písma, která vychází z předešlé etapy. Ačkoliv do značné míry stylizována, vychází grafika znaku ve stylu normativního písma překvapivě ze stylu menšího písma. Význam zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

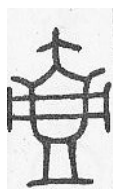
lishu

壺 / 壺 konvice

Reprezentuje konvici bez zobáčku s pokličkou a se dvěma uchy. V první variantě nápisů na kostech je v horní části znaku patrná poklička, dále následuje ve střední části nádoba s uchy, v dolní části jsou nožky. Ve srovnání s první variantou nápisů na kostech, je druhá varianta mnohem symboličtější v grafickém ztvárnění: v horní části symbolicky naznačena poklička, uprostřed nádoba, jejíž ucha nejsou vyznačena, v dolní části dvě nožky. Grafická podoba nápisů na bronzech je rozložena do dvou grafických prvků, z nichž by prvek na levé straně mohl představovat pokličku, na pravé straně je zobrazena nádoba s vyznačenými uchy a s nožkami v dolní části. Ve stylu menšího písma vychází grafika znaku částečně z první varianty nápisů na kostech (její horní část), dolní část je mírně formalizována: původně svislými tahy zobrazené nožky zde transformují do dvou zakřivených tahů. Grafika stylu úřednického písma je opět nevysvětlitelným způsobem formalizována a připomíná původní zobrazení konvice jen vzdáleně. V normativním písmu se grafická podoba znaku víceméně navrácí opět ke grafice menšího písma. Sémantický význam zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

曾 hrnec na rýži

Zobrazuje hrnec, který se užívá výhradně na vaření rýže. V obou variantách nápisů na kostech dolní část reprezentuje hrnec, dva svislé tahy v horní části pravděpodobně symbolizují z hrnce vycházející páru. V nápisech na bronzích přibyl ke grafice znaku převzatého z nápisů na kostech další grafický prvek v podobě piktogramu otevřených úst, který je v grafice znaku z nápisů na kamenných bubnech obohacen o vnitřní vodorovný tah a dva původně svislé tahy v horní části znaku symbolizující páru transformovaly do levého a pravého tahu. V grafice stylu menšího písma zůstává zachována horní část znaku zpodobňující páru, dolní část znaku byla formalizována. Grafika znaku ve stylu úřednického písma vychází z grafické podoby nápisů na kamenných bubnech a formalizuje se v normativním písmu. Dnes se znak užívá pro vyjádření formálního významu: v minulosti.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

卑 pohár

Reprezentuje pohár držený v ruce. V nápisech na bronzích pozorujeme v dolní části pravou ruku (viz piktogram pravá ruka), v horní části samotný pohár. Ve stylu menšího písma je znak formalizován: střední tah grafického prvku znázorňujícího pohár je protažen směrem dolů, pravá ruka je formalizována do tvaru levé ruky. V úřednickém stylu je grafický prvek ruka transformován do zkříženého vodorovného a svislého tahu. Ve stylu normativního písma přejímá znak grafiku úřednického písma. Později pohár psán znakem 榘. Původní význam znaku byl nahrazen významem základ.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

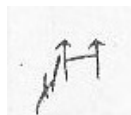
罍 pohárek

Reprezentuje bronzový pohár se dvěma oušky. V grafice druhé varianty nápisů na kostech se znak rozpadá na dva grafické prvky. Z grafiky znaku z nápisů na bronzových nádobách vyplývá, že ouško nádoby je zobrazeno ve střední části znaku, horní část znaku zůstává nevyjasněna. Původní význam zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

肉 maso

Znak představuje kus masa. V nápisích na kostech méně, ve stylu menšího písma je maso zřetelně naznačeno žilkováním svaloviny. Ve stylu úřednického písma došlo k pootočení znaku o 45 stupňů směrem doleva. Význam znaku byl zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

食 nádoba s jídlem

V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme nádobu naplněnou jídlem. V první variantě nápisů na kostech rozpoznáme kruhový podstavec nádoby v dolní části znaku, ve střední části zřetelně rozpoznáme nádobu, jejíž obsah je zde vyjádřen vodorovným tahem uprostřed nádoby; v horní části pak sledujeme otevřená ústa a z nich pravděpodobně vycházející sliny, které jsou zde vyznačeny dvěma svislými krátkými tahy. Ve druhé variantě nápisů na kostech sledujeme totéž, co v první, jen s tím rozdílem, že obsah nádoby je zde vyznačen krátký svislým tahem uprostřed nádoby. V nápisích na bronzích se grafika znaku podobá spíše první variantě nápisů na kostech, avšak je zde již znatelná formalizace znaku: chybí zobrazení slin, podstavec nádoby je zde méně zřetelný. K další formalizaci dochází ve stylu menšího písma. Zajímavé je, že se horní část nevyvíjela analogicky k piktogramu ústa (viz piktogram ústa), ale byla ve stylu úřednického písma zkomolena do levého a pravého tahu. V dolní části znaku došlo také ke zkomolení znaku, a tím ke ztrátě obrázkového charakteru. V normativním stylu písma vychází grafika znaku z grafiky úřednického stylu. Dnešní význam v přeneseném slova smyslu: jíst.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

𠄎 naběračka

V nápisech na kostech schematicky zobrazuje naběračku, respektive lžíci s dlouhou rukojetí orientovanou směrem doprava: v horní části znaku lžíce, v dolní části její dlouhá rukojeť. K formalizaci znaku dochází v nápisech na bronzích, kde z grafiky znaku rozeznáváme dlouhou rukojeť, avšak lžíci již s obtížemi. Grafika stylu menšího písma se navrácí k podobě znaku z nápisů na kostech s tím rozdílem, že zobrazená lžíce je zde vyznačena v zahnutém tvaru, podoba rukojeti je téměř totožná. Ve stylu úřednického písma nebyl znak doložen, v normativním stylu došlo k jeho formalizaci: původní dlouhá rukojeť byla zahnuta směrem vzhůru, tudíž došlo ke ztrátě piktografičnosti. Dnes se používá ve dvouslabičném spojení pro význam dýka.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

5.2 Oděvy a ozdoby

求 kožich

Reprezentuje staženou zvířecí srst. V nápisech na kostech pozorujeme jednotlivé chlupy zvířecí srsti, v horní části je patrný límec. Z nápisů na bronzích je zřetelné schematické zobrazení zvířecí srsti pomocí několika chlupů, grafická podoba znaku se však liší od podoby nápisů na kostech: mizí vyznačení límce, které je nahrazeno pravou rukou. Podoba znaku z nápisů na kamenných bubnech se neliší od grafiky nápisů na bronzích. K menší formalizaci dochází ve stylu menšího písma, k výraznější pak ve stylu úřednického písma. Grafická podoba znaku ve stylu normativního písma vychází z předchozí grafiky úřednického stylu. Znak funguje jako fonetická výpůjčka pro vyjádření abstraktního významu požadovat, žádat.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

衣 svršek

Reprezentuje svrchní část tradičního čínského oděvu. V nápisech na kostech pozorujeme v horní části límec, po levé a pravé straně rukávy, uprostřed přední část tradičního čínského oděvu. Grafická podoba obou variant nápisů na kostech i na bronzích se od sebe vzájemně výrazněji neliší. Co se týče orientace znaku, jsou znaky z nápisů na kostech orientovány směrem doprava, kdežto znak z nápisů na bronzích je orientován směrem doleva. K výrazné formalizaci znaku dochází ve stylu menšího písma, svou orientací se znak vrací k podobě nápisů na kostech. K další výrazné formalizaci znaku došlo ve stylu úřednického písma, kde zaznamenáváme úplnou ztrátu obrázkového charakteru znaku. Grafická podoba stylu normativního písma je přejata ze stylu úřednického. Dnes se používá v širším slova smyslu pro oděvy všeobecně.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

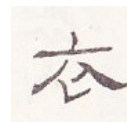

bubny

zhuan

lishu

匹 látka

Piktogram zobrazuje na sebe navršené látky a symbolizuje tak délkovou míru¹. Doložená grafická podoba znaku z nápisů na bronzích je rozčleněna do dvou grafických prvků, z nichž každý označuje smotaný kus látky. K formalizaci znaku došlo ve stylu menšího písma. Grafická podoba znaku ve stylu úřednického písma vychází ze znaku ve stylu menšího písma, jediným rozdílem je zde dolní protažená část znaku, která se ve stylu úřednického písma již nevyskytuje. Dnes, z nevyjasněného důvodu, nese znak význam numerativu pro koně.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Jeden 匹 se rovná čtyřem 丈 (汉语字源字典: 294)

束 bandalír

Reprezentuje zavazadlo zvané bandalír, jež se vyznačuje tím, že je na obou koncích svázáno do tvaru bombónu a je opatřeno popruhem určeným pro nošení na rameni. V první variantě nápisů na kostech představuje střední část znaku bandalír, v horní a dolní části je dobře zřetelné svázání obou konců, osu tvoří popruh. Ve druhé variantě nápisů na kostech je již znak mírně schematizován, jeho obrázkový charakter je však dobře čitelný, všechny výše zmíněné atributy jsou zde obsaženy. Grafická podoba znaku v nápisech na bronzech se vyznačuje tím, že je pootočen úhel pohledu na zobrazovaný bandalír. Zatímco v nápisech na kostech jsme na bandalír nahlíželi shora, v nápisech na bronzech na něj pohlížíme ze strany zobrazující tu část bandalíru, ve kterém je svázán: křížení představuje uzel, kulatý střed znaku představuje zavazadlo, horní a dolní krátký svislý tah představují popruh. Ve stylu menšího písma je znak opět formalizován, patrný je však návrat ke grafické podobě nápisů na kostech, zejména ke druhé variantě, a tím i návrat k pohledu shora. Ve stylu úřednického písma je znak nadále formalizován. Tahy, které původně zobrazovaly svázané konce bandalíru, byly zde v rámci stylizace transformovány: horní tah se vyrovnal a transformoval tak do vodorovného tahu, dolní tah se rozdělil na dva – levý a pravý, střední část zůstala zachována. Tuto podobu znaku přebral i styl normativního písma. Dnes se znaku užívá v přeneseném významu pro význam balík, ranec atp.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

東 sak

Sak, který je na obou koncích svázán provázkem. Grafickou podobou se téměř shoduje se znakem 束 (viz piktogram bandalír). Pozoruhodné je, že narozdíl od výše popsaného bandalíru, je tento sak v nápisech na bronzích zachycen ve shodném úhlu pohledu jako v nápisech na kostech, přičemž piktogram bandalír je zachycen z boční strany. Obdobně jako u piktogramu bandalír, i zde pozorujeme v nápisech na kostech i na bronzích z obou stran svázané příruční zavazadlo, jež je opatřeno popruhem pro nošení na rameni. Ačkoliv je podoba znaku ve stylu menšího písma stylizovaná, stále je z ní patrný původní obrázek popsaného zavazadla. K formalizaci znaku dochází až ve stylu úřednického písma: horní část transformuje do podoby horizontálního tahu s bodovým tahem, dolní část znaku do podoby levého a pravého tahu. Dnes se znak používá pro vyjádření významu východ (světová strana).

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

巾 šátek

Reprezentuje šátek nebo ručník zavěšený na šňůře při pohledu z profilu. Vzhledem k tomu, že znak patří do kategorie znaků, které po dobu vývoje nezměnily grafickou podobu, můžeme ve všech uvedených grafických podobách znaku sledovat šátek zavěšený na šňůře při pohledu z profilu: osu znaku tvoří šňůra, zbylá část signalizuje šátek. Dnes vystupuje ve dvouslabičných spojeních s významem ručník, šátek, ubrus apod.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

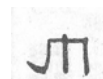

bubny

zhuan

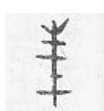
lishu

玉 nefrit

Reprezentuje korálky nefritu svázané provázkem. V první variantě nápisů na kostech sledujeme tři až čtyři korálky svázané provázkem, který je reprezentován středním svislým tahem, na konci svázané uzlíkem v horní části znaku. Ve druhé variantě nápisů na kostech vidíme odlišné zpodobnění uzlíku, které v nápisích na bronzích vlivem formalizace znaku zcela zaniklo, s tím zaniká i obrázkový charakter znaku. Ve stylu menšího písma znak přebírá grafickou podobu z nápisů na bronzích, ve stylu úřednického písma je ke znaku přidán bodový tah v dolní části. Grafická podoba znaku ve stylu normativního písma kopíruje grafiku znaku ze stylu úřednického písma. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

章 ornament

Reprezentuje ornament. V nápisích na bronzích v dolní části znaku pozorujeme ornament, v horní části znaku jehlici. K formalizaci dochází ve stylu menšího písma: prostřední část ornamentu je zde vyznačena vodorovným tahem namísto křížením svislého a vodorovného tahu, jak tomu bylo v grafické podobě znaku v nápisích na bronzích. Grafika znaku ve stylu úřednického písma se vrací ke grafice nápisů na bronzích, ve stylu normativním naopak navazuje na grafiku ve stylu menšího písma. Dnes ve významu razítka pečť.

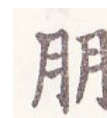
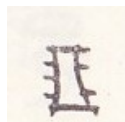
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

朋 2 šňůry peněz

V nápisech na kostech pozorujeme dvě spojené šňůry kovových mincí. Z první varianty znaku z nápisů na kostech je zřetelná šňůra, na níž jsou navlečeny kovové mince, z každé strany symbolické tři. Šňůra je zde spojena jen v horní části. Ve druhé variantě nápisů na kostech opět vidíme na šňůře navlečené mince, konce šňůry jsou však spojeny v horní i v dolní části. V nápisech na bronzích opět pozorujeme symbolických šest navlečených mincí, tentokrát bez spojení šňůr v dolní části znaku. Ke grafické formalizaci došlo ve stylu úřednického písma: znak zde byl rozdělen na dva grafické prvky. Normativní styl přebírá grafiku úřednického stylu. Dnes se v přeneseném významu užívá pro vyjádření významu přítel, přátelství.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

5.3 Bydlení

户 dveře

V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme jednokřídlé vnitřní dveře s otevíráním směrem doleva. Ke grafické formalizaci znaku došlo ve stylu menšího písma. Vlivem zkomolení původního zobrazení dveří, ztratil znak obrázkový charakter. K další formalizaci, a tím k další ztrátě piktografičnosti, došlo v etapě úřednického písma. Ve stylu normativního písma byl vodorovný tah v horní části grafiky stylu úřednického písma transformován do bodového tahu, čímž se přiblížil k původně zobrazovanému předmětu, nicméně bez znalosti předchozí podoby znaku bychom zde jednokřídlé vnitřní dveře nejspíše nepoznali. Původní význam znaku zůstal zachován.

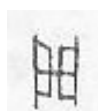
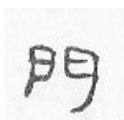
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

門 vrata

Obrázek dvoukřídlových dveří. Zobrazuje levé i pravé křídlo dveří. V obou variantách nápisů na kostech můžeme vidět dvě křídla dveří, z nichž levé křídlo dveří již bylo vyloženo výše (viz piktogram dveře). Pozoruhodný je rozdílný vývoj grafické formalizace obou piktogramů. Zatímco piktogram dveře ve stylu menšího písma již částečně ztratil svůj původní obrázkový charakter, piktogram vrata jej ve stejné etapě stále zachovává. Nejinak je tomu i v následující etapě úřednického písma, kde grafická podoba znaku zůstává v porovnání s grafikou nápisů na kostech nezměněna. Grafika znaku ve stylu normativního písma jen přebírá předchozí podobu znaku. Význam znaku rovněž zůstal zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

帚 koště

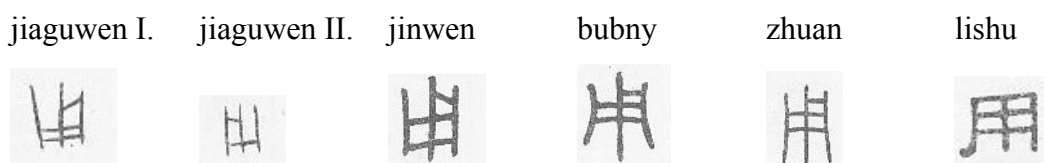
Znak reprezentuje koště. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme koště, jehož metla se nachází v dolní části znaku a v horní části znaku vidíme ruku držící koště a madlo. Orientace první varianty znaku z nápisů na kostech je pravostranná, kdežto druhá varianta je orientována levostranně. V nápisech na bronzích kopíruje grafická podoba znaku grafiku první varianty nápisů na kostech. Ve stylu menšího písma dochází k rotaci znaku na opětovně levostrannou orientaci: v horní části opět rozeznáváme ruku, dolní část stylizovaně zpodobňuje metlu a madlo koštěte. K výraznější formalizaci znaku došlo ve stylu úřednického písma, což vedlo ke zkomolení grafické podoby znaku ve stylu normativním. Dnes druhý znak dvouslabičného spojení ve významu koště, smeták.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

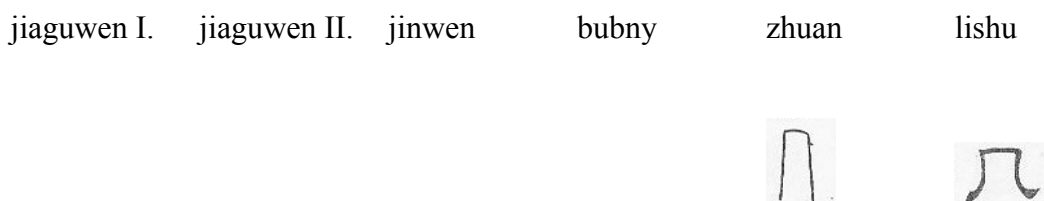
用 vědro

Zobrazuje bambusové vědro. V nápisech na kostech – v první variantě - pozorujeme vědro, jehož svislý střední tah naznačuje jednotlivé části bambusu, ze kterých je vyrobeno. Zřetelné je ze znaku dno vědra a jeho stěny. Ve druhé variantě pozorujeme zjednodušené grafické vyjádření vědra: dno nádoby je zde schematicky naznačeno jedním vodorovným tahem namísto dvou. Znak je zde ve srovnání s první variantou zrcadlově obrácen. V nápisech na bronzích vidíme podobu znaku, která vychází z první varianty nápisů na kostech. K výraznější formalizaci znaku dochází v nápisech na kamenných bubnech: dno nádoby je posunuto směrem do středu. V etapě stylu menšího písma přebírá znak grafiku předchozí etapy – nápisů na kamenných bubnech. K další výrazné formalizaci znaku dochází až ve stylu úřednického písma, což následně přebírá i grafika normativního stylu. Dnes znak představuje fonetickou výpůjčku pro sloveso používat.

几 stolek

Zobrazuje stolek, respektive opěrku na ruce v dobách, kdy se sedělo na zemi. Jak ve stylu menšího písma, tak ve stylu úřednického i normativního písma je stolek zřetelný. Dřívější grafická podoba však nebyla doložena. V dnešním významu se používá jako fonetická výpůjčka pro abstraktní význam číslovky kolik.

因 matrace

Obrázek matrace, rohože na spaní. V nápisech na kostech, v obou variantách, představuje vnější část znaku rohož, vnitřní část znaku ležícího člověka. K pozoruhodné formalizaci znaku dochází v nápisech na bronzích: vnější část znaku zde lemuje postavu ležícího člověka. Ve stylu menšího písma se grafika znaku opět navrácí k obdélníkovému zobrazení rohože a zůstává nezměněna přes styl úřednického písma až ke stylu normativního písma. Další z řady znaků, jejichž grafická podoba nebyla v průběhu vývoje měněna (pomineme-li mírně odlišné ztvárnění matrace v nápisech na bronzích). Po významové stránce však znak posloužil jako fonetická výpůjčka pro abstraktní význam důvod, příčina.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

主 lampa

Piktogram reprezentuje svítilici lampu. Doložena je až grafika znaku ze stylu menšího písma, v níž střední část znaku představuje lampu, dolní část držadlo lampy, horní část schematicky vyobrazuje plamínek. Ve stylu úřednického písma došlo k formalizaci znaku: horní část představující kalich lampy a plamínek transformovala do dvou vodorovných tahů. Ve stylu normativního písma iniciální horizontální tah transformoval do podoby bodového tahu. V dnešní době označuje význam pána (kterému má být slouženo) či mistra.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

5.3 Doprava

舟 člun

Piktogram reprezentuje člun. V nápisech na kostech je dobře zřetelný člun v pohledu shora, na jehož krajích jsou vodorovnými tahy naznačena sedátka ve člunu. V nápisech na kamenných bubnech došlo k formalizaci znaku (ke které pravděpodobně došlo i v dřívějších etapách, podoba znaku z nich však není doložena). Grafika znaku ve stylu menšího písma vychází z předchozího stylu, patrná je zde především tendence k vertikálnímu protažení znaku, která je dovršena ve stylu úřednického písma. Sémantický obsah znaku zůstal zachován.

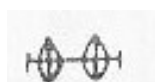
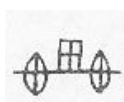
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

車 vůz

Piktogram představuje zobrazení vozu. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme zřetelné zobrazení vozu z pohledu z profilu: na obou stranách hřídele, již představuje nejdelší vodorovný tah, jsou umístěna kola, mezi nimiž je zobrazena korba. Ve druhé variantě nápisů na kostech se již korba nevyskytuje, zobrazení kol zůstává zřetelné. K významné formalizaci dochází v nápisech na bronzích: sledujeme zde opětovnou tendenci k vertikálnímu protažení znaků, znak je zde ve srovnání s nápisy na kostech otočen o 90 stupňů směrem doprava, pozorujeme dvěma krátkými vodorovnými tahy v horní a dolní části znaku schematicky vyznačená kola, ze středního svislého tahu rozpoznáváme hřídel, na níž je mezi koly zobrazena korba vozu. Vertikální protažení znaku zůstává zachováno i nadále ve stylu menšího písma i ve stylu úřednického a normativního písma. Grafika znaku zde vychází z podoby nápisů na bronzích. Sémantický obsah zůstal zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

6 Kapitola šestá – válka

6.1 Vojsko a zbraně

6.1.1 Vojenský arzenál

戈 halapartna

Reprezentuje bodnou zbraň - halapartnu. V nápisech na bronzích je nejzřetelněji vyobrazená: na dlouhém ratišti, prezentovaném zde svislým tahem, je v levé části znaku upevněna čepel sekery, z osy ratiště kolmo vyčnívá další hrot nebo hák v pravé části znaku. V dolní části znaku je nejspíše zobrazeno držadlo halapartny, případně ruka, která halapartnu drží. Zřetelnost, jíž se vyznačuje podoba znaku v nápisech na bronzích, souvisí s výše popsanou skutečností možného dřívějšího vzniku nápisů na bronzích. V nápisech na kostech pozorujeme stále halapartnu, přičemž její grafické zpodobnění je ve srovnání s grafikou znaku z nápisů na bronzích mnohem schematictější. V horní části znaku pozorujeme vodorovným tahem schematicky zobrazenou čepel sekery a hák, jež leží proti sobě, v dolní části se opět nachází ruka, případně držadlo zbraně. Bodec, jímž je osa ratiště zakončena v horní části, je v nápisech na bronzích i v první variantě nápisů na kostech naznačen zahnutým tahem. Podoba znaku ve stylu menšího písma navazuje horní částí na první variantu nápisů na kostech, dolní částí na druhou z nich. Takto vytvořenou grafickou podobu znaku přebírá znak i ve stylu úřednického písma. Ve stylu normativního písma dochází k transformaci zahnutého tahu na tah bodový a dále dochází k transformaci původně svislého tahu do pravého tahu s hákem.

Význam zůstal zachován jako historismus pro označení dobové čínské zbraně.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

戊 halapartna

Reprezentuje sečnou zbraň. Ve srovnání s halapartnou 戈 (viz piktogram halapartna), kde je zdůrazněna bodná funkce, je zde zdůrazněna sečná funkce. Opět je obrázkový charakter znaku nejzřetelnější v grafické podobě v nápisech na bronzích: střední tah představuje ratiště, jež je v horní části zakončeno bodcem, levá část znaku zobrazuje hrot sekery. Grafická podoba obou variant nápisů na kostech je do značné míry schematizována, v obou případech je však zdůrazněna sečná část zbraně – čepel sekery v levé horní části znaku. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma vychází z grafiky nápisů na bronzích, jen je o poznání schematičtější. Ve stylu úřednického písma došlo k formalizaci a ke zkomolení znaku, čímž znak ztratil původní obrázkový charakter. V grafické podobě znaku ve stylu normativního písma již nedošlo k žádné další výraznější formalizaci znaku. Dnes znak nese význam fonetické výpůjčky pro 5. z 10. nebeských kmenů.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

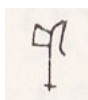
lishu

戌 sekera

Sekera užívaná coby bojovná zbraň. V nápisech na kostech – v obou variantách - zřetelné zobrazení sekery z bočního pohledu: v pravé části znaku poměrně dlouhé topůrko, v levé části ostří sekery, v horní části pravděpodobně hrot. V nápisech na bronzech je opět patrné ostří sekery v levé části znaku, hrot v horní části a patrně ruka držící zbraň v dolní části znaku. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma připomíná grafiku piktogramu halapartna (viz prve zmíněný piktogram halapartna) v téže etapě svého vývoje s tím rozdílem, že u piktogramu sekera je navíc zdůrazněna levá sečná část zbraně. V úřednickém stylu vychází grafika znaku z nápisu menším písmem a od grafiky znaku halapartna (viz druhý analyzovaný piktogram halapartna) se liší pouze jedním vodorovným tahem ve střední části znaku. Stejnou situaci sledujeme i při porovnávání obou znaků ve stylu normativního písma. Dnes vystupuje jako fonetická výpůjčka pro význam 11. ze 12. pozemských větví.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

士 sekera

Sekera, v dolní části znaku její ostří. Uváděná první doložená grafická podoba znaku pochází z nápisů na bronzích: dolní část reprezentuje ostří sekery, horní část její topůrko. Srovnáme-li výše analyzované dva piktoqram s významem sekera s touto variantou piktoqramu stejného významu, povšimneme si odlišného zdůraznění té které části sekery. V případě sekery sloužící jako zbraň, jež byla analyzována výše (viz piktoqram sekera v podkapitole vojsko a zbraně) pozorujeme zdůrazněnou sečnou funkci, u sekery analyzované v podkapitole architektura není žádná část zvláště zdůrazněna. U zde analyzované sekery pozorujeme důraz kladený na topůrko sekery, jež je naznačeno zkřížením svislého a vodorovného tahu v horní části znaku, přičemž ostří se nachází v dolní části znaku. Ve stylu menšího písma je zobrazení ostří ještě méně důrazné než v nápisích na bronzích, zatímco křížením zdůrazněné topůrko zůstává zachováno. V úřednickém písmu vychází grafika znaku ze stylu menšího písma, která i v etapě normativního písma zůstává zachována. Dnes výpůjčka pro význam učenec, vědec.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

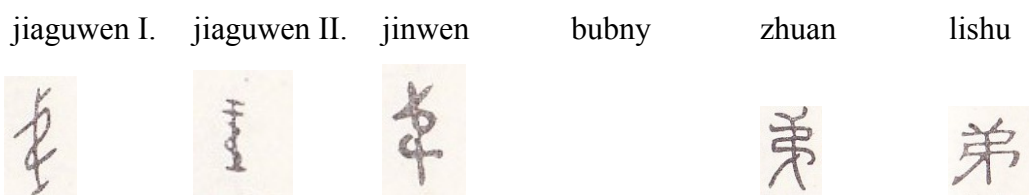
zhuan

lishu

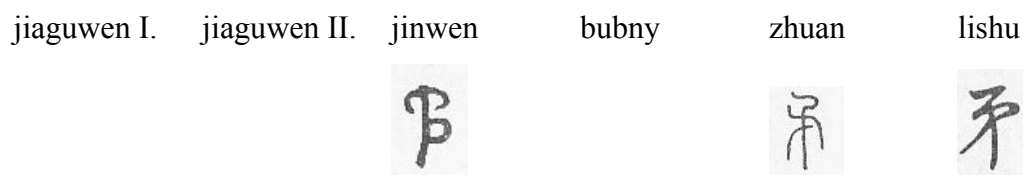
弟 bodná zbraň

Reprezentuje bodnou zbraň, jež je omotána provázkem ze surového hedvábí. V první variantě nápisů na kostech zřetelně rozpoznáváme ratiště bodné zbraně tvořící osu znaku, zakončené bodcem v horní části znaku, ve střední části pozorujeme symbolické znázornění hedvábného provázku, jež na ratiště namotán. Druhá varianta nápisu na kostech není tak zřetelná jako první, nicméně i zde poznáváme ratiště zbraně i namotaný provázek. Grafická podoba znaku nápisů na bronzích byla formalizována: z původního zobrazení zůstalo zachováno ratiště (již bez zobrazeného bodce) a schematicky namotaný provázek. Grafika znaku ve stylu menšího písma je do jisté míry zkomolena a ztrácí tak původní obrázkový charakter. Zachováno je zobrazení provázku, v horní části přidány bodový a pravý tah, dolní část transformována do levého tahu křížícího ratiště osu znaku. Ve stylu úřednického písma přebírá grafika znaku podobu ze stylu menšího písma. Obdobně grafika normativního stylu vychází z předchozích dvou stylů. Od postupně namotaného provázku je odvozen pozdější význam pořadí.

矛 kopí

Piktogram představuje kopí. V nápisech na bronzích pozorujeme v horní části hrot, svislý tah zobrazuje ratiště kopí. Význam pravé části znaku není znám. Ve stylu menšího písma dochází k výrazné stylizaci znaku, z něhož již není původní význam patrný. Ve stylu úřednického písma bychom kopí identifikovali poměrně obtížně. Totéž platí i pro styl normativního písma. Význam znaku zůstal zachován.

弋 harpuna

V nápisech na kostech pozorujeme provaz přivázaný na tělo šípů. Horní část znaku představuje ostří harpuna, střední vodorovný tah představuje provaz na ní namotaný. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma vychází z grafiky nápisů na kostech, zobrazení provazu zde však tihne k vertikálnímu protažení, přičemž ve stylu úřednického písma je opět srovnáno do vodorovné polohy. V grafice normativního písma je horní krátký vodorovný tah transformován do bodového tahu. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

6.1.2 Lukostřelba

弓 luk

Piktogram reprezentuje luk. V nápisech na kostech pozorujeme obrázek napnutého luku: v prostřední části zobrazena pevná tětiva, v levé části pružné lučiště, horní část znaku patrně signalizuje šíp. Již ve druhé variantě nápisů na kostech pozorujeme schematizaci znaku, zobrazeno je pouze pružné lučiště a šíp v horní části znaku. Obdobně je tomu i v nápisech na bronzích. V nápisech na kamenných bubnech dochází k prodloužení vodorovného tahu zobrazujícího patrně šíp a ke zdůrazněnému zobrazení pružného lučiště. Z podoby znaku v nápisech na kamenných bubnech vychází následně podoba ve stylu menšího písma, která je dále formalizována ve stylu úřednického písma. Dnes výpůjčka pro význam ohnout se, poklonit se.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

寅 šíp

V první variantě nápisů na kostech piktoqram zřetelně reprezentuje šíp z čelního pohledu: v horní části hrot ostří, v dolní části stabilizátory šípu. Ve druhé variantě nápisů na kostech jsou zpodobněny zároveň ruce držící šíp. V horní části zůstává patrný hrot ostří šípu, v dolní části stabilizátory. V nápisech na bronzech má zobrazené ostří zakulacenou podobu, zobrazené ruce již nejsou se znakem bezprostředně spojeny. Ve stylu menšího písma dochází k formalizaci znaku do zkomolené podoby, z níž rozpoznáváme ve vnitřní dolní části znaku stabilizátory, ve střední části ruce. Ve stylu normativního písma připomíná grafická podoba znaku zkomolenou grafiku druhého nápisu na kostech. Dnes fonetická výpůjčka pro 3. pozemskou větev.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

6.1.3 Prapory

中 praporec

Obrázek vlajky, respektive praporce. Opět se největší mírou pikto­grafičnosti vyznačuje grafická podoba znaku v nápisech na bronzech: v horní i dolní části znaku pozorujeme fábor­ky, střední část znaku představuje samotnou vlajku či praporec, osu znaku tvoří žerd'. V první variantě nápisů na kostech jsou zřetelně vyjádřeny vlající fábor­ky v horní i dolní části, ve střední části je již méně důrazně zpodobněn praporec, jenž pravděpodobně rovněž povlává ve větru, což je naznačeno dvěma svislými tahy po jeho stranách. Ve druhé variantě nápisů na kostech došlo ke zjednodušení ve vyjádření grafické podoby praporce: zachovány jsou pouze fábor­ky v horní části znaku, zdůrazněn je naopak praporec ve střední části znaku. Ve stylu menšího písma došlo v rámci zjednodušení grafiky k formalizaci v duchu schematizace znaku: od zobrazení fábor­ků bylo zcela upuštěno, zůstala zachována pouze prostřední část znaku signalizující praporec. Následující dva styly již jen přebírají podobu ze stylu menšího písma. V současnosti znak nese význam střed.¹

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Praporec stával uprostřed vesnice, odtud odvozen význam střed.

6.2 Národ a válčení

父 sekera v ruce

Obrázek ruky držící sekeru, přeneseně muž se sekerou – otec. Původní význam znaku je oslovením pro muže s významným postavením. V první i ve druhé variantě nápisů na kostech pozorujeme schematicky znázorněnou levou ruku (viz piktogram levá ruka) držící sekeru, jež je zde znázorněna svislým tahem v pravé části znaku. V nápisích na bronzích naopak sledujeme pravou ruku se schematicky znázorněnou sekerou v levé části znaku. Ve stylu menšího písma zůstává zachováno zobrazení pravé ruky, vyznačení sekery má však tendenci k naprostému zaniknutí. Ve stylu úřednického písma došlo ke zkomolení znaku. Z grafické podoby stylu úřednického písma je sekera držená v ruce neidentifikovatelná bez znalosti předchozí podoby znaku. Dnešní význam znaku je otec.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

王 obřadní sekera

Piktogram reprezentuje obřadní sekeru se zdobnou hlavou jakožto odznak královské moci. V nápisech na kostech pozorujeme v obou variantách znaku v dolní části ostří sekery, vodorovnými tahy v horní části znaku je naznačena její zdobná hlava (viz piktogram sekera - druhá v pořadí - v podkapitole vojsko a zbraně). V nápisech na bronzích opět pozorujeme ostří obřadní sekery v dolní části znaku a schematicky naznačenou zdobnou hlavu v horní části znaku. Ve stylu menšího písma pozorujeme sekeru, jejíž grafická podoba se téměř shoduje s výše analyzovaným piktogramem sekera (viz piktogram sekera v podkapitole architektura), jediným rozdílem je vodorovný tah v horní části znaku obřadní sekery. Ve stylu úřednického písma je zachována grafika znaku z nápisů menším písmem, kterou následně přebírá i styl normativního písma. Obrázkový charakter znaku nebyl zachován. Znak v přeneseném významu užít pro význam král.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

6.3 Vítězná kořist

臣 otrok

Znak představuje zobrazení otroka. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme levostranně orientovaný znak: oko je otočeno o 90 stupňů (viz piktogram oko) naznačuje tak pohled vzhůru se skloněnou hlavou, což signalizuje význam otroka.¹ Druhá varianta nápisů na kostech se od první odlišuje pravostrannou orientací znaku. V nápisích na bronzích pozorujeme zvýrazněnou oční duhovku, znak je orientován pravostranně, stále je otočen o 90 stupňů. Formalizovaná podoba znaku ve stylu menšího písma již pootočené oko připomíná jen zdaleka, ve stylu úřednického písma jej nejsme schopni identifikovat. Grafika znaku ve stylu normativního písma se vrací ke grafice stylu menšího písma. V přeneseném významu se znak používal pro význam hodnostář, úředník.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

民 otrok

Piktogram představuje levé oko probodnuté nožem, což má představovat otroka. Zatímco v nápisích na bronzích je zobrazení oka propíchnutého nožem dobře zřetelné, ve stylu menšího písma je znak již formalizován a podoba propíchnutého oka patrná není. K další formalizaci znaku došlo ve stylu úřednického písma. Podoba znaku ve stylu úřednického písma byla převzata do stylu normativního písma. V přeneseném slova smyslu se dnes znak používá ve významu lid.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

¹ Otok nikdy nesměl pohlédnout do očí svého pána.

辛 jehla

Obrázek jehlice užívané pro cejchování tváří zločinců. V první variantě nápisů na kostech je zřetelný ostrý hrot v dolní části znaku, horní část prezentuje madlo jehly. Ve druhé variantě nápisů na kostech pozorujeme odlišné zobrazení madla tetovací jehly. V grafice znaku v nápisích na bronzích sledujeme podobu shodnou s druhou variantou nápisů na kostech. Ve stylu menšího písma je grafická podoba znaku již stylizována, čímž ztrácí svůj obrázkový charakter. Ve stylu úřednického písma je znak opětovně stylizován, z původní obrázkové podoby znaku není identifikovatelný žádný z atributů tetovací jehly. Dnes výpůjčka pro 8. nebeský kmen.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

7 Kapitola sedmá – kult a kultura

7.1 Primitivní umění

7.1.1 Písňe

樂 stolní citera

Piktogram představuje tradiční čínský šestnáctistrunný hudební nástroj, jehož struny jsou umístěny na dřevěné desce. V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme v horní části znaku zobrazené struny, v dolní části znaku je vyobrazen dřevěný rezonátor, na němž jsou struny umístěny. V nápisech na bronzích se objevuje v horní části znaku, mezi schematicky zobrazenými strunami, patrně posuvná kobylka. Grafika znaku se s výjimkou drobných stylizačních úprav nemění v grafice stylu menšího písma ani v grafice stylu úřednického písma. Bez etymologického výkladu bychom však pravděpodobně zobrazovaný hudební nástroj nerozpoznali. V dnešní době se znak užívá ve významu radost.¹

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

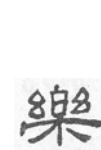

bubny

zhuan

lishu

¹ Čínská stolní citera byla spojována se zábavní hudbou, odtud patrně odvozený význam radosti či zábavy (internetový zdroj).

于 syrx

Představuje foukací hudební nástroj. V nápisech na bronzích zobrazuje pravá část znaku flétnu se schematicky znázorněným otvorem, levá část znaku je nevyjasněná. Grafická podoba znaku ve stylu menšího písma formalizuje levou část znaku z nápisů na bronzích, ze znaku složeného ze dvou grafických prvků tak vzniká znak o jednom grafickém prvku. Ve stylu úřednického písma došlo k další formalizaci znaku. Do stylu normativního písma byla přejata grafická podoba ze stylu úřednického písma. Dnešní význam znaku je fonetickou výpůjčkou pro formální významy předložek: v, z apod.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

庚 zvon

Piktogram reprezentuje závěsný rituální zvon. V grafice první varianty znaku nápisů na kostech pozorujeme zavěšený zvon: v horní části schematické naznačení zavěšení zvonu, ve střední části znaku zvon, osu znaku tvoří srdce zvonu. Ve druhé variantě nápisů na kostech je zobrazení zvonu ve srovnání s první variantou schematictější. V nápisech na bronzích vychází grafika znaku z první varianty nápisů na kostech, zobrazeny jsou všechny popsané atributy. Ve stylu menšího písma přibýlo znázornění dvou rukou, znak byl však v této etapě formalizován: zobrazení zvonu se omezilo na vyjádření pomocí vodorovného tahu, zdůrazněn zůstává závěsný systém. Zkomolená grafika znaku ve stylu úřednického písma zcela pozbyla původní obrázkový charakter. Grafika stylu úřednického písma byla přebrána do stylu normativního písma. Později výpůjčka pro význam 7. nebeský kmen.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

南 okarína

Znak reprezentuje keramickou flétnu. V nápisech na kostech pozorujeme obrázek okaríny otočený tak, aby náustek směřoval směrem vzhůru, patrné jsou otvory, jejichž zakrýváním se mění výška tónu. Ve stylu menšího písma dochází k formalizaci znaku: zobrazení náustku zůstává v horní části znaku zachováno, transformována je dolní část znaku zobrazující tělo flétny, přičemž zůstávají patrné schematicky naznačené otvory. K další formalizaci znaku dochází v grafice úřednického písma, kterou následně přebírá i normativní styl. Dnešní přenesený význam znaku je označení světové strany: jih.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

7.1.2 Lidské tělo v umění

文 tetování

V nápisech na kostech znak reprezentuje postavu z čelního pohledu s dekorativním vzorem na prsou, což je lépe zřetelné z jejich první varianty. Opětovně se však jako nejzřetelnější jeví zobrazení v nápisech na bronzích. Z grafiky znaku ve stylu menšího písma je stále patrná lidská postava s dekorativním vzorem na prsou, ve stylu úřednického písma je znak již formalizován a ztrácí tak piktografický charakter. Dnes psáno znakem 文, zatímco 纹 označuje písemnictví.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

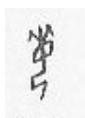
每 krásná žena

Žena s ozdobou ve vlasech, což reprezentuje krásnou ženu. V obou variantách nápisů na kostech pozorujeme obrázek ženy z profilu (viz piktogram žena) se zvýrazněnou ozdobou hlavy v horní části znaku. Ve srovnání s výše analyzovaným piktogramem žena zde zaznamenáváme odlišný proces grafické formalizace znaku, který se projevuje již v nápisích na bronzích: piktogram žena s ozdobou ve vlasech je v nápisích na bronzích charakterizován dvěma bodovými tahy, jež mají znázorňovat patrně bradavky, v horní části znaku se nachází zobrazení ozdoby hlavy, jak bylo přejato z druhé varianty nápisů na kostech. Ve stylu menšího písma naopak pozorujeme při srovnání se znakem žena jistou podobnost, avšak ve stylu úřednického písma je grafická podoba obou znaků již nesrovnatelně odlišná. Dnes je znak fonetickou výpůjčkou pro význam každý.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

無 tanec

Reprezentuje tančící postavu držící v rukou taneční ozdoby. V grafice nápisů na kostech pozorujeme uprostřed znaku lidskou postavu, která v levé i pravé ruce drží ozdoby užívané při rituálním tanci. V nápisích na bronzích sledujeme rozložení znaku do tří grafických prvků, z nichž prostřední prvek zobrazuje lidskou postavu, po stranách jsou vyobrazeny ozdoby. Ve stylu menšího písma došlo navzdory simplifikačním tendencím, k jeho komplikovanějšímu způsobu záznamu, ve stylu úřednického písma byla grafika znaku zjednodušená do takové míry, že tančící postavu s ozdobami z ní zcela jistě nejsme schopni identifikovat. Ve stylu normativního písma vystupuje opět nezjednodušená grafická podoba znaku, přičemž její podoba je od původní velmi vzdálena. Dnes význam tanec psán znakem 舞, kdežto 無 vypůjčeno pro významy: nic, bez.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

鬼 duch

Znak reprezentuje mýtickou postavu ducha. V první variantě nápisů na kostech vidíme v dolní části znaku klečící ženskou postavu (viz piktogram žena), v horní části znaku je zdůrazněna maska představující ducha. Ve druhé variantě nápisů na kostech pozorujeme již schematicky zobrazenou postavu člověka obecně (viz piktogram osoba), jenž je orientován pravostranně, v horní části znaku zůstává patrná maska znázorňující ducha. V nápisech na bronzích dolní část znaku transformuje do podoby, která nepřipomíná ani piktogram klečící ženy, ani lidskou postavu. Ve stylu menšího písma dochází k další stylizaci znaku: dolní část je formalizována pravděpodobně bez ohledu na předchozí podobu znaku, horní část zpodobňující masku zůstává zachována. Téměř konečnou formalizaci sledujeme ve stylu úřednického písma, která vyústí ve stylizaci ve fázi normativního písma. Význam znaku zůstal zachován.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

7.2 Věštění o obřady

7.2.1 Věštba

卜 prasklina

Piktogram představuje prasklinu na želvím krunýři vzniklou žářem při věšteckých obřadech. Patří k té skupině piktogramů, jejichž grafika s v podstatě nezměnila, ve všech vývojových fázích grafiky znaku pozorujeme schematicky znázorněnou puklinu, jejíž levá část zůstává neměnná po celou dobu svého vývoje, pravá část mění jen sklon. Ani po významové stránce nedošlo ve znaku ke změně.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

兆 puklina

Piktogram reprezentuje pukliny na želvích krunýřích užívané při výkladech budoucnosti při věšteckých obřadech. Doložená podoba ze stylu menšího písma je kombinací dvou grafických prvků: výše analyzovaného piktogramu puklina v pravé části znaku (viz piktogram puklina) a dále prvku tvořeného čtyřmi téměř svislými tahy. K formalizaci znaku dochází ve stylu úřednického písma, která dále pokračuje ve stylu normativním. Narozdíl od výše analyzovaného piktogramu puklina prošel tento znak procesem grafické formalizace minimálně ve dvou ze tří doložených etap vývoje. Co se týče významové stránky znaku, byl znak vypůjčen pro význam číslovky milion.

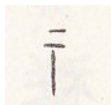
jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

示 oltář předků

Piktogram reprezentuje obřadní oltář předků ve tvaru písmene T. Oltář je dobře zřetelný v obou variantách nápisů na kostech, jejichž grafika se liší ve způsobu zobrazení horní části oltáře: v první variantě pozorujeme nad sebou dva vodorovné tahy, ve druhé variantě jen jeden. Ve stylu menšího písma přibyly ke grafice znaku další dva grafické prvky: svislé postranní tahy. Znak dnes použit pro význam slovesa naznačovat, ukazovat.

jiaguwen I. jiaguwen II. jinwen bubny zhuan lishu

且 falus

Falický symbol směřující vzhůru jako idol kultu předků. V první variantě nápisů na kostech naprosto zřetelně rozpoznáváme falus z čelního pohledu. Ve druhé variantě nápisů na kostech dochází ke zašpičatění horní části falu, čímž se grafické vyjádření stává méně zřetelným. V nápisech na bronzách se grafická podoba znaku do jisté míry navrácí k podobě první varianty nápisů na kostech, přičemž je k ní přidáno schematické zobrazení ruky (viz piktogram levá ruka). Ve stylu menšího písma dolní část falu transformovala do podoby vodorovného tahu. Ve stylu úřednického písma i ve stylu normativního písma vychází grafická podoba znaku ze stylu menšího písma. Výpůjčka pro formální významy nadto, kromě toho. Falus je dnes zapisován znakem 祖.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

III. nádoba

Znak zobrazuje kruhovou obřadní nádobu na stopce z čelního pohledu. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme v horní části znaku zobrazenou kruhovou nádobu, v jejíž vnitřní části jsou naznačena ucha, v dolní část znaku představuje podstavec nádoby. Ve srovnání s první variantou, je grafická podoba znaku druhé varianty nápisů na kostech schematičtější, chybí označení uch. V nápisech na bronzích pozorujeme v horní části znaku opět kruhovou nádobu, jejíž ucha jsou vyznačena z vnější strany nádoby, v dolní části se nachází podstavec nádoby. Ve stylu menšího písma došlo k formalizaci znaku: ucha byla nelogicky posunuta z horní části nádoby směrem ke dnu, vyznačena jsou dvěma svislými tahy, identifikovatelná je kruhová nádoba i její podstavec. K výrazné formalizaci došlo ve stylu normativního písma, z jehož grafiky již nádoba identifikovatelná není. V samostatném významu se již nevyskytuje, ve dvouslabičném spojení funguje ve významu domácí potřeba.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

豆 obětní nádoba

Vysoká kruhová obřadní nádoba z čelního pohledu. V první variantě nápisů na kostech pozorujeme kruhovou nádobu bez uch (viz piktogram nádoba) v horní části znaku, v dolní části znaku identifikujeme podstavec nádoby. Ve druhé variantě nápisů na kostech a zároveň ve všech následujících doložených etapách grafické podoby znaku se v iniciální části znaku objevuje vodorovný tah, s největší pravděpodobností signalizuje nebesa. Ve stylu menšího písma došlo k nevýrazné formalizaci znaku: redukce vodorovného tahu ve zobrazení nádoby, iniciální vodorovný tah zůstal zachován. V úřednickém stylu došlo k formalizaci vyznačující se zploštěním původního zobrazení piktogramu. V normativním stylu přebírá znak podobu ze stylu úřednického písma. Dnes znak vypůjčen pro význam bob, fazole.

jiaguwen I.

jiaguwen II.

jinwen

bubny

zhuan

lishu

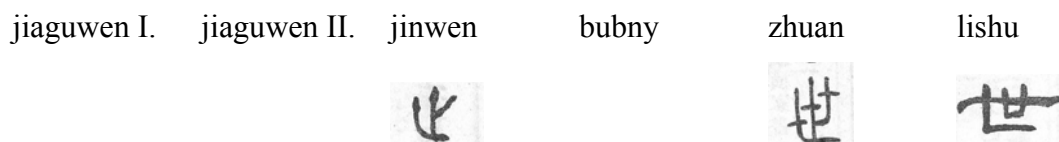

7.3 Kolébka civilizace

7.3.1 Vázání uzlů – primitivní způsob záznamu

世 uzlíky

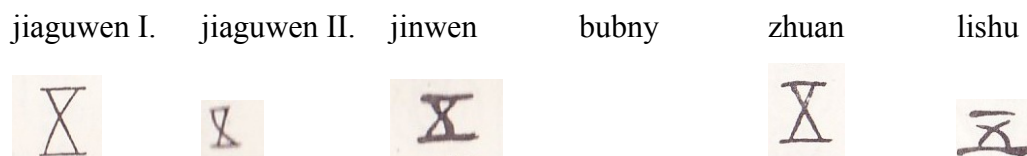
Reprezentuje zaznamenávání historie pomocí vázání uzlíků¹. V nápisech na bronzích pozorujeme provázky, jejichž konce jsou opatřeny uzlíky. Ve stylu menšího písma tyto uzlíky transformují do podoby tří krátkých vodorovných tahů, které v následující etapě splývají do jednoho vodorovného tahu, protínajícího znak po celé jeho šířce. Grafická podoba znaku z nápisů úřednickým písmem byla přejata do stylu normativního písma. V dnešní čínštině znak v přeneseném slova smyslu označuje generaci.

7.3.2 Číslice a symboly

五 křížení

Obrázek reprezentující křížení². V nápisech na kostech pozorujeme v obou variantách symbolicky zobrazené křížení pomocí dvou šikmých tahů. Grafická podoba z nápisů na kostech zůstává neměnná jak v nápisech na bronzích, tak i v následujících dvou stylech. K její formalizaci dochází ve stylu úřednického písma. Znak funguje jako fonetická výpůjčka pro vyjádření číslovky pět.

¹ Podle čínské tradice jsou uzlové značky starodávnými upamatovacími prostředky. Číňané pletli z rákosy a třtiny šňůry a na ně přivazovali uzly ze třtiny nebo slámy, které sloužily k zaznamenání číselných údajů (Kéki 1984: 15).

² Podle jiného výkladu se jedná o symbolické znázornění čísla pět: je to číslo uprostřed mezi jedničkou a devítkou.

Shluková analýza

Shluková analýza nalézá sobě navzájem podobné případy a utváří z nich tzv. shluky. Algoritmus výpočtu je divizní nebo aglomerativní. Vybraná shluková analýza využívá aglomerativní algoritmus, kdy je počáteční (nultý) rozklad množiny jednotek rozdělen na jednoprvkové shluky. V dalších krocích jsou vybrány dva „nejpodobnější“ shluky (na základě daného kritéria) a jsou sloučeny do jednoho (Hill 2007: 169-172).

Metoda shlukové analýzy K-průměrů (K-means Cluster Analysis)

Metoda k-průměrů je hierarchická metoda shlukové analýzy, která umožňuje rozklad matice dat do předem určeného počtu shluků pomocí minimalizace daného kritéria (v tomto případě vzdálenosti). Pro vzdálenost mezi centroidem a jednotkou je použita Euklidovská prostá metrika (Hill 2007: 173-4).

V první fázi algoritmu shlukování jsou statistické jednotky rozloženy do požadovaného počtu shluků (může být náhodně nebo na základě dodatkové informace). Ve vybrané metodě shlukování K-means Clustering je rozložení provedeno výběrem prvních X jednotek, kde X je rovno počtu shluků. Ve druhé fázi jsou určeny centroidy každého shluku v daném rozkladu. V další fázi jsou posouzeny vzdálenosti všech jednotek od jednotlivých centroidů a jednotky jsou zařazeny do shluku, k jehož centroidu mají nejbližší. Pokud již nedochází k žádným změnám a přesunům, tak se algoritmus ukončí. Jinak se procedura opakuje (Teknomo 2010: internetový zdroj)

Analýza byla provedena pomocí algoritmu v prostředí Visual Basic for Applications pod MS Excel 2003.

Tabulka I.a

	četnosti ve skupinách:	vertikální protažení-otočení o 90°	redukce atributů	pravostranný	levostranný
skupina1:	6	0	0	2	2
skupina2:	35	2	4	5	10
skupina3:	149	10	3	27	41
skupina4:	14	0	2	1	2

Tabulka I.a představuje výsledek provedené shlukové analýzy, jejíž podrobné údaje jsou uvedeny v tabulce I.c. Analyzované znaky byly rozděleny do čtyř skupin na základě čtyř faktorů:

- 1, vertikální protažení – otočení o 90°: vyjadřuje, zda byl daný znak v průběhu grafické formalizace vertikálně protažen otočením o 90 stupňů (nepočítaje znaky, jejichž grafická podoba je vertikálně protažena již od první dochované podoby)
- 2, redukce atributů: počet vyjadřuje ty znaky, u nichž došlo v grafické formalizaci ke zřetelné redukci počtu atributů (počítaje úbytek i příbytek atributů)
- 3, pravostranný: položka označuje znaky zobrazené z profilu a orientované pravostranně (posuzovány byly všechny dochované grafické podoby znaku)
- 4, levostranný: položka označuje znaky zobrazené z profilu a orientované levostranně (posuzovány byly všechny dochované grafické podoby znaku)

Tabulka I.b

	vertikální protažení-otočení o 90°	redukce atributů	pravostranný	levostranný	beze změny
změny (počet znaků)	12	9	35	55	68
Změny (v % z celku)	6%	4%	17%	27%	33%

Tabulka I.b představuje výsledek provedené shlukové analýzy, jejíž podrobné údaje jsou uvedeny v tabulce I.c. Z celkového počtu 204 znaků bylo 12 znaků (6 %) vertikálně protaženo otočením o 90 stupňů, u 9 z nich (4 %) došlo k redukci atributů, u 35 znaků (17 %) zobrazujících dané konkrétním z profilu byla pozorována pravostranná orientace, u 55 znaků (27 %) byla naopak pozorována levostranná orientace. Poslední sloupec představuje počet znaků, u nichž neproběhla žádná z uvedených změn. U každého z analyzovaných znaku byla porovnávána každá z doložených a uvedených variant z jednotlivých fází grafického vývoje.

Následná tabulka I.c představuje podrobný rozpis analyzovaných znaků a faktorů, které ovlivňovaly proces grafické formalizace znaku. Výsledky z ní jsou uvedeny ve výše uvedených tabulkách - tabulce I.a a I.b.

V tabulce I.c představuje levý sloupec všechny analyzované piktogramy v pořadí shodném s pořadím v oddílu Analýza, ve druhém sloupci zleva jsou znaky, u nichž nedošlo k vertikálnímu protažení otočením o 90 stupňů, označeny 0 a ty, u nichž k vertikálnímu protažení došlo, jsou označeny 1. Ve třetím sloupci zleva jsou znaky, u nichž nedošlo k redukci atributů označeny 0, znaky, u nichž byl v průběhu formalizace zaznamenán nárůst počtu atributů jsou označeny 1, znaky, u nichž došlo v průběhu formalizace k úbytku atributů, jsou označeny -1. Číslice uváděné ve čtvrtém sloupci zleva představují počet těch variant ve vývojové fázi znaku, které byly orientovány pravostranně, číslice uváděné v pátém sloupci zleva představují počet těch variant, které byly orientovány levostranně (záporná varianta číslice byla užita pro výpočet shlukové analýzy). Čtvrtý a pátý sloupec tak tvoří poměr počtu pravostranně a levostranně orientovaných variant téhož znaku. Poslední sloupec představuje zařazení znaku do jedné ze čtyř skupin uvedených v tab. I.a. Pro lepší orientaci jsou rozlišeny i barevně.

Procentuální vyjádření výsledků analyzovaných znaků a faktorů ovlivňujících grafickou formalizaci znaku je obsaženo v tabulce I.b.

V některých případech posuzování nebylo možné upustit od subjektivního hodnocení, proto mohou být některé případy diskutabilní.

Tabulka I.c

	vertikální protažení- otočení o 90°	redukc atributů	pravostrann y	levostranný	shluk
人 osoba	0	0	1	-4	1
天 člověk s velkou hlavou	0	0	0	0	3
女 žena	0	0	1	-2	2
胃 žaludek	0	0	0	0	3
心 srdce	0	0	0	0	3
要 pas	0	0	0	0	3
吕 páteř, hřbet	0	0	0	0	3
骨 kost	0	0	0	0	3
交 křížít (se)	0	0	0	0	3
凶 lebka	0	0	0	0	3
面 obličej	1	0	0	0	3
首 hlava	0	-1	0	-2	2
毛 chlup	0	0	0	-1	3
須 licousy	0	0	0	0	3
目 oko	1	0	0	0	3
自 nos	0	0	0	0	3
口 ústa	0	0	0	0	3
舌 jazyk	0	0	0	0	3
欠 zívát	0	0	1	-2	2
耳 ucho	0	0	1	-2	2
而 vous	0	0	0	0	3
牙 zub	0	0	0	0	3
齒 zub	0	1	0	0	3
手 ruka	0	0	0	0	3
爪 spár	0	0	0	0	3
又 pravá ruka	0	0	0	-4	1
鬥 boj	0	0	0	0	3
丑 ruka	0	0	1	-4	1
了 křeč v paži	0	0	0	0	3
左 levá ruka	0	1	4	0	4
九 předloktí	0	0	0	-2	2
止 chodidlo	0	0	0	-2	2
包 placenta	0	0	0	0	3
巳 zárodek	0	0	0	0	3
子 dítě	0	0	0	0	3
兒 novorozeně	0	0	0	0	3
夫 dospělý muž	0	0	0	0	3
夏 Han	0	-1	0	0	3
介 člověk v brnění	0	0	1	-1	2
久 ležící člověk	0	0	0	0	3
長 dlouhé vlasy	0	0	0	-3	2
老 stařec	0	0	1	-2	2
尸 ležící postava	0	0	1	-2	2
日 slunce	0	0	0	0	3
月 měsíc	0	0	2	-2	4
夕 půlměsíc	0	0	0	-6	1
亘 vír	0	0	0	0	3
云 mraky	0	0	5	-1	4
雨 déšť	0	0	0	0	3

	vertikální protažení- otočení o 90°	redukc atributů	pravostranný	levostranný	shluk
电/電 blesk	0	0	0	0	3
申 blesk	0	0	0	0	3
水 řeka	0	0	0	0	3
气 vzduch	0	0	0	0	3
川 řeka	0	-1	0	0	3
回 točit se	0	0	2	-1	3
州 ostrov	0	0	0	0	3
永 řeka	0	0	1	-4	1
泉 proud vody	0	0	0	0	3
山 hora	0	0	0	0	3
丘 kopec	0	0	0	0	3
木 strom	0	1	0	0	3
生 rašící rostlinka	0	0	0	0	3
才 rostlina	0	0	0	0	3
不 květní kalich	0	0	0	0	3
帝 květní lůžko	0	0	0	0	3
瓜 tykev	0	0	0	0	3
齊 pšenice	0	0	0	0	3
禾 klas	0	0	0	0	3
來 pšenice	0	0	0	0	3
米 rýže	0	0	0	0	3
果 plod	0	0	0	0	3
甲 osemení	0	0	0	0	3
竹 bambus	0	0	0	0	3
朵 poupě	0	0	0	0	3
黍 proso	0	1	0	0	3
魚 ryba	1	-1	0	0	3
丙 ocasní ploutev	0	0	0	0	3
再 ryby	0	0	0	0	3
貝 škeble	0	0	0	0	3
龜 želva	0	0	0	0	3
虫 had	0	0	0	0	3
它 had	0	0	0	0	3
巴 velký had	0	0	0	0	3
龍 drak	0	0	1	-1	2
萬 štír	0	0	0	0	3
辰 mlž	0	0	0	-1	3
豕 šelma	1	0	0	-2	2
熊 medvěd	0	0	0	0	3
鼠 krysa	1	0	0	-1	3
虎 tygr	0	1	0	-3	2
鹿 jelen	0	0	2	-1	4
馬 kůň	1	1	0	-3	2
兔 zajíc	1	0	0	-2	2
象 slon	1	0	1	-2	2
牛 buvol	0	0	0	0	3
羊 ovce	0	0	0	0	3
豕 vepř	0	0	0	-2	2
亥 vepř	1	0	2	-1	4
犬 pes	1	0	0	-3	2

pokr. tabulka I.c

	vertikální protažení- otočení o 90°	redukce atributů	pravostranný	levostranný	shluk
角 roh	0	0	1	-2	2
兕 samice nosorožce	1	0	1	-1	2
麗 jelení paroží	0	0	0	-2	2
鳥 pták	0	0	1	-2	2
鳥 pták	0	0	0	-1	3
隹 krátkoocasý pták	0	0	0	-2	2
燕 vlaštovka	0	0	0	0	3
飛 jeřáb	0	0	0	0	3
寫 straka	0	0	0	0	3
羽 peří	0	0	1	-3	2
非 křídla	0	0	0	0	3
巢 hnízdo	0	0	0	0	3
西 hnízdo	0	0	0	0	3
干 vidle	0	0	0	0	3
网 síť	0	0	0	0	3
己 provaz	0	0	2	-2	4
方 pluh	0	0	1	-4	1
以 pluh	0	0	4	0	4
力 socha jako zemědělský nástroj	0	0	0	-3	2
田 pole	0	0	0	0	3
周 úrodné pole	0	0	0	0	3
井 studna	0	0	0	0	3
土 menhir	0	0	0	0	3
午 palice	0	0	0	0	3
刀 nůž	0	0	0	-2	2
革 stažená kůže	0	0	0	0	3
桑 morušovník	0	0	0	0	3
絲 hedvábí	0	0	0	0	3
阜 pahorek	0	0	3	-1	4
六 pravěké obydlí	0	0	0	0	3
向 dům	0	0	0	0	3
余 střecha	0	0	0	0	3
高 vysoká budova	0	0	0	0	3
宮 palác	0	0	0	0	3
京 vysoká stavba	0	0	0	0	3
廣 průčelí	0	0	0	0	3
享 chrám předků	0	0	0	0	3
囟 komín	0	0	0	0	3
瓦 střešní taška	0	0	0	0	3
倉 sýpka	0	0	0	0	3
工 sekera	0	0	0	0	3
缶 amfóra	0	0	0	0	3
斤 sekyrka	0	0	0	0	3
丁 hřebík	0	0	0	0	3
酉 nádoba na víno	0	0	0	0	3
火 oheň	0	0	0	0	3
勺 lžička	0	0	0	0	3
升 váha	0	0	1	-2	2
鼎 trojnožka	0	0	0	0	3
壺 / 壺 konvice	0	1	0	0	3

	vertikální protažení- otočení o 90°	redukce atributů	pravostranný	levostranný	shluk
曾 hrnec na rýži	0	0	0	0	3
卑 pohár	0	0	1	-1	2
罍 pohárek	0	0	0	0	3
肉 maso	0	0	0	-2	2
食 nádoba s jídlem	0	0	0	0	3
匕 naběračka	0	0	2	0	4
求 kožich	0	0	0	0	3
衣 svršek	0	0	0	0	3
匹 látka	0	0	0	0	3
東 bandalír	0	0	0	0	3
東 sak	0	0	0	0	3
巾 šátek	0	0	0	0	3
玉 nefrit	0	0	0	0	3
章 ornament	0	0	0	0	3
朋 2 šňůry peněz	0	0	0	0	3
户 dveře	0	0	0	0	3
門 vrata	0	0	0	0	3
帚 koště	0	0	2	-2	4
用 vědro	0	0	0	0	3
几 stolek	0	0	0	0	3
因 matrace	0	0	0	0	3
主 lampa	0	0	0	0	3
舟 člun	0	0	1	-1	2
車 vůz	1	0	0	0	3
戈 halapartna	0	0	2	-2	4
戊 halapartna	0	0	4	0	4
戌 sekera	0	0	0	-3	2
士 sekera	0	0	0	0	3
弟 bodná zbraň	0	0	0	0	3
矛 kopí	0	0	0	0	3
弋 harpuna	0	0	0	0	3
弓 luk	0	0	0	-3	2
寅 šíp	0	0	0	0	3
□ praporec	0	0	1	-2	2
父 sekera v ruce	0	0	2	-2	4
王 obřadní sekera	0	0	0	0	3
臣 otrok	0	0	3	-1	4
民 otrok	0	0	0	0	3
辛 Jehla	0	0	0	0	3
樂 stolní citera	0	0	0	0	3
于 syrx	0	0	0	0	3
庚 zvon	0	1	0	0	3
南 okarína	0	0	0	0	3
文 tetování	0	0	0	0	3
每 krásná žena	0	0	0	-2	2
無 tanec	0	0	0	0	3
鬼 duch	0	0	1	-2	2
卜 prasklina	0	0	0	0	3
兆 puklina	0	0	0	0	3
示 oltář předků	0	0	0	0	3

pokr. tabulka I.c

	vertikální protážení- otočení o 90°	redukce atributů	pravostrann ý	levostranný	shluk
且 falus	0	1	0	0	3
皿 nádoba	0	0	0	0	3
豆 obětní nádoba	0	0	0	0	3
世 uzlíky	0	0	0	0	3
五 křížení	0	0	0	0	3

Tabulka II.a

	četnosti ve skupinách:	změna významu	výrazná formalizace znaku	změna významu + výrazná formalizace znaku	beze změn
skupina1:	23				23
skupina2:	17	17			
skupina3:	58		58		
skupina4:	106			106	
Změny v %		8%	28%	52%	11%

Tabulka II.a představuje výsledky analýzy, jejíž podrobná data jsou uvedena v tabulce II.b. Levý sloupec tabulky II.a představuje zařazení do jedné ze čtyř skupin na základě změny významu znaku a na základě výrazné grafické formalizace znaku. Ve druhém sloupci je uveden počet znaků nacházející s v té které skupině. Sloupec označen jako *změna významu* představuje počet znaků z celkových 204, jejichž lexikální význam byl změněn, poslední řádka představuje procentuální vyjádření. Číslice ve sloupci označeném jako *výrazná formalizace znaku*, představuje počet znaků, u nichž byla zaznamenána výrazná formalizace grafické podoby znaku. Pátý sloupec zleva vyjadřuje počet těch znaků, u nichž došlo zároveň ke změně lexikálního významu a k výrazné grafické formalizaci. Poslední sloupec vyjadřuje počet těch znaků, u nichž zůstal původní lexikální význam i původní grafická podoba (s přihlédnutím ke stylizaci) zachován.

Následná tabulka II.b představuje podrobný rozpis všech analyzovaných znaků a porovnávání jejich zachovaného či změněného významu a zachované či výrazně formalizované grafické podoby znaku. V levém sloupci jsou uvedeny všechny analyzované znaky, ve druhém sloupci zleva jsou číslicí 1 označeny znaky, u nichž došlo ke změně původního významu, číslicí 0 jsou označeny ty znaky, u nichž byl původní význam zachován. Obdobně jsou ve třetím sloupci zleva označeny číslicí 1 znaky, jejichž grafická podoba byla výrazně formalizována, číslicí 0 jsou označeny ty znaky, jejichž původní grafická podoba zůstala zachována. Čtvrtý sloupec označuje rozdělení znaků do čtyř skupin na základě shlukové analýzy. Pro lepší orientaci jsou zde jednotlivé skupiny rozděleny i barevně. Výsledky analýzy z tabulky II.b jsou uvedeny v tabulce II.a.

Tabulka II.b

	změna významu	výrazná formalizace znaku	shluk
人 osoba	0	0	1
天 člověk s velkou hlavou	1	0	2
女 žena	0	1	3
胃 žaludek	0	0	1
心 srdce	0	1	3
要 pas	0	1	3
吕 páteř, hřbet	1	0	2
骨 kost	0	0	1
交 křížit (se)	0	0	1
囟 lebka	1	0	2
面 obličej	0	1	3
首 hlava	1	1	4
毛 chlup	1	1	4
須 licousy	0	0	1
目 oko	0	1	3
自 nos	1	1	4
口 ústa	0	0	1
舌 jazyk	0	0	1
欠 zívát	1	1	4
耳 ucho	0	1	3
而 vous	1	0	2
牙 zub	0	1	3
齒 zub	0	1	3
手 ruka	0	0	1
爪 spár	0	1	3
又 pravá ruka	1	0	2
鬥 boj	0	1	3
丑 ruka	1	1	4
了 křeč v paži	1	0	2
左 levá ruka	1	1	4
九 předloktí	1	0	2
止 chodidlo	1	1	4
包 placenta	1	1	4
巳 zárodek	1	1	4
子 dítě	1	1	4
兒 novorozeně	0	0	1
夫 dospělý muž	0	0	1
夏 Han	1	1	4
介 člověk v brnění	1	1	4
久 ležící člověk	1	1	4
長 dlouhé vlasy	1	1	4
老 stařec	0	1	3
尸 ležící postava	1	1	4
日 slunce	1	0	2
月 měsíc	0	1	3
夕 půlměsíc	1	1	4
亘 vír	1	1	4
云 mraky	0	1	3
雨 déšť	0	0	1

	změna významu	výrazná formalizace znaku	shluk
电/電 blesk	1	1	4
申 blesk	1	1	4
水 řeka	1	1	4
气 vzduch	0	1	3
川 řeka	0	0	1
回 točit se	1	1	4
州 ostrov	1	1	4
永 řeka	1	1	4
泉 proud vody	0	1	3
山 hora	0	0	1
丘 kopec	0	1	3
木 strom	0	1	3
生 rašící rostlinka	1	1	4
才 rostlina	1	1	4
不 květní kalich	1	1	4
帝 květní lůžko	1	0	2
瓜 tykev	0	1	3
齊 pšenice	1	1	4
禾 klas	1	0	2
來 pšenice	1	1	4
米 rýže	0	1	3
果 plod	1	1	4
甲 osemení	1	0	2
竹 bambus	0	1	3
朵 poupě	1	1	4
黍 proso	1	1	4
魚 ryba	0	1	3
丙 ocasní ploutev	1	1	4
再 ryby	1	1	4
貝 škeble	0	1	3
龜 želva	0	1	3
虫 had	1	1	4
它 had	1	1	4
巴 velký had	1	1	4
龍 drak	0	1	3
萬 štír	1	1	4
辰 mlž	1	1	4
豸 šelma	1	1	4
熊 medvěd	1	1	4
鼠 krysa	0	1	3
虎 tygr	0	1	3
鹿 jelen	0	1	3
馬 kůň	0	1	3
兔 zajíc	0	1	3
象 slon	0	1	3
牛 buvol	0	1	3
羊 ovce	0	1	3
豕 vepř	0	1	3
亥 vepř	1	1	4
犬 pes	0	0	1

pokr. tabulky II.b

	změna významu	výrazná formalizace znaku	shluk
角 roh	1	1	4
兕 samice nosorožce	0	0	1
麗 jelení paroží	1	1	4
鳥 pták	0	1	3
鳥 pták	0	1	3
隹 krátkoocasý pták	1	1	4
燕 vlaštovka	0	1	3
飛 jeřáb	1	1	4
烏 straka	1	1	4
羽 peří	0	0	1
非 křídla	1	1	4
巢 hnízdo	0	1	3
西 hnízdo	1	1	4
干 vidle	1	1	4
网 síť	0	0	1
己 provaz	1	0	2
方 pluh	1	1	4
以 pluh	1	1	4
力 socha jako zemědělský nástroj	1	1	4
田 pole	0	0	1
周 úrodné pole	1	1	4
井 studna	0	0	1
土 menhir	1	1	4
午 palice	1	1	4
刀 nůž	0	1	3
革 stažená kůže	0	1	3
桑 morušovník	0	0	1
絲 hedvábí	0	1	3
阜 pahorek	0	1	3
六 pravěké obydlí	1	1	4
向 dům	1	0	2
余 střecha	1	1	4
高 vysoká budova	1	1	4
宮 palác	0	1	3
京 vysoká stavba	1	1	4
廣 průčelí	1	1	4
享 chrám předků	1	1	4
囟 komín	1	1	4
瓦 střešní taška	0	1	3
倉 sýpka	1	1	4
工 sekera	1	0	2
缶 amfora	0	1	3
斤 sekyrka	1	1	4
丁 hřebík	1	1	4
酉 nádoba na víno	1	1	4
火 oheň	0	1	3
勺 lžička	1	1	4
升 váha	1	1	4
鼎 trojnožka	0	1	3
壺 / 壺 konvice	0	1	3

	změna významu	výrazná formalizace znaku	shluk
甬 hrnec na rýži	1	1	4
卑 pohár	1	1	4
罍 pohárek	0	1	3
肉 maso	0	1	3
食 nádoba s jídlem	1	1	4
匕 naběračka	1	1	4
求 kožich	1	1	4
衣 svršek	1	1	4
匹 látka	1	1	4
束 bandalír	1	1	4
束 sak	1	1	4
巾 šátek	0	0	1
玉 nefrit	0	1	3
章 ornament	1	1	4
朋 2 šňůry peněz	1	1	4
户 dveře	0	1	3
門 vrata	0	0	1
帚 koště	0	1	3
用 vědro	1	1	4
几 stolec	1	0	2
因 matrace	1	0	2
主 lampa	1	1	4
舟 člun	0	1	3
車 vůz	0	1	3
戈 halapartna	0	1	3
戊 halapartna	1	1	4
戊 sekera	1	1	4
士 sekera	1	0	2
弟 bodná zbraň	1	1	4
矛 kopí	0	1	3
弋 harpuna	0	1	3
弓 luk	1	1	4
寅 šíp	1	1	4
巾 praporec	1	1	4
父 sekera v ruce	1	1	4
王 obřadní sekera	1	1	4
臣 otrok	1	1	4
民 otrok	1	1	4
辛 jehla	1	1	4
樂 stolní citera	1	1	4
于 syrx	1	1	4
庚 zvon	1	1	4
南 okarína	1	1	4
文 tetování	1	1	4
每 krásná žena	1	1	4
無 tanec	1	1	4
鬼 duch	0	1	3
卜 prasklina	0	0	1
兆 puklina	1	1	4
示 oltář předků	1	1	4

pokr. tabulky II.b

	změna významu	výrazná formalizace znaku	shluk
且 falus	1	1	4
皿 nádoba	1	1	4
豆 obětní nádoba	1	1	4
世 uzlíky	1	1	4
五 křížení	1	1	4

Závěr

Předkládaná diplomová práce byla věnována analýze a diachronnímu popisu znaků označovaných v *HXFZ* jako piktogramy, tedy znakům čínského písma, jejichž grafická podoba měla, nebo stále má, obrázkový charakter.

Samotné analýze předcházelo vyhledání piktogramů ve slovníku *HXFZ*. Celkový počet nalezených a následně analyzovaných piktogramů je 204. V další fázi byly piktogramy vyhledány ve *Velkém slovníku*, byla vyhledána jejich grafická podoba v různých fázích grafické formalizace, a to následovně: grafická podoba znaku z nápisů na kostech a želvích krunýřích, dále z nápisů na bronzech, z nápisů na kamenných bubnech, z textů psaných ve stylu menšího písma a textů psaných stylem úřednickým. Grafická podoba nápisů nalezených na kostech a želvích krunýřích je uvedena ve dvojí variantě, neboť zápisy pocházející z tohoto období jsou značně nejednotné. Pro první variantu nápisů na kostech byl vybrán piktogram s větší mírou piktografičnosti, ve druhé variantě je pak piktografičnost omezenější, význam daného piktogramu je tak méně zřetelný. Při výběru variant jsem se řídila převážně odbornou literaturou a radami a doporučeními vedoucího diplomové práce.

Analyzované piktogramy byly rozděleny do sedmi tematických kategorií: člověk, příroda, lov a zemědělství, dovednosti, živobyčí, válka, kult a kultura. Prvotní záměr – řazení piktogramů dle jejich počtu tahů – se ukázal být neadekvátní k charakteru analyzovaných prvků. Řazení dle počtu tahů sice může usnadnit vyhledávání, neumožňuje však vidět spojitosti mezi znaky z historického a kulturního hlediska. Řazením analyzovaných prvků dle tematických okruhů se ukázaly souvislosti mezi některými piktogramy, které se postupnou formalizací grafické podoby znaku později rozcházely.

Analýza byla provedena na základě několika faktorů ovlivňujících formalizaci grafické podoby znaku: analýza grafické stránky znaku byla hodnocena na základě otočení znaků o 90 stupňů, dále byla při posuzování brána v potaz případná redukce počtu atributů zobrazovaného konkrétního znaku (do fáze stylu menšího písma – odtud již byly atributy nahrazeny čarami a v úřednickém písmu tahy), posledním rozhodujícím faktorem byla pravostranná či levostranná orientace znaku. Takto provedenou analýzou byly vysledovány společné znaky ve vývoji čínského znakového písma a z nich tendence ve formalizaci grafické podoby. Z analýzy vyplývá, že z celkového počtu 204 analyzovaných piktogramů má 27 % z nich tendenci k levostrannému

zobrazení a 17 % znaků bylo alespoň v jedné z vývojových fází orientováno pravostranně (většinou v druhé variantě nápisů na kostech), přičemž levostranné zobrazení u znaků zobrazovaných konkrétním z profilu převládá. Další vysledovanou tendencí v proměnách grafiky znaku je tendence k vertikálnímu protažení znaku, ke kterému došlo v rámci změn z horizontálního na vertikální u 6 % analyzovaných piktogramů (v žádném z případů nedošlo k protažení znaku z vertikálního na horizontální).

Ze shlukové analýzy vyplynulo, že u 149 znaků (viz tab. I. a, b, c skupina č. 3) z celkových 204 došlo zároveň k vertikálnímu protažení otočením o 90 stupňů (10 znaků), k redukci počtu atributů zobrazovaného předmětu (3 znaky), k pravostrannému otočení alespoň v jedné vývojové fázi (27 znaků) a k převážně levostranné orientaci (41 znaků). Jedná se např. o piktogramy: strom, klas, rýže, plod, buvol, ovce, hnízdo, vidle, studna atd.

Další výsledky shlukové analýzy hovoří o 35 znacích (viz tab. I.a, b, c skupina č. 2), u nichž došlo zároveň k vertikálnímu protažení otočením o 90 stupňů (2 znaky), k redukci počtu atributů (4 znaky), k pravostrannému zobrazení alespoň v jedné z vývojových fází (5 znaků) a k levostranné orientaci (10 znaků). Jedná se např. o piktogramy: luk, praporec, váha, nůž atd.

U 14 znaků (viz tab. I.a, b, c skupina č. 4) došlo zároveň k redukci počtu atributů (2 znaky), k pravostranné orientaci (1 znak) a k levostranné orientaci (2 znaky), přičemž zde ani u jednoho ze znaků nedošlo k otočení o 90 stupňů. Jedná se např. o piktogramy: levá ruka, měsíc, mraky, jelen, vepř, provaz, pluh atd.

V druhé části analýzy jsem se zaměřila na porovnání změny původního významu piktogramu se současným významem a dále na porovnání výrazné formalizace grafické podoby znaku (při posuzování výrazné formalizace grafické podoby znaku jsem se v některých případech při posuzování nevyhnula subjektivnímu hodnocení). Z těchto dvou faktorů vyplynuly čtyři skupiny znaků, z nichž nejpočetnější skupinu znaků zastupují ty znaky, jejichž grafická podoba i sémantická hodnota byly v průběhu vývoje výrazně změněny – slouží coby výpůjčky (52 %): např. hlava, chlup, nos, dítě, půlměsíc, blesk atd. (viz tab. II.a, b skupina č. 4).

Druhou skupinu znaků představují znaky, jejichž původní význam zůstal zachován, ale grafická podoba znaku doznala výrazných formalizačních změn (28 %): např. piktogramy stařec, měsíc, mraky, škeble, krysa, zajíc, kuň, vepř, slon atd. (viz tab. II.a, b skupina č. 3).

Třetí skupinu znaků představují znaky, jejichž grafická podoba nebyla výrazně změněna a jejichž původní význam zůstal zachován (11 %): např. piktogramy déšť, řeka, hora, pole, studna atd. (viz tab. II. a, b skupina č. 1).

Nejméně početnou skupinu představují znaky, u nichž byl změněn pouze význam, přičemž grafická podoba znaku nebyla výrazně formalizována (8 %)¹: např. piktogramy provaz, dům, sekera, stolek, matrace atd. (viz tab. II. a, b skupina č. 2).

Z provedené analýzy tedy vyplývá, že znaky čínského písma, byly-li v minulosti piktogramem zobrazujícím určité konkrétní z profilu, mají v nápisech na kostech, na bronzích a na kmenných bubnech tendenci k levostrannému zobrazení a k vertikálnímu protažení způsobenému otočením znaku směrem doprava o 90 stupňů (patrně je to především u zobrazení zvířat a lidských postav). Dále z analýzy vyplývá, že v průběhu vývoje došlo u nadpoloviční většiny piktogramů ke změně významu (případně k úplnému zániku významu) a zároveň k výrazné formalizaci grafické podoby znaku.

Při provádění analýzy byly také sledovány některé společné formalizační prvky: např. transformace zpodobnění hlavy (viz piktogram člověk s velkou hlavou, tvář) do podoby vodorovného tahu nebo vyjádření zvířecích dolních končetin pomocí determinantu oheň v úřednickém a normativním písmu (viz piktogram kuň, medvěd, pták, vlaštovka atd.).

Analýza také v mnoha případech potvrdila větší míru piktografičnosti nápisů na bronzích (viz piktogramy pes, buvol, štír, ryba atd.), což je přisuzováno tomu faktu, že nejstarší nalezené bronzové nádoby jsou zhruba stejně staré nebo i starší než věštebné želví krunýře.

Analýzou byly dále sledovány ty piktogramy, jejichž grafická podoba ze stylu úřednického písma není doložena, což může souviset s výše zmíněnou nižší frekvencí užití slova za dynastie Han. Takovými slovy jsou např.: straka, krátkoocasý pták, samice nosorožce, vepř, krysa, šelma atd.

Mnohé z analyzovaných piktogramů vypovídají kulturních a společenských realitách starověké Číny (viz kapitola Kult a kultura, Válka, Lov a zemědělství).

Dále je nutno dodat, že všechny znaky čínského písma jsou nejpozději ve stylu normativního písma schematizovány a stylizovány, proto o nich dnes nemůžeme uvažovat jako o piktogramech, nýbrž nanejvýš jako o symbolech. Z výše zmíněného

¹ Nutno dodat, že několik málo piktogramů ztratilo svůj význam docela a dnes se již samostatně neužívají.

vyplývá, že čínské znakové písmo nelze považovat za obrázkové. Jak již bylo v úvodu řečeno, písmo z obrázků vzniklo v době, kdy se původní obrázky začínají spojovat s ostatními jazykovými jednotkami a přestávají se tak vázat k příslušnému zobrazovanému konkrétu.

Dalším důvodem, proč nelze čínské písmo označit za obrázkové je fakt, že i u znaků, jejichž grafická podoba nebyla po dobu vývoje výrazně formalizována, nelze bez znalosti etymologie určit jejich význam.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Andrea Likavčanová

Název katedry a fakulty: Katedra asijských studií, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Piktogram a jeho pozice v čínském znakovém písmu

Vedoucí diplomové práce: Mgr. David Uher, PhD.

Počet znaků: 50532

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 15

Klíčová slova: čínské znakové písmo, etymologie, piktogram, gramatologie

Piktogramy tvoří jednu ze šesti kategorií čínských znaků. Předmětem této diplomové práce bylo vyhledání znaků popisovaných jako piktogramy ve slovníku *Hànzi xíngyì fēnxī zìdiǎn*, jejich následná charakteristika, analýza a sledování procesu jejich grafické formalizace. Analýza prokázala, že proces grafické formalizace piktogramů vedl ke schematizaci jejich grafické podoby a ke ztrátě jejich piktografičnosti. Dále bylo zjištěno, že počet původních piktogramů je omezený, 50% piktogramů lze dnes charakterizovat jako výpůjčky. Analýza dokazuje, že čínské znakové písmo není obrázkové.

Abstract

Pictograms form one of the six categories of Chinese symbols. Topic of this thesis was to find symbols described as pictograms in dictionary by *Hànzì xíngyì fēnxī zìdiǎn* their following characterization, analysis and observing the process of their graphic formalization. The analysis shows that the process of graphic formalization of pictograms leads towards simplification of their graphic form and towards loss of their pictographic flavor. Further it was found out that the number of original pictograms is limited, 50 % of pictograms can be characterized as loan-words.

Key-words:

Chinese characters, etymology, pictogram, grammatology

Bibliografie

CAO, Xianzhuo 曹先擢 a Su Peicheng 苏培成 (1999): *Hanzi xingyi fenxi zidian* 汉字形义分析字典, [Analytický grafemický a sémantický slovník čínského znakového písma]. Beijing: Beijing daxue chubanshe.

HILL, T., P. Lewicki (2007): *STATISTICS Methods and Applications*. StatSoft, Tulsa, OK.

ČERNÝ, Jiří (1998): *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico.

KANE, Daniel (2006): *Knižka o čínštině*. Mirošovice: DesertRose s.r.o.

KÉKI, Béla (1984): *5000 let písma*. Praha: Mladá fronta.

KUČERA, Ondřej a kol. (2005): *Učebnice čínských znaků I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

LIN, Chuande 傅德林(1992): *Shaonian ertong quwei hanzi shidu* (1) 少年儿童趣味汉字识读 [Zábavné čtení o čínských znacích pro děti a mládež.] Beijing: Beijing shifan daxue chubanshe.

LIN, Chuande 傅德林(1992): *Shaonian ertong quwei hanzi shidu* (2) 少年儿童趣味汉字识读 [Zábavné čtení o čínských znacích pro děti a mládež.] Beijing: Beijing shifan daxue chubanshe.

LIN, Chuande 傅德林(1992): *Shaonian ertong quwei hanzi shidu* (3) 少年儿童趣味汉字识读 [Zábavné čtení o čínských znacích pro děti a mládež.] Beijing: Beijing shifan daxue chubanshe.

LOTKO, Edvard (2000): *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

- OBUCHOVÁ, Ľubica (1999): *Číňané 21. století, dějiny – tradice – obchod*. Praha: Academia.
- REN, Wuyi 吴颐人 (1999): *Changyong hanzi yanbian 常用汉字演变图说* [Ilustrovaná příručka o vývoji znaků čínského znakového písma.] Shanghai: Shanghai shudian chubanshe.
- SEARS, Richard. Chinese etymology. <http://www.chineseetymology.org/> [cit. 18. 1. 2010]
- SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza (2008). *Kombinační možnosti prvků v ideogramech*. Olomouc: Univerzita Palackého, nepublikovaná magisterská diplomová práce.
- ŠVARNÝ, Oldřich – UHER, David (2001): *Hovorová čínština. Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- UHER, David (2008). „Determinativ „božský“ ve Výkladu významu základních a vysvětlení struktury složených znaků“ In *Studia Orientalia Slovaca VII*, s. 97 – 109.
- UHER, David (2010). „Zvířecí determinativy v čínském písmu“ [Animal Determinatives] In OLIVOVÁ, Lucie (ed.): *Zvířecí mýty a mýtická zvířata*. Praha: Academia.
- XIE, Guanghui 谢光辉 (2000): *Hanyu ziyuan zidian 汉语字源字典*, [Etymologický slovník čínských znaků] Beijing: Beijing dacie chubanshe.
- XU, Wuwen 徐無聞 (1996): *Jia jin zhuanli da zidian 甲金篆隸大字典*, [Velký slovník znaků z nápisů na kostech, bronzích, stylu menšího písma a stylu úřednického písma.] Xichuan cishu chubanshe.
- WANG, Hongyuan 王宏源 (1993): *Hanzi ziyuan rumen 汉字字源入门* [Od vzniku čínského písma.] Beijing: Sinolingua.
- (2002) Wénlín 《文林》 [Háj literátů – elektronický slovník]. Verze 3.0

[http://www.etnomuzikologie.cz/epedie_clanek.shtml?cmd\[477\]=i-477-10c2ba940e9779671d028e12e8435cec](http://www.etnomuzikologie.cz/epedie_clanek.shtml?cmd[477]=i-477-10c2ba940e9779671d028e12e8435cec) [cit. 4. 7. 2010]

Kardi Teknomo, K-Mean tutorial, <http://people.revoledu.com/kardi/tutorial/kMean/>
[cit. 12. 7. 2010]